

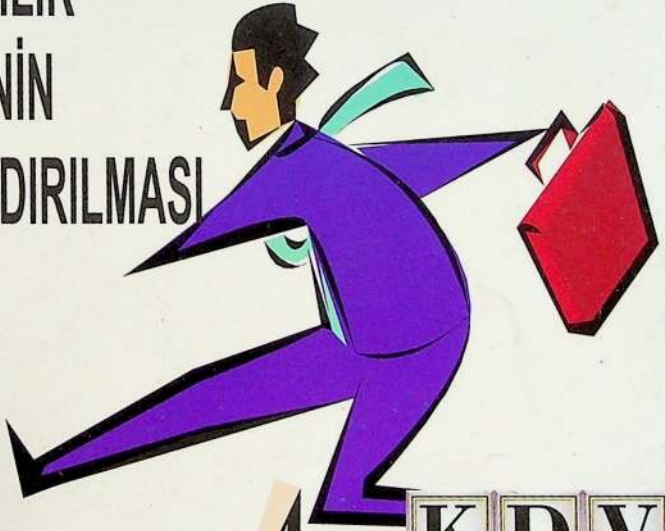
BANKA - MALİ VE

EKONOMİK YORUMLAR

1

AYLIK DERGI
YIL: 39
OCAK 2002
●
3.000.000 LIRA

BANKACILIK
SİSTEMİNİN
YAPILANDIRILMASI

K D V

İADESİNDE

YENİ

DÜZENLEMELER

• GELECEĞİ ÖNCEDEN BELLİ OLAN KRİZLER

WORLD CARD

DÜNYAYA AÇILAN KART

Yapı Kredi Worldcard yalnızca Türkiye'de en çok kullanılan kredi kartı değil, Türkiye'nin dünyada da en çok kullandığı kredi kartı. Hâlâ Yapı Kredi Worldcard'ınız yoksa geniş bilgi için 444 0 444'ten Yapı Kredi'ye ulaşabilir ya da en yakın Yapı Kredi Şubesine başvurabilirsiniz.

Burası Yapı Kredi. Fark burada.

YAPI KREDİ

"hizmette sınır yoktur"

BANKA – MALİ VE EKONOMİK YORUMLAR

(e-mail: ekonomikyorumlar@hotmail.com)

OCAK 2002 • YIL: 39 • SAYI: 1 • 3.000.000 LİRA (KDV DAHİL)

Ekonomik Mali Yayınlar San. ve Tic. A.Ş. Adına
İmtiyaz Sahibi
ADNAN NAS

Yazı İşleri Müdürü
DR. ÖZTİN AKGÜÇ

Danışma Kurulu Başkanı
ALİ İHSAN KARACAN

Danışma Kurulu

Prof. Dr. Asaf Savaş Akat • Dr. Öztin Akgüç • Prof. Dr. Erdoğan Alkin • Tevfik Altnok • Yılmaz Argüden • Prof. Dr. Mustafa A. Aysan • Uğur Bayar • Afa Boran • Prof. Dr. Ünal Bozkurt • Yavuz Canevi • Ege Cansen • Dr. Doğan Cansızlar • Bülend Çorapçı • Ahmet Demirel • Zeki Döşluoğlu • Necdet Durakbaşa • A. Aydın Dündar • Dr. A. Mahfi Eğilmez • Orhan Emirdağ • Gazi Erçel • Dr. Zeynel Abidin Erdem • Meral Gezgini Eriş • Prof. Dr. Cumhuriyet Ferman • Prof. Dr. Atilla Gönenli • Zeki Gündüz • Doç. Dr. Seyfettin Gürsel • M. Akif Hamzaçebi • Avni Hedili • Erhan İşil • Prof. Dr. Halûk A. Kabaaloğlu • Adnan Başer Kafaçoğlu • Ali İhsan Karacan • Kemal Kurdaş • Korhan Kurdoğlu • Mehmet Kutman • Prof. Dr. Orhan Morçil • Adnan Nas • Ergin Neng • Sezai Onaral • Prof. Dr. Suat Oktar • Prof. Dr. İsmail Özasan • Tuncay Özilhan • Ersin Özince • Ertuğrul İhsan Özel • Prof. Dr. Merih Paya • Mehmet Faruk Sabuncu • Prof. Dr. Hülya Talu • Prof. Dr. Mehmet Şükrü Tekbaş • Dr. Turgut Telman • Yaman Türüner • Cihan Turper • Prof. Dr. T. Güngör Uras

Yazı Kurulu

Dr. Öztin Akgüç • Doç. Dr. Seyfettin Gürsel • Prof. Dr. Merih Paya • Prof. Dr. T. Güngör Uras

Genel Yayın Yönetmeni
MUSTAFA BARIŞ

BU SAYIDA

Okurlara Mektup 3

EKONOMİK YORUMLAR / AÇIK OTURUM

Nesrin NAS

Adnan MEMİŞ

Bankacılık Sisteminin

Yapılandırılması 5

Prof. Dr. Hüsnu KIZILYALLI

Geleceği Önceden Belli Olan Krizler

2000 Kasım-2001 Şubat Krizleri ve

Bunlarda Otoritelerin Payı 15

EKONOMİK YORUMLAR / SEMİNER

Adnan NAS

Mehmet Ali ÖZYER

Nihat UZUNOĞLU

İlhan SAYIN

Katma Değer Vergisi İadesinde

Yeni Düzenlemeler 19

Ekonomik Göstergeler Dış 68

Mustafa BARIŞ

Sermaye Piyasası 69

Banka-Mali ve

Ekonomik Yorumlar Dergisi

Bankacılık Sektöründen

Haberler 79

Abone Formu 96

İdare Yeri: Birbirdirek Mah. Suterazisi Sok. No: 6/2; 34400 Sultanahmet – İstanbul • Tel: (0212) 518 17 32 - 516 11 45 • Faks: (0212) 518 66 43 • e-mail: ekonomikyorumlar@hotmail.com • **Açıklama:** Dergideki yazılar kaynak göstermek koşuluyla alınabilir. • Dergide yayınlanan yazılardaki görüşler, yazarlarına aittir. **2002 Yılı Abone Bedeli (KDV dahil):** 36.000.000.- TL. • **Öğrencilere:** 25.200.000.- TL. • **Banka Hesap Numaraları (İstanbul):** Akbank N.İ. ruosmaniye Şubesi Hesap No: 35875-4, Garanti Bankası Nuruosmaniye Şubesi Hesap No: 6299897, İş Bankası Çağaloğlu Şubesi Hesap No: 530979 • **Baskı ve Cilt:** Kurtiş Matbaacılık, Telefon: (0212) 518 11 28 • **Dizgi ve Sayfa Düzeni:** Zafer Dizgi, Celal Aydın Tel: (0212) 520 74 45 - (0532) 540 24 23 • **Kapak Tasarımı:** Banka-Mali ve Ekonomik Yorumlar • **Baskı Tarihi:** 14 Ocak 2002 • **Genel Dağıtım:** DPP ve Dünya Süper Dağıtım

---

Dergiden

OKURLARA MEKTUP

Gündem Yine Mali Sisteme Kilitli...

Sevgili Okurlar,

2001'in ikinci yarısında ekonomik ve mali politikaların koordinasyonunda sağlanan göreceli başarı, 11 Eylül'ün biraz da beklenmedik şekilde lehimize sağladığı konjonktürel ivme ile desteklenince yılı beklediğimizden daha iyi şartlarla kapadık. Özellikle döviz kurunda istikrar belirtileri ve biraz da buna bağlı olarak özel imalat sanayii endeksindeki düşüş, Türk ekonomisinin yeniden bir "dipten yükselme" dönemine girdiği umudunu veriyor. Ancak gerek 2002 yılı bütçesinin büyüklükleri ve faiz dışı fazla hedefi, gerekse reel faizlerde ciddi bir düşüş görülmemesi ümitleri abartmamayı gerektiriyor. Aslında artık pek çok konuda Türkiye'de firma ve birey düzeyinde bir zihniyet ve tavur değişimi zorunluluğu keskinleşmeye başladı. Anlık mucizevi çözümler yerine, belli bir zaman boyutunda hissedilecek süreçlerde iyileşmelerin daha önemli olduğu giderek yaygın bir şekilde anlaşılıyor...

Gelinen bu aşamada, büyük ve öncelikli problemin Türkiye'nin güdük mali sistemi ve özellikle en ağırlıklı bölümü olan bankacılık kesimi ile ilgili yapısal sorunlar olduğundan, bu sistem sağlamalaştırılmadan ekonominin kalıcı bir yö-rüngeye ve dengeye oturtulamıyacağına ittifak sağlanmış gibi. Ancak aynı itti-fak, tedavi tarzi ve çözüm konusunda hiç mevcut değil. Türkiye'nin kendine öz-gü kaotik ve yer yer yozlaşmış piyasa ekonomisi uygulamaları, sağlıklı ve objek-tif çözümlerle basiretsiz ya da kayırmacı eğilimleri birbirinden ayırdetmeyi zor-laştırıyor. Bunun başarılması, büyük ölçüde kamu otoritesinin kamuoyunu yo-ğun bir çaba ve saydam bir anlayış ile aydınlatmasına bağlı. Bu konuda bir öl-

çüde gecikilmiş olduğu kabul edilmeli. Yine de zararın neresinden dönülse kâr diyerek, bundan böyle hızlı ve yoğun bir bilgilendirme yapılmasında yarar görüyoruz.

Konunun teknik pek çok ayrıntısı var, ama öne çıkan parametreler aktif büyüklüğü ve sermaye yeterlilik rasyosu. Kamu otoritesi, özellikle Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizleriyle mali bünyesi sarsılan bankalara, sermayelerini yitirmemiş olmaları kaydıyla, destek sağlamayı öngörüyor; böylece bankaların reel sektörün finansmanında yeniden aktif hale getirilmesi planlanıyor. Geçen sayıda yer verdiğimiz "İstanbul Yaklaşımı ve Beklentiler" konulu panelde bu sürecin bazı yönleri irdelenmişti. Bizim şu anda öncelikli kaygımız, bulunacak çözümün belki de çok daha önemli bir parametre olan "Aktif Kalitesi" açısından bir yarar sağlamama tehlikesi. Bu açıdan, doğrudan sermaye katkısı yerine "Aktif Yönetim Şirketi" modelinin bir kez daha düşünülmesi daha doğru görünüyor. Bu konuyu hassasiyeti ve ivediliği açısından, ilgili taslağın parlamentoda olduğu şu günlerde İstanbul Milletvekili Nesrin Nas ve Garanti Bankası Genel Müdür Yardımcısı Adnan Memiş'in uzman görüşleri ışığında okurlarımızın dikkatine sunuyoruz.

Derginin hem kamu hem de özel kesim ile ilgili bütün ekonomik sorunları mercek altına alma doğrultusundaki yayın politikasının bir sonucu olarak, bundan böyle ekonominin canlanması yönünden büyük umutlar bağlanan ihracatın can alıcı bir sorununu, KDV iadelerini, yeni mevzuatın ışığında Maliye Bakanlığı yetkilileri ile birlikte incelediğimiz bir seminerin ilk bölümünde bu sayıda yer alıyor.

Dergimizin giderek istikrarlı bir yazarı haline gelen Prof. Dr. Hüsnü Kızıllı'nın yaşadığımız krizlerle ilgili yine tartışma yaratacak bir yazısı da bu ayın gündemini tamamlayıcı nitelikte.

Artık mali sistemini çözmüş ve reel kesimde yeniden yapılanmaya başlamış bir Türkiye umuduyla Şubat sayısında yeniden buluşmak üzere.

Saygılarımla,

Adnan Nas

Ekonomik Yorumlar

AÇIK OTURUM

Bankacılık Sisteminin Yapılandırılması

KATILANLAR:

- Nesrin NAS
(Anavatan Partisi
İstanbul Milletvekili)
- Adnan MEMİŞ
(Garanti Bankası
Genel Müdür Yardımcısı)

NAS - Bankacılık çok itina isteyen bir sektördür. Çünkü bankalar güven ve itibar müesseseleridir ve daha da önemlisi bir ülkenin bankacılık sektörünün itibarının zedelenmesi yalnızca bankaların batmasıyla sonuçlanmaz, bütün ekonomi batır. Bugün bankalara mali destek vermememizin maliyeti yarın bizlere çok daha pahalıya mal olur. Ne yazık ki bu konuda Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK) gerekli özeni gösteremiyor ve koşulları çoğu zaman dikkate almıyor ve BDDK'nın koşulları dikkate almadan attığı adımlar sektörün sorunlarının

çözümüne ne yazık ki katkıda bulunmuyor.

Tekniklerin ya da politikaların koşullara göre değerlendirilmemesinin bir örneği, sermaye yeterliliği rasyosu. Bu rasyo genelde gelişmiş, istikrarlı ve düşük enflasyona sahip ülkeler için anlamlı bir rasyo. Ancak bu rasyo, 25 yıldır enflasyonda yaşayıp enflasyon muhasebesi uygulamayan bir ülkede teknik güvenilirliği olmayan bir rasyodur.

Uluslararası kabul görmüş uygulamaya göre, sermaye yeterlilik oranı kısaca bankaların sermayesinin, yaptıkları yatırımların risklerine

göre ağırlıklandırılmış toplamının % 8'ine eşit olması demektir. Ancak bu oran tek başına bir bankanın iyi ya da kötü olduğu sonucunu vermez. Verdikleri kredilerin batma olasılığı yani donuk kredileri çok düşük olan bir bankanın sermaye yeterlilik oranı % 8'in altında olsa dahi, bu banka sermaye yeterlilik rasyosu % 8'i çok çok aşan, ama donuk kredileri çok yüksek olan bir bankadan çok daha iyi durumda olabilir. Bu nedenle bu oranı bir bankanın sağlığının tek göstergesi olarak almak ve ona odaklanmak doğru değildir. Dolayısıyla tüm bankaları tek bir orana indirgeyerek ele almak ve ayrıntılara bakmamak kullanılacak kamu kaynağının gerekenden yüksek olması sonucunu doğuracaktır. Doğrusu, Türkiye'nin yaşadığı iki büyük kriz dikkate alınarak bankalara sermaye yeterlilik oranının tutturabilmeleri için zaman tanınmasıdır. Böyle bir durumda bazı bankalar sermayelerini arttırarak bu oranı tutturabileceği gibi, bazı bankalar kredi portföylerini daraltarak bu oranı tutturabilirler.

İkinci olarak belki de en önemli sorunumuz krizin üstesinden gelmekte bankacılık sektörünün sağlığına kavuşturulmasının acil öneminin ne yazık ki halen anlaşılmaması olmasıdır. Bankaların batması öncelikle bankalardaki tasarrufların tamamının devletin sırtına yüklenmesi, kredi stoğunun tamamen yok olması demektir. Dolayısıyla şirketle-

rin kapanması, işsizliğin artması, ihracatın yapılmaması, petrol dahil temel ihtiyaçlarımızın satın alınmaması, kısaca krizin daha da derinleşmesi demektir. Bu nedenle hiçbir ülke zorda olan bankalarına ne haliniz varsa görün demez. Çünkü kriz, toplumsal maliyetleri olan bir olgudur ve bu maliyet dalga dalga yayılır. Bu maliyetleri toplumun bir kesimi ile sınırlı tutma olanağı yoktur. Krizin kendisi ne kadar maliyetli ise ayrıca krizden çıkmak için uygulanacak önlemler ve politikalar da maliyetli. Bankacılık sisteminin krizden çıkmasını sağlayacak önlemler kaçınılmaz olarak kamu maliyesinin üzerine değişik ölçülerde yük yükleniyor. Böyle bir yükten kaçınarak ne politika geliştirmek, ne de bunları uygulamak mümkün. Bu önlemleri ne kadar çabuk alır ve uygularsanız bu maliyet o kadar düşebilir; gecikildikçe maliyet yükselir. Eğer bu maliyetler göze alınmaz ise ve mali sektörü krizden daha çabuk çıkarabilmek için yüklenilecek maliyetleri sokağa atılmış bir para gibi görürsek, krizden çıkma ve piyasalarda esen olumlu havayı kurumsal olarak kalıcı kılama konusunda ciddi bir engel yaratırız. Aslında ekonomik gerçekler sonunda, siz göze almasanız bile bu maliyetleri bir dayatma olarak eninde sonunda önümüze koyar.

Türkiye'de kamuoyunun gözardı ettiği bir olgu var. Bankacılık sistemi aslında özel kesimin borçlarını,

çoğu kez nakit çıkışı gereği yaratan vergi ve harçlar ödeyerek ve devletin hiçbir teşviki ya da kolaylaştırıcı yaklaşımı olmadan, 20 yıldır yeniden yapılandırıyor ve hala da yapılandırmayı sürdürüyor (yani Londra Yaklaşımı denilen şeyi biz Londra'dan önce uyguluyor idik). Bunun parasal boyutunu yaklaşık bilebilmek zor ve bankacılık sistemi açısından alternatif maliyetini hesaplayabilmek de pek olası görünmüyor.

Öyle ki, bugüne dek çıkan gerek genel, gerekse sektörel boyuttaki krizlerin yarattığı sorunların büyük bölümü bu sorunlar bankacılık sisteminin bilançosuna taşınarak çözüldü; Ankara sorunları çoğunlukla hep görmezden geldi. Bankacılık sistemi, devlet tarafından çok sayıdaki bu krizleri ve sorunları bilançosunda massetme ile baş başa bırakılmamış olsa idi 2000 krizi öncesi 130 milyar dolar olan aktif toplamı 250 milyar dolar civarlarında olurdu.

Bankalar hem reel sektördeki bu krizlerin bedelini ödediler, hem de bu maliyetlerin bankacılık sisteminin matematiğini bozması nedeniyle bankacılık sisteminin sorunlu hale gelmesinin bedelini ödüyorlar. Bankaların krizleri geçmişte kendi bilançolarına taşımalarının yarattığı eski alışkanlıkla ya da bağımlılıkla herkes krizi yine bankacılık sisteminin bilançosu taşıyın istiyor. Ama artık bu olanaklı değil. Reel sektör banka borçlarını eksiksiz ve zama-

nında ödeyebilir mi? Bu da olası görünmüyor. O zaman biran önce sistemin işlerliğini arttıracak çözümleri üretip uygulamak gerekiyor. Türkiye süratle çözüm üretip uygulayamadığından ve bunun maliyetlerini göze alamadığından bankacılık sisteminin tümüyle devletleştirilmesi gereğinin doğacağı noktaya doğru hızla koşuyor. Bugün varlık yönetim şirketi gereği ortaya çıktı ama, bunu oluşturma süreci ne yazık ki yanlış yöne doğru gitti. Bu nedenle de çok önemli bir fırsat kaçırılmış oldu.

Sonuç olarak bankaları kurtarma operasyonu çok önemli bir operasyondur. Arjantin ve Brezilya benzeri bir devalüasyon-kriz fasit daire sine girmek istemiyorsak, Arjantin'de olduğu gibi bankacılık sektörünü birkaç kez kurtarmak istemiyorsak, krizin nedenlerini çok iyi anlamak ve çözümlerde kavrayıcı olmak zorundayız.

MEMİŞ - 2001 yılı Türkiye açısından, takdir etmek gerekir ki oldukça zor bir yıldır. Özellikle ekonomik alanda birçok problemin yaşandığı, bu süreç içerisinde, reel kesimin ve özellikle de bankacılık kesiminin birinci derecede etkilendiği bir yıldır. Makro dengelerin bozulmasından inanılmaz boyutta etkilenmiş bir reel kesim. Makro dengelerin bozulmasından dolayı etkilenmiş, ciddi zaafiyete uğramış bir mali kesim... Kabul etmek gerekir ki, reel kesim zaten Türkiye gerçek-

leri karşısında, özellikle özkaynak sıkıntısının büyük ölçüde yaşandığı bir ülkede mali kesim geçmiş ortamların verdiği fırsatlardan hareketle reel kesimin kısa dönemli bile olsa ama bu kısa dönemin birbirine çok rahat eklenebildiği dönemler halinde fonlayabilmişti. Reel kesimin temsilcileri çok değişik bankalardan borçlanabilme kabiliyetine sahiptiler. Sırtlandıkları borç yükünü bankadan bankaya taşıyarak sürdürüyorlardı. Fonların kısa vadeli olması nedeniyle, zaman zaman yüksek faizler ödemek durumunda kalıyorlardı. Fakat özellikle o dönemin özgün koşulları içerisinde bankacılık alanında yaşanan haksız rekabetin getirdiği çarpık bir yapı içinde zaman zaman da son derece uygun kredi şartları oluşturuyorlardı... Türkiye böyle bir dönemden geçtikten sonra maalesef 2001 yılında bilinen krizleri yaşamaya başladı. Bu krizlerin bir anlamda dayatması olarak çıkış yolları arayışları muhtelif platformlarda sürdürülmeye başlandı. Bu platformlar içerisinde çok doğal olarak bir taraftan siyasi kesim, bir taraftan mali kesim, bir taraftan reel kesim temsilcileri muhtelif senaryolar üzerinde çalıştılar.

Ağustos ayının sonlarında "Finans Üretim Danışma Kurulu" oluşturuldu. Finans Üretim Danışma Kurulu en üst düzeyde Devlet Bakanı Sayın Kemal Derviş'in başkanlığında toplanan, reel kesimi temsilen

TOOB ve TÛSİAD'ın katılımıyla, diğer taraftan mali sektörü temsilen Bankalar Birliği ve ilgili kamu temsilcileri olarak da BDDK, Merkez Bankası ve Hazine temsilcilerinin katıldığı bir platform haline dönüştü. Bu aşamada Türkiye Bankalar Birliği nezdinde bir komite oluşturuldu. Teknik olarak adlandırmak gerekirse "Finansal Yeniden Yapılandırma Programı"nı tasarımıyla ve hazırlayan bir çalışma grubudur. Bu komite çalışmalarına Eylül ayı başı itibarıyla başladı. Garanti Bankası'nı temsilen katıldığım ve Başkanlığını yaptığım bu komitede, Yapı Kredi Bankası, Vakıfbank ve Pamukbank Genel Müdür Yardımcısı seviyesinde, İş Bankası Birim Müdürü seviyesinde temsil edildiler. Geceli, gündüzlü bir çalışma tempomuz oldu. Bizim bu çalışmalarımıza muhtelif isimler konuldu. "Londra Yaklaşımı" denildi. Daha sonra buna muhtelif isimler takıldı. İstanbul Yaklaşımı dendi, Anadolu Yaklaşımı dendi, Türkiye Yaklaşımı dendi ve bir süre isim konmaya çalışıldı. Biz başından itibaren buna "Finansal Yeniden Yapılandırma Programı" adını verdik. İleride ne şekilde isimlendirileceğini kamuoyuna bıraktık.

Türkiye'nin kendi özgün koşulları içerisinde bir çözüm arayışı, bir çözüm modeli üzerinde çalıştık. Bu çalışmada baz aldığımız noktalar şudur. Birincisi kabul edilmesi gereken bir gerçek olarak mali kesimin bir takım sorunları vardır. Bu sorun-

ların giderilmesi, olmazsa olmaz diyebileceğimiz bir takım koşulları içermektedir, bunları bir kenara koyduk. Fakat temelde esas olarak reel kesim nasıl harekete geçirilebilir, reel kesime nasıl yaklaşılabılır, sağlıklı bir yapı şirketlerimiz açısından nasıl oluşturulabilir bazında baktık hadiseye. Orada gördüğümüz gerçek şuydu; özellikle zaafiyete uğrayan mali kesim, kendisinde zaafiyete uğramış reel kesim karşısında öncelikle geçmişte sıkıntıya düşen bankaların erken kredi geri çağırılmaları ile ya da soğukkanlılıklarını kaybederek, bankaların kendi likidite ihtiyaçlarından dolayı erken kredi çağırılmalarıyla, kamu bankalarının girdiği süreç içerisinde kamu bankalarının çok sıkı bir fren yapmalarıyla ve kamu bankalarının vermiş oldukları kredilerin geri dönmelerini istemeleriyle reel sektör tarafından ortalık karışmıştı. Herhangi bir firmayı ele aldığımızda, bu firmalar üzerinde, bunların aktifleri üzerinde türlü ipotekler, türlü hacizler üst üste binmiş, kilitlemiş bir yapı söz konusuydu ve bu durumda halen devam ediyor. Bizim açımızdan önemli olan bu kördüğümün çözülmesiydi. Takdir edileceği gibi, bankaların bir anlamda hukuki sürece giren bir yapı içerisinde ve aksine de bir düzenleme olmadığı, onları farklı bir anlayışla hareket etmeye yöneltecek mekanizma oluşturulmadığı takdirde yapacakları tek şey hukuki takip süreçlerini devam ettirmektir. Bu da firmaların batış süre-

cini hızlandıracak bir yapı demektir. Özellikle en büyük alacaklı bankalar tarafından, alacaklı mali kesim temsilcileri tarafından biz burada şöyle bir yapıyı öngördük; herhangi bir firmaya ilişkin bu firmanın rehabilite edilebileceği, kendisine düzgün bir geri ödeme akışı programladığı takdirde, bir takım aktiflerini değerlendirebilme imkanı yaratıldığı takdirde düze çıkabileceğine alacaklı bankaların inanması söz konusu ise bunların bir şekilde masaya yatırılmasının sağlanmasıydı. Bu kapsamda biz bunun bir sürece dönüştürülmesini öngördük. Bu sürece dönüştürmek için de, öncelikle bankaların kendi aralarında bir anlaşma yapmaları söz konusuydu. Bu anlaşma bankaların herhangi bir firmayı ele aldıkları zaman bu firma ile ilgili karşılıklı müzakere içerisinde bankaların kendi aralarındaki mutabakatlarının ne şekilde yapılacağına yönelik, bu anlaşmalarda karar eşiklerinin nasıl sağlanabileceği ile ilgili biz bu süreci tasarladık.

Temelde öngörülerimiz şuydu; herhangi alacaklı bir bankanın o firmaya ilişkin olumlu bir perspektifi, olumlu bir bakış açısı var ise firmayla görüşecek ve firmanın bu konudaki şeffaf davranacağı yönünde olumlu yaklaşımı, ve meselenin çözümünde gerek şirket gerekse varsa ortaklarının imkanlarını da ortaya koyacak bir yapı içerisinde meseleye baktığına inanıyor ve bunu da yazılı belge olarak da alabiliyorsa;

bu takdirde tüm alacaklı bankalar toplanarak bu firmayla ilgili müzakereler sırasında belirli bir oranda o firmayla ilgili herhangi bir konuda bir anlaşma zemini sağlayabiliyorlarsa o oran aşımak kaydıyla diğer bankaların da bu sürece aynen katılmalarının sağlanmasına yönelikti. Buna uzlaşma platformu diyebiliriz.

Tasarımımız toplu bir çözümü hiçbir zaman öngörmedi, bu kolaylığa hiçbir zaman kaçmadık. Komite olarak biz bir yerde zora soyunduk ama zorun doğru olduğuna da yürekten inandık. Kolaycı, popülist bir çözümün kesinlikle doğru olmayacağını, çok ciddi bir kaynak maliyetine yol açacağını öngördük. Dolayısıyla tek tek rehabilite edilebilir olduğuna inanılan her bir firmanın ciddi bir emek harcanarak masaya yatırılması ve o firmaya ilişkin ciddi bir müzakere sürecinin yaşanması gerektiğine inandık. Bu konuda yaptığımız çalışmalar yaklaşık iki aylık bir süreç içerisinde olgunlaştı. Biz bu süreç içerisinde hazırladığımız, bankaların bu anlamdaki anlaşmalarını öngören bir çerçeve anlaşmasının metnini hazırladık ve bunu iki aşamalı olarak bankalarımızın görüşlerine sunduk. Şu dakikaya kadar gelen görüşler genellikle olumludur. Bu sürecin geliştirilmesi yönünde görüşleriyle katkısı olan bankalarımız olmuştur. Bize gelen her görüşü dikkate alarak çerçeve anlaşmasını bugün gelinen noktaya getirdik. Bizim tasarımızda hadise

şöyle çalışıyor; bir tarafta reel kesimin masaya yatırılan firmasının bu anlamda kurtarılması söz konusuken, bir tarafta da takdir edeceğimiz gibi böyle bir kurtuluş, böyle bir rehabilitasyonun banka yönünde bir takım etkileri olacaktır. Firmanın çok doğal olarak önu açılmış olacaktır. İlgili firmanın tamamen kendi özgün yapısına bağlı olarak belki iki yıl, belki üç yıl, belki de beş yıl bünyesi neyi gerektiriyorsa yeniden yapılandırma programı uygulanacaktı. Fakat böyle bir programı uygulayabilmenin de bankalar yönünden yaratacağı bir sonuç vardı. Bu sonuç, bankaların bilançoları üzerinde oluşuyordu. Bankaların pasif tarafında yabancı kaynaklarının ortalama vadesi otuz gündür. Otuz gün takdir edeceğimiz gibi çok kısa bir zamandır. Aktif tarafına baktığımız zaman, bugün itibariyle gerçeği görmeniz mümkün değildir. Bunu bugün itibariyle söyleyebilecek bir bankacıyı ben şahsen tanımıyorum. Orada kayıtlara yazılmış olan vadeler maalesef aslında vadesi geldiği zaman, rotatif olarak yeniden kullanılan kredilerden oluşur. Dolayısıyla hiçbir zaman o anlamdaki nakit akışını tam olarak göremezsiniz. Ama her durumda o otuz günlük vade ile öbür taraf arasında gerçeği yansıtmaya bile inanılmaz bir farklılık vardır. Vade uyumsuzluğu dediğimiz bu olgu bankacılık açısından önemli bir sorundur ve bu sorun da şu anda yaşanmaktadır. Böyle bir ya-

pilandırma programı uygulandığı zaman bu sorun daha gerçekçi olmakla birlikte ama tamamen firmanın gerektirdiği yapıya uygun bir şekilde daha da açılarak ortaya çıkacaktır, gerçekçi bir yapı ortaya çıkacaktır. Aktifi daha iyi okuyabilme imkanı doğacaktır. Ama bunu okuduğunuz anda da vade uyumsuzluğu çok daha belirgin bir şekilde, çok daha gerçekçi bir şekilde gözler önüne serilecektir.

Bankacılık açısından diğer bir sorun; rehabilitasyon programı uyguladığınız firmaya doğal olarak uygun koşulları sunmak zorundasınız. Her an her türlü rüzgardan etkilenebilecek bir yapıyı önüne koyamazsınız. Çünkü firmayı rehabilite etmeye soyunmuşsunuz. Firmanın öngörülen finansal yeniden yapılandırma süreci içerisinde eğer o firmaya dört yıllık bir program uyguluyorsanız, o firmaya dört yıllık bir finansal maliyetler perspektifini açmanız lazımdır. Bu da dünya koşullarında, özellikle ihracatçı firmalar açısından son derece önemli bir olay. Dünya ölçeğinde rekabetçi bir ortamda hareket edebilmesi için firmayı liborla bağlantılı, libora artı bir spread'e endekslenmiş, libordan en azından çok fazla açılmamış bir faiz oranıyla kendisini planlayabileceği bir süreç taşıyabilmeniz ve firmanın önünü görebileceği bir ortamı yaratmanız gerekli... Diyelim ki, libor + 3 ile onu tamamen yapılandırdınız ve firma açısından iyi bir ortam doğdu-

ğunu varsayalım. Ama libor + 3'ü dört yıl için fiske eden banka bu kez kendisi aynı rüzgarlara maruz kalıyor. Düşünün, pasifinde her gün, o günün koşullarına göre değişen bir maliyet yapısı varken aktifinde değişmeyen bir faiz oranı... Bu bir sorun haline geliyor, banka bilançosunu tehdit ediyor. Dolayısıyla banka bir faiz riski almış durumda oluyor. Bu iki temel sorunun mutlaka ve mutlaka aşılması gerekmektedir. Bizim öngördüğümüz yapı içerisinde bu iki temel sorunun çözülmesi için modelimize bir fonlama yöntemi getirmiştik. Bu fonlama yöntemi; ilgili firmayı masaya yatırdığınız zaman -diyelim ki beş veya yedi banka- bu bankalar yeniden yapılandırmanın sonucunda bir yeni program ortaya çıktığı zaman, onun gerektirdiği o yapıya ve vadeleri uygun ilgili firmanın onun ortaklarının borçlu olduğu bir takım senetleri alsın, (bu zaten uygulamada yapılan bir şeydir, bu anlamda yeni bir şey değildir) her bir banka bu senetlerin arkasına kendi imzasını koysun ve bu bir şekilde özellikle de kaynağının uluslararası kuruluşlardan -biz özellikle Dünya Bankasını salık vermiştik, bu IFC olabilirdi, Avrupa Yatırım Bankası olabilirdi- sağlandığı bir yapı içerisinde bunların fonlanması istenebilirdi ve bu konuda oldukça ısrarlı bir tutum içerisinde olduk. Diğer taraftan, çoğulcu bir katılımla o firmayla ilgili tüm bankaların katılımıyla müzakere süreci içerisinde ela alınan konular bunlar. Bu

rehabilite edilme keyfiyetinin doğru yapılacağına, çoğulcu bir katılımı olduğu için bir manipülasyon da olmayacağına, herkesin gözü önünde -en azından alacaklı tüm bankaların gözü önünde- yapıldığına ve artık o firmaların problemlerinin büyük ölçüde açılmış olduğuna inandık. Dedik ki, artık firmalar banka bilançolarında sorunlu kredi olarak addedilmemelidir.

Dolayısıyla bunlar bankaların aktif taraflarında standart kalemler arasında yazılabilmelidir. Standart krediler arasında yazıldığı takdirde bunlara ilişkin ayrıca bir karşılık ayrılmasını gerektirecek bir durum olmaması gerektiğini ısrarla savunduk. Biz bu şekilde önerdiğimiz yapılandırma programının sonucu olarak ortaya çıkan Finansal Yeniden Yapılandırma sözleşmesinin de -firmayla imzalanan- bir örneğini BDDK'ya ilgili bankalar tarafından gönderilmesini öngördük. Bu da olayın bir anlamda kamuya tescili. Bir anlamda kamunun da bilgisi dahilinde yapılması, mali sektörün en tepe kurumu olan BDDK'nın olan biten her şeyden haberi olmasını sağlamaya yönelikti. Sistemin sulanmadan, sağlıklı bir şekilde yürüyebilmesinin bir çeşit sigortası gibi bizim kendi önerdiğimiz yapıydı. Yani ortada yanlış bir şey varsa buna BDDK'nın her zaman müdahale edebileceği bir ortamı hazırlamaya çalıştık. Sistemin olabildiğince şeffaf, olabildiğince denetime açık bir

yapıya kavuşması için biz elimizden geleni yaptık. Bu programı sunduğumuz hemen hemen hiçbir kesimden teknik anlamda kayda değer hiçbir kritikte karşılaşmadık. Biz de bu programı hazırlayan kişiler olarak yapmış olduğumuz tasarıma gerçekten inandık ve güvendik, heyecanlı bir bekleyişe girdik.

Ekim ayı ortalarında Sayın Kemal Derviş'in Başkanlığında yapılan bir toplantıda Finans Danışma Kurulu kapsamında bizim hazırladığımız programın hemen yasaya dönüştürülebilmesi ve hatta Ekim sonu itibarıyla de bunun yasalaşmasının sağlanması kendileri tarafından bizzat talimat olarak verildi. Bu programın öngördüğü, gerektirdiği tasarımı hazırladık ve koordinatör kuruluş olarak BDDK'ya verdik. O noktadan sonra bizim çalışma grubumuz daha çok bir bekleme evresinde kaldı. Çünkü bu konudaki çalışmaların bundan sonraki değerlendirmesinin ağırlıklı olarak BDDK ve diğer ilgili kuruluşlar yaptılar. Orada gördüğümüz şu oldu; BDDK ve diğer ilgili kuruluşlar, bizim öngördüğümüz fonlama yönteminden farklı bir yapıyı ele aldılar. Mali sistemin ihtiyaç duyduğu fonlama ihtiyacını kamu tarafı bankaların sermaye yapılarının güçlendirilmesi olarak ele aldı ve sermaye yeterlilik rasyolarını ele alan bir yaklaşım sergilediler. Bu da tabii ki bir yöntemdir. Bunu bizimki doğrudur, onların ki yanlıştır anlamında söylemiyorum, bu-

nun detayı ve uygulanması bizim için önemli. Bizim açımızdan burada gördüğümüz çelişki, bize tarif edilen ve bizden istenen yapıyla tümüyle örtüşmeyen bir görüntünün ortaya çıkmasıdır. Çünkü yola çıkılırken, bir taraftan mali sistemin bu anlamdaki sorunlarının çözülmesi, kilitlemiş kredi sorunlarının çözülmesi, bu çözümlenirken de reel sektörde rahatlatılması. Yani ikisi bir arada örtüşen bir yapı içerisinde ele alınması konuşulmuştu ve görev olarak da biz bunu almıştık. Bugün ne şekilde çıkacağını halen benimde bugünkü tarih itibarıyla bilmediğim, TBMM gündemdeki yasa tasarısının en azından dünkü tarihe kadar götürülen şekliyle; bankaların sıkı bir denetimden geçirilmesi, bütün sorunlu kredilerin ortaya çıkarılması, bu sorunlu kredilerin sorun olarak kayıtlara alınmasının sağlanması, bunlara karşılık ayrılması, bütün bunların ayrılmasından sonra ortaya çıkan tabloda bankaların sermaye yeterlilik rasyosunun hesaplanması, bu hesaba göre de ilgili banka sahiplerinin de ilave sermayeler koymas, onlar koyduğu ölçüde devletin koymas gibi bir yapıya dönüşü.

Bu yapı bizim modelimiz açısından yeni bir düzenleme yapılmadığı, bu konuda bir uyarılama çalışması yapılmadığı sürece şöyle bir kopukluğu getiriyor. Evet bankalar bir şekilde güçlendirilmiş oluyor. Fakat güçlendirilirken kayıt altına alınmış olan sorunlu kredilerin bu sorunlarının nasıl çözüleceği konusu, çözüm sırasında bankaların motivasyonunun nasıl sağlanacağı bire bir örtüşmüyor. Biz halbuki o meseleyi fonlama ile beraber çözmüştük. O olduğu ölçüde biz bunları koşa koşa yapmak durumunda kalacaktık. Eğer bunlar bir sorun olarak algılanıyordu ise, o sorunları standart krediler adı altında bile olsa ayrı bir skont altında devletin izleyebileceği bir yapıya dönüştürmeyi öngörmüştük. Bugünkü tarih itibarıyla bu belirsizliği yaşıyoruz. Bu belirsizlikler de giderildiği takdirde kamu bankaları yöneticilerinin de bu sürece katılmalarının sağlanacağı ortamın sağlanması halinde bu sistemin yürüyebileceğine inanıyoruz ve heyecanla bekliyoruz.

Derginin Notu: Yukarıda sunulan "Açık Oturum" 10 Ocak 2002 tarihinde yapılmıştır.

rehabilite edilme keyfiyetinin doğru yapılacağına, çoğulcu bir katılımı olduğu için bir manipülasyon da olmayacağına, herkesin gözü önünde -en azından alacaklı tüm bankaların gözü önünde- yapıldığına ve artık o firmaların problemlerinin büyük ölçüde açılmış olduğuna inandık. Dedik ki, artık firmalar banka bilançolarında sorunlu kredi olarak addedilmemelidir.

Dolayısıyla bunlar bankaların aktif taraflarında standart kalemler arasında yazılabilmelidir. Standart krediler arasında yazıldığı takdirde bunlara ilişkin ayrıca bir karşılık ayrılmasını gerektirecek bir durum olmaması gerektiğini ısrarla savunduk. Biz bu şekilde önerdiğimiz yapılandırma programının sonucu olarak ortaya çıkan Finansal Yeniden Yapılandırma sözleşmesinin de -firmayla imzalanan- bir örneğini BDDK'ya ilgili bankalar tarafından gönderilmesini öngördük. Bu da olayın bir anlamda kamuya tescili. Bir anlamda kamunun da bilgisi dahilinde yapılması, mali sektörün en tepe kurumu olan BDDK'nın olan biten her şeyden haberi olmasını sağlamaya yönelikti. Sistemin sulanmadan, sağlıklı bir şekilde yürüebilmesinin bir çeşit sigortası gibi bizim kendi önerdiğimiz yapıydı. Yani ortada yanlış bir şey varsa buna BDDK'nın her zaman müdahale edebileceği bir ortamı hazırlamaya çalıştık. Sistemin olabildiğince şeffaf, olabildiğince denetime açık bir

yapıya kavuşması için biz elimizden geleni yaptık. Bu programı sunduğumuz hemen hemen hiçbir kesimden teknik anlamda kayda değer hiçbir kritik karşılaşmadık. Biz de bu programı hazırlayan kişiler olarak yapmış olduğumuz tasarıma gerçekten inandık ve güvendik, heyecanlı bir bekleyişe girdik.

Ekim ayı ortalarında Sayın Kemal Derviş'in Başkanlığında yapılan bir toplantıda Finans Danışma Kurulu kapsamında bizim hazırladığımız programın hemen yasaya dönüştürülebilmesi ve hatta Ekim sonu itibarıyla de bunun yasalaşmasının sağlanması kendileri tarafından bizzat talimat olarak verildi. Bu programın öngördüğü, gerektirdiği tasarımı hazırladık ve koordinatör kuruluş olarak BDDK'ya verdik. O noktadan sonra bizim çalışma grubumuz daha çok bir bekleme evresinde kaldı. Çünkü bu konudaki çalışmaların bundan sonraki değerlendirmesinin ağırlıklı olarak BDDK ve diğer ilgili kuruluşlar yaptılar. Orada gördüğümüz şu oldu; BDDK ve diğer ilgili kuruluşlar, bizim öngördüğümüz fonlama yönteminden farklı bir yapıyı ele aldılar. Mali sistemin ihtiyaç duyduğu fonlama ihtiyacını kamu tarafı bankaların sermaye yapılarının güçlendirilmesi olarak ele aldı ve sermaye yeterlilik rasyolarını ele alan bir yaklaşım sergilediler. Bu da tabii ki bir yöntemdir. Bunu bizimki doğrudur, onların ki yanlışır anlamında söylemiyorum, bu-

1996 yılında kurulan ve Haziran 1998'de hisselerinin % 49'u halka arz edilen **Yapı Kredi Koray Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı** (IMKB: YKGYO), Türk gayrimenkul sektöründe büyük bir güç olarak yerini aldı.

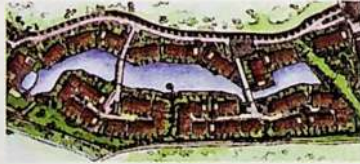
Yapı Kredi Koray Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı, Yapı Kredi'nin fi-

nansal alandaki uzmanlığının ve Koray Yapı Endüstrisi'nin gayrimenkul alanındaki deneyiminin getirdiği gücü taşıyor.

Halen **Yapı Kredi Koray**

Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı'nın portföyünde, Yapı Kredi Plaza'da ofis katları, Kemer Country Yalikonaklar ve

Elit Residence gibi lüks konut projelerinin yanı sıra, Türkiye'de, tamamı bir gayrimenkul

yatırım ortaklığı tarafından geliştirilen ve pazarlanan ilk konut projesi olan İstanbul İstanbul bulunuyor.

Yapı Kredi Koray Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı, bugün, 100 milyon dolara yaklaşan toplam aktifleri

ve yeni projeleriyle, gayrimenkulün yüksek getiri sağlayan yatırım araçlarından biri olduğu ülkemizde, olağanüstü yatırım imkânları sunmaya devam ediyor.

YAPI KREDİ KORAY
GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.

Büyükdere Caddesi Yapı Kredi Plaza B Blok Kat: 7 Levent 80620 İstanbul
Telefon: (0212) 284 13 56 (pbx) Faks: (0212) 284 13 58
E-Posta: ykk@yapikredikoray.com İnternet Adresi: www.yapikredikoray.com

---

Görüşler

Prof. Dr. Hüsnü KIZILYALLI

Geleceği Önceden Belli Olan Krizler: 2000 Kasım - 2001 Şubat Krizleri ve Bunlarda Otoritelerin Payı

Bir kaç gün önce bir televizyon programında bir emekli büyükelçi Türkiye'nin borcunun artık çeviremez hale geldiğini, bunu kıytırık bir ekonomistin değil, bir dünya otoritesinin söylediğini ifade etti. IMF Başkanı da faizler düşmezse, programın başarısız kalacağından söz etti. Testi kırıldıktan sonra bile, testinin kırıldığını Türkiye'de kabul ettirebilmek için yabancı otoritelerin ifadeleri gerekiyor. Testinin kırılacağı yolunda önceden yapılan ikazların ise Türkiye'de hiçbir önemi ve haber değeri

yoktur.⁽¹⁾ Halbuki bütçeyi ve özel sektörü esir alan iç borç ve yüksek (tefeci) reel faiz sorununun mevcut sistem içinde çözümsüz olduğunu, ek vergi gayretlerinin sonuçsuz kalacağını biz Banka - Mali ve Ekonomik Yorumlar Dergisi'nin Aralık 1999'daki yayınında göstermiştik.⁽²⁾

"1994 Stand-by'nin temel ve kalıcı ögesi, % 400 faizle süper bonoların öncülük ettiği devamlı sıcak para girişidir". "Nasıl tefeci eline düşmüş bir borçlunun artık borçtan kurtulması

olanaksız ise, bu iç borcun da 1990'lardaki gibi ek gayret sarf edilerek zamanında eritilmesi, yok edilmesi ve hatta azaltılması olanaksızdır." (3)

Temmuz 2001'de Fischer iç borcun çevrilmesinde artık bir sorun olmayacağını belirtmişse de, biz yukarıdaki çalışma ışığında, faizler inmedikçe bütçe gelir ve harcamalarında gerçek reform yapılmadıkça, GSMH'da sürekli artış sağlanmadıkça, iç borç sorununun yeni bir krizle geri döneceğini ifade edelim. 1999 Stand-by'ı çöktükten sonra uygulanan programda bazı yanlışlar olduğu IMF dahil (örneğin Deppler) enternasyonal mehafilde ileri sürülmeye başlanmıştır. Fischer Mayıs 2001'de döviz çapasının sürdürülemeyeceği konusunda Türk Hükümet'ini uyardıklarını söyledi. (4) ABD Hazine Bakanı O'Neill, Temmuz 2001'deki beyanatında Kasım 2000 krizinde Clinton yönetiminin döviz dalgalanmaya bırakma konusunda Türkiye'yi ikna etmesi gerekirdi, demiştir.

O'Neill ayrıca, çok doğru olarak "ekonomisinde büyük dengesizlikler olup sabit bir döviz kurunu korumayı başa-

ran tek bir ülke bulunduğunu bile sanmıyorum" demiştir. (5)

Biz 29 Mayıs 2000'de bir panelde yaptığımız ve 28 Haziran 2000'de yazıya döktüğümüz konuşmada, "enflasyon ve faizler, gerçekten düşüyor olsaydı, döviz kurunun çapa olarak kullanılması anlamlı olurdu" demiş ve ilave etmiştik: "1997 ve 1998 Uzakdoğu ve Rusya krizlerini müteakip gerekli % 30 devalüasyonu zamanında yapmayarak ortaya çıkan aşırı değerlenmiş TL, ihracat, tarım ve sanayi kesimlerinin rekabet gücünü azaltmış, hiçbir karşılık almadan Gümrük Birliği'ne giriş nedeniyle zaten sarsılmış olan bu sektörlerin mahvına sebep olmuş, ithalat patlamış, kapanan yüzlerce fabrika ve yüzbinlerce işsiz ahvali adiyeden olmuştur. Aşırı değerli TL üzerine uygulanan döviz çapasının enflasyonu sürekli ve kalıcı biçimde önleme olasılığı ve örneği yoktur. (yüksek maliyetli geçici düşüşler olabilir ... çok başarılı sayılan Arjantin'in yeni sorunları örnektir), ancak birikecek enflasyon farklarının dövizde ve ekonomide krize yol açması olasılığı çok yüksektir. Enternasyonal mehafilin Özal'dan sonra ikinci Türk mucizesinden bahsettiği 2000 yılının

ortasında, 1994 krizinin tekrarlanma olasılığının yüksek olduğunu belirtmek çok ters düşse de, gerçekçilik adına yerindedir." "Başarı ihtimali çok düşük olan bu programın riski çok büyüktür. 1994 bahar krizinin tekrarlanması olasılığı düşük değildir. Enflasyon ve faizlerin tekrar yükselmeye başlaması, krizi tetikleyecek ve dövize hücum başlayacaktır. Böyle bir durumda 1994'deki gibi çapadaki kuru korumaya çalışılırsa rezervler elden gidebilir." "Aslında 1999 stand-by anlaşması, dengesiz, içinde derde devadan gayri herşey bulunan, yüksek risk taşıyan, ciddiyeti su götürür bir programdır. 2000 yılında bütçe açığının GSMH'ya oranının 1999'da olduğu gibi % 10'nun üzerinde olacağı bir program, istikrar programı olarak tanımlanamaz." IMF yakıtığı yeşil ışık karşılığında ciddi bir program göremeyince, uluslararası sermayenin istekleri doğrultusunda üretim ve istihdam üzerinde etkileri olumsuz tavizler koparmıştır.⁽⁶⁾ Görülüyor ki, bizim 29 Mayıs 2001'de Ankara'da Hazine, Maliye ve Merkez Bankası, yetkililerinin de bulunduğu panelde, 1994 bahar krizinin tekrarı istenmiyorsa, dövize hücum

halinde (büyük çapta sermaye çıkışları başlamak üzere iken) kurun geçici olarak serbest bırakılması önerimiz ciddiye alınmış olsaydı, Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizlerinde 19 milyar dolar rezerv kaybedilmez ve milli ekonomi aleyhine pek çok yeni tavizler karşılığı 18. Stand-by'a gerek kalmazdı.

Ayrıca 17. Stand-by uygulamasında, daha işin başında ödemeler dengesinde çok ciddi olumsuzluklar yaşandığı halde, uydurulan yeni Türk mucizesi rehaveti içinde, Türk yetkililerin bir kriz halinde uygulanacak alternatif bir plan (back-up plan, fall-back position) hazırlamadığı anlaşılmaktadır. Bu yüzden kriz sırasında yapılanlar hem Merkez Bankası standart kurallarına hem de ekonomik/mali mantığa tam ters düşmüştür:

(i) Panik şeklinde sermaye çıkışı halinde Merkez Bankası talepleri inceleyerek durum değerlendirmesi yapma ve kuru serbest bırakma veya döviz taleplerini serbest piyasaya yönlendirme yerine transferi anında bizzat gerçekleştirerek, müdebbir bankacılık ve döviz idaresi kurallarının tümünü çiğnemiştir.

(ii) Kriz dönemlerinde durumu sıkışan sağlam veya yaşaması şart bankaları desteklemek Merkez Bankası'nın asli görevi (lender of last resort) olduğu halde, Ziraat Bankası'nın yardımına koşmayarak onun % 7500 faizle borçlanmasına sebep olmuştur.

(iii) Panik durumunda yardımcı hakeden bankalar açıkta bırakılırken, hortumlanmış ve batırılmış bankaların hemen iflas ettirilmek yerine Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK)'nın hazik himayesine alınmaları ancak Türkiye'de rastlanabilecek bir garabettir. Kendi ödeyemeyeceği % 7500 faizi mevduatına tahakkuk ettirdikten sonra bankanın, patronun isteğiyle TMSF'na devri ve bu fahiş ve anlamsız/saçma (absurd) faizin TMSF'nca yüklenilmesi ancak Türkiye'de olabilir. Bunun mevzuat gereği olduğu iddiası artık saçmadır ve kabul edilemez; çünkü bu konudaki bankacılık mevzuatının adım başı değiştirilmesi ve doğru-adil bir düzenin bir türlü kurulamaması ya bu konudaki aczi, çapsizliği ve ertesi günü bile görememeyi

veya taraflı olmayı gösterir. Büyük ekonomik kayıplar pahasına zor duruma düşmelerinde kötü niyet / hortum olmayan, Tarışbank, EGSbank ve Demirbank gibi bankalara, sahiplerine sürpriz yaparak el konulması, ancak cari mevzuatın saçmalığını gösterir. Görülüyor ki, krizlerin geleceği önceden belli idi ve otoriteler sebebiyet verdikleri krizler esnasında yaptıkları, ciddi yanlışlarla krizin derinleşmesine yol açmışlardır.

DİPNOTLARI

1- Aksine 2000 yılının 2. çeyreğinde yabancı otoritelerin yeni Türk mucizesinden bahseden beyanları, Türk basınında manşetlere giriyor ve yetkililerimize rehber oluyordu.

2- "Bütçe İç Borç Sorunu", Banka - Mali ve Ekonomik Yorumlar , Aralık 1999, ss. 3.16

3- "Türkiye'de İstikrar Programları ve IMF" İktisat Dergisi, Kasım 1999, ss. 76, 78

4- Radikal 29 Temmuz 2001, s. 14.

5- Hürriyet, 27 Temmuz 2001, s. 8.

6- Panel: Son Ekonomik Politika- lar ve Vergi, Maliye Hesap Uzmanları Vakfı, 29 Mayıs 2000, Ankara, ss. 65-67; "Türkiye'de Enflasyon ve 1999 Stand-by Anlaşması", Vergi Dünyası, Nisan 2001, ss. 5 2001, ss. 53

Ekonomik Yorumlar

SEMİNER

Katma Değer Vergisi İadesinde Yeni Düzenlemeler

Banka - Mali ve Ekonomik Yorumlar Dergisi ile PricewaterhouseCoopers 26 Aralık 2001 tarihinde İstanbul The Ritz-Carlton Otelinde iş dünyasını yakından ilgilendiren sıcak bir konuda, "KDV İadesinde Yeni Düzenlemeler" konusunda bir seminer düzenlediler. Seminere Maliye Bakanlığı, Gelirler Genel Müdürlüğü KDV Dairesi Başkanı Mehmet Ali ÖZYER, İstanbul Defterdar Yardımcısı Nihat UZUNOĞLU, PricewaterhouseCoopers Yönetim Kurulu Başkanı Adnan NAS, PricewaterhouseCoopers Şirket ortağı Zeki GÜNDÜZ, PricewaterhouseCoopers Vergi ve Mali Hukuk Hizmetleri KDV Koordinatörü İlhan SAYIN konuşmacı olarak katıldılar. Türk

KATILANLAR:

- Adnan NAS
- Mehmet Ali ÖZYER
- Nihat UZUNOĞLU
- İlhan SAYIN

ekonomisi ve özellikle ihracat açısından kritik önemi bulunan bu konuyla ilgili seminerin, hem yapılan yeni düzenlemelerin mükelleflere anlatılmasında hem de uygulamada çıkan veya çıkabilecek sorunların ilk ağızdan konunun doğrudan sorumlulara aktarılabilmesine yardımcı olacağına inanıyoruz. Bu sayıda konu ile ilgili tebliğler siz okurlarımıza sunulmaktadır. Önümüzdeki sayıda ise konu ile ilgili tartışmalar ve yorumlar yer alacaktır.

NAS – Değerli konuklar hepimiz hoş geldiniz. KDV ile ilgili meseleler çok önemli. KDV bildiğiniz gibi 1985 yılında yürürlüğe girdi. Yürürlüğe girdiği zaman vergi sistemi açısından gerçekten devrim

niteliğinde bir kanun oldu. Gerek kamu kesimi dengesi açısından, gerekse Türkiye'deki işletmelerin nakit dengesi açısından KDV'nin Kurumlar ve Gelir vergilerinin önünde bir yeri var. Türkiye gibi enflasyonist bir ülkede işletmelerin nakit dengesi üzerinde muazzam bir etkisi var. Sadece nominal vergiler çok önemli değil, önemli olan efektif vergiler. İşletme düzeyinde ciddi kavramsal eksiklikleri de düzelttiğini zannediyorum. Sözcüleri muhasebe ve finansman departmanlarının birbirleriyle her zaman koordine bir şekilde çalışmaması buna bir örnek, oysa bu işler tümüyle birbirinden ayrı değil. Devlette de bu sorun var. Devlette de idareler arası ko-

ordinasyon sorunu var, firmalarda da var.

Bildiğiniz gibi "Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi" 39 yıldır yayınlanan bir dergi. Geçen yıl ismine "Mali" kısmını ekledik, sırf biraz önce belirttiğim bu eksikliği tamamlamak için böyle bir değişiklik yaptık. Zincir çok kopuk olduğu için Türkiye'de tartışmalar yerine oturuyor. Neden oturmuyor? Sanki makro ekonomik konular başkalarının işi, diğer konular da başka birilerinin işi. Derginin vizyonunda da bu var. Makro ve mikro ölçekteki gündemi kavrama fikri de bundan doğuyor. Türkiye'de bütçe veya ödemeler dengesi açığı varsa bu firmaları etkiliyor, firmalardaki sorunlar da bunu etkiliyor. Bunların hiçbirisi birbirinden bağımsız değil. Öte yandan; hukuk, vergi, muhasebe bunlar da tümüyle birbirinden bağımsız şeyler değil. Bu ayrı fonksiyonların birbirleriyle ilişkisinin kurulması gerekiyor. Kamunun farklı fonksiyonlarındaki arkadaşların arasında diyalogun ne kadar yararlı olduğunu geçen seferki seminerimizde çok iyi görmüştünüz. Bölünmeler, birleşmeler konusunda Ticaret Bakanlığımızın, Maliye Bakanlığımızın yetkililerinin diyalogunun yararını görmüştük. KDV de böyle bir konu.

Neden önemli KDV? Birincisi herkesin bildiği gibi Dış Ticaret Dengesi açısından Türkiye'nin ön-

ADNAN NAS
PricewaterhouseCoopers Yönetim Kurulu Başkanı

Yukarıdaki fotoğrafta; soldan sağa doğru, Nihat UZUNOĞLU (İstanbul Desterdar Yardımcısı), İlhan SAYIN (PricewaterhouseCoopers, Vergi ve Mali Hukuk Hizmetleri KDV Koordinatörü) Mehmet Ali ÖZYER (Maliye Bakanlığı, Gelirler Genel Müdürlüğü KDV Dairesi Başkanı) "KDV İadesinde Yeni Düzenlemeler" konulu seminerde birarada görülmüşlerdir.

celiği. Bizi krizlere götüren cari açığın azaltılması için KDV'nin artması lazım. Türkiye 2002 yılında eğer büyüme trendine girecekse bunda ihracatın çok önemli bir yeri var. İhracatın artması lazım. Ben geçmişte bir grubun Mali Koordinatörlüğünü yapmışım. Patronların, yönetim kurullarının hep sorduğu tek vergi KDV idi. Başka bir vergiyi sorduklarını nadir idi. Çünkü patronlar uyanık adamlar, işletmeleri en çok neyin etkilediğini biliyorlar. KDV her ayki nakit akışını ilgilendirdiği için son derece önemli bir vergi. İhracat açısından hayati olan KDV iadesi konusun-

da da bu yeni tebliğdeki yaklaşımın takdirle altını çizmek gerekir. Maliye Bakanlığı'nın sanıldığı kadar aksine çok muhafazakar olmadığını ve bir çözüm alternatifini ortaya çıktığında elinden gelen tüm gayreti ortaya koyduğunu görüyoruz. Bu konu hakkında halâ tereddütler ve soru işaretleri var. Bu seminerin amacı da bu konu hakkındaki tereddütleri ve soru işaretlerini mümkün mertebe ortadan kaldırmak, aydınlatmaya çalışmak ve en azından bu konuda bir başlangıç yapmaktır. Bakanlıkla, özel kesim arasında, PricewaterhouseCoopers'in de danışman firma

olarak aracılığıyla, diyalog sağlamak, eğer sorunlar varsa halledilmesini sağlamaktır. Ben ilk sözü tebliğin müellifi olan Gelirler Genel Müdürlüğü temsilcisi Sayın Mehmet Ali Özyer'e vermeden önce KDV iadesinde Yeni Düzenlemelerle ilgili olarak İstanbul Defterdarlığınca yapılan çalışmalar hakkında, İstanbul Defterdarı Sayın Kadir Boy'un hazırlamış olduğu metni okuması için sözü Sayın Nihat Uzunoğlu'na veriyorum. Buyurun Sayın Uzunoğlu.

UZUNOĞLU – Bilindiği üzere 1 Aralık 2001 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 84 seri No'lu KDV Genel Tebliği ile Katma Değer Vergisi Kanunu kapsamında ihracat ve ihracat sayılan teslim ve hizmetlerden doğan katma değer vergisi iadesi uygulamaları ile ilgili yeni düzenlemeler yapılmıştır. Bu nedenle, Defterdarlığımızca vergi dairelerince yapılacak iade, mahsup, tecil-terkin işlemlerinde uygulama birliği sağlanması, işlemlerin daha süratli ve hatasız yapılması amacıyla tebliğin uygulanması ile ilgili olarak vergi dairesi müdürlerine, müdür yardımcılara ve servis şeflerine eğitim seminerleri düzenlenmiş olup bu seminere devam edilecektir. Ayrıca, İstanbul'daki vergi dairelerinde uygulama birliğinin sağlanması amacıyla seminerde tartışılan konularla ilgili tamim yazıları hazırlanmaktadır.

Bunun dışında haksız ve yer-

siz KDV iadesi alınmasının önlenmesini ve KDV iade işlemlerinin hızlı bir şekilde yapılmasını sağlamak amacıyla Defterdarlığımızca ayrıca çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmaları şu şekilde sıralayabiliriz:

– Defterdarlığımız KDV Gelir Müdürlüğü bünyesinde ilgili Defterdar Yardımcısına bağlı Vergi Denetmen'lerinin koordine ettiği "KDV İade, Mahsup, Tecil-Terkin İşlemleri Koordinatörlüğü" 30 Temmuz 1999 tarihinde kurulmuştur. Bu koordinatörlüğün kuruluş amacı ve işlevi; vergi daireleri itibarıyla iade işlemlerini takip etmek ve makul süreden sapma gösteren iade işlemlerinin nedenlerini araştırıp, gereğinin yapılmasını sağlamak. Mahsup ve tecil-terkin işlemlerini takip etmek, gecikme ve yığılma olan dairelerle temas kurarak bunların nedenini araştırmak, daireler arası yazışma ve bilgi aktarımından kaynaklanan gecikmelerin önlenmesi ve ortadan kaldırılabilmesi için gerekli çalışmaları koordine etmek ve yapmak. SMİYB konusunda hakkında inceleme raporu veya tespit bulunan mükelleflerin takip edilmesi, bunların listelenmesi ve ilgili birimlere duyurulması çalışmalarını koordine etmek ve yürütmektir.

– Vergi Dairesi Başkanlıklarının yapısı içerisinde, Vergi Müdürlüğü, Takdir Komisyonu Başkanlığı, Uzlaşma Komisyonu Baş-

kanlığı ve vergi incelemesi yapılmak üzere Vergi Denetmen'lerinin bulunuyor olması nedeniyle diğer vergi dairelerinden daha etkin çalışılmakta, problemler kısa sürede çözümlenmektedir. KDV iade işlemlerinin vergi dairesi başkanlıklarında ihtisaslaşma nedeniyle daha sağlıklı yürütüldüğü düşünülerek İstanbul Defterdarlığı'nda iade alan mükelleflerin başkanlıklar bünyesinde toplanmasına karar verilmiştir. KDV iade tutarları yüksek olan mükelleflerin Vergi Dairesi Başkanlıklarına aktarılmasından sonra yapılan istatistikler sonucunda İstanbul'da KDV iade, mahsup, tecil-terkin işlemlerinin % 75'inin Vergi Dairesi Başkanlıklarınca sonuçlandırıldığı görülmektedir. Bu nedenle Vergi Dairesi Başkanlıkları personel yönünden nitelik ve nicelik olarak iyileştirilmeye çalışılmaktadır.

– 3065 sayılı KDV Kanununa istinaden vergi dairelerince yapılacak iade, mahsup, tecil-terkin işlemlerinde uygulama birliğinin sağlanması, işlemlerin daha süratli ve hatasız yapılma amacıyla Defterdarlığımızca kurulan bir komisyon tarafından KDV iade, mahsup tecil-terkin mevzuat rehberi ve vergi dairesi işlem akışı rehberi düzenlenmiş olup, bu rehberlerde iade işlemlerinin istisna türlerine göre beyanı, aranacak belgeler, iade ve mahsup esasları ayrı ayrı açıklanmış, vergi dairesinde memur, şef, müdür yardımcısı, müdür ve ita

amiri tarafından yapılacak işlemler A'den Z'ye açıklanmıştır.

– KDV iadelerinin, nakit sıkışıklığı yaşayan dürüst ihracatçılarımız için finansman kaynağı haline geldiği günümüz koşullarında, onların hak ettikleri iadeleri yapmak idarelerimizin görevidir. Bu nedenle iade ve mahsup işlemlerinin hızlandırılması için aldığımız idari önlemler arasında bulunan personel takviyesinin ve bununla beraber mevzuata getirilen bazı kolaylıkların sonuçlarını takip etmek için vergi dairelerinden günlük istatistik almakta ve değerlendirmekteyiz. Alınan önlemler sayesinde Mayıs ayından itibaren yapılan mahsup ve nakit iadelerde belli bir sıçrama gözlemlenmektedir.

– İstanbul Defterdarı Başkanlığında vergi, millî emlak ve diğer konulardaki olası sorunların yerinde tartışılarak çözümlenmesi ve karşılıklı görüş teatisinde bulunulması amacıyla ilin Sanayi ve Ticaret Odası Başkanı, Esnaf ve Sanatkarlar Odası ile gerek görülmesi halinde diğer meslek kuruluşlarının başkan ve temsilcilerinin katıldığı aylık periyotlarla toplantılar düzenlenmektedir.

– Oluşturulan kayıt dışı ekonomiyle mücadele biriminin bir görevi de iade talep eden firmaların alt firmalarında yoklama yapmak ve bu şekilde işleme sürat kazandırmaktır.

– İade işlemleri ile ilgili problemlerin çözülebilmesi ve sektör temsilcileri ile işbirliği amacına yönelik olarak düşünülen diğer bir çalışma ise, İstanbul Defterdarının Başkanlığında iki Defterdar Yardımcısı, iki Vergi Dairesi Başkanı, KDV Gelir Müdürü, Türkiye İhracatçılar Meclisi Başkanı ve dört temsilcisinin katılacağı "KDV iade, mahsup, tecilterkin izleme, değerlendirme, önerilerde bulunma ortak çalışma komisyonu" oluşturulmasıdır. Söz konusu komisyonun iade işlemleri ile ilgili problemleri saptama ve çözüm önerileri üretmede faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle komisyon ile ilk toplantı 20 Eylül 2001 tarihinde, 84 Seri No'lu Tebliğ ile ilgili toplantı ise 6 Aralık 2001 tarihinde yapılmış olup bir sonraki toplantı 11 Ocak 2002 tarihinde yapılacaktır.

– İki adet Dış Ticaret Vergi Dairesi Başkanlığı kurulması Maliye Bakanlığı'na önerilmiştir.

NAS– Teşekkür ediyorum Sayın Uzunoğlu. Şimdi sözü Sayın Özyer'e vermek istiyorum. Buyurun Sayın Özyer.

ÖZYER– Teşekkür ediyorum, Sayın Nas. Seminere katılan tüm dinleyicilere hoş geldiniz diyorum. Böyle bir toplantıda bulunmak ve konuşmak beni onurlandırıyor. Bu seminerin düzenleyicisi olan "Banka-Mali ve Ekonomik Yorumlar Dergisi" ile ilgili anlamlı anıla-

rım var. Ben 1981 - 1985 yılları arasında Siyasal Bilgiler Fakültesinde okurken bizim favori Dergimiz Ekonomik Yorumlar dergisiydi. Okulda okurken, okul sonrası iş hedeflerimiz vardı. O iş hedeflerine hazırlanırken, iktisadi olayları yorumlayarak, -o yıllarda Ekonomik Yorumlar Dergisi bizim için çok revaçtaydı- kısıtlı harçlığımızla o Dergiyi alır, okur, derslerde öğrendiklerimizle karşılaştırır ve kendi çapımızda analiz yapardık. Piyasadaki olayları Dergi sayesinde takip etme şansımız olurdu. Bunun faydasını da iş sınavlarında gördük. Birçok arkadaşımız Dergiyi takip ederek, onun sayesinde iş sınavlarında başarılı oldular.

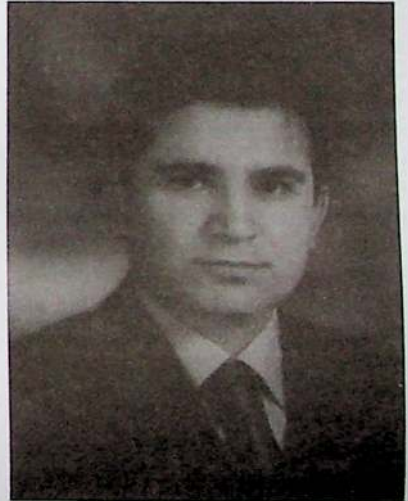
Dergide, eskiden de Ekonomik Yorumlar bölümü daha dikkat çekici olurdu. Konuşma diliyle yazılan bir bölüm olduğu için, günlük olayları da değerlendirdiği için biraz daha dikkatli bir şekilde okurduk. Böyle bir seminerde bulunmak benim için ayrıca onurlandırıcı ve nostaljik oldu. Sayın Nas az önce söyledi. Derginin ismine geçen yıl "Mali" kelimesini koyduk dedi. Biz mezun olduktan sonra Maliye'de işe başlayınca Dergiyi takip etme şansımız pek olmadı. Bu seminer vasıtasıyla öğrendik ki, "Mali" kısmı da eklenmiş ve çok da güzel olmuş. Dergiyi canlandırma ve ayakta kalmasını sağlama da çok katkısı olan Sayın Nas'a da bu arada çok teşekkür ediyorum.

Seminerimizin konusu, Katma Değer Vergisindeki iade sistemi. KDV, iade isteyenleri de, iade edenleri de bir hayli tedirgin eden, yoğun bir mekanizmaya sahip. Bazen bizde kendi kendimize soruyoruz, acaba bu iade olmasa olmaz mı? Mükellefler de soruyor, bunun başka bir formülü yok mu diye? KDV Kanunu Avrupa Birliği'nde olduğu gibi, bir malın çıktığında gittiği yerde vergilenmesi ilkesine dayanıyor. İthalatçı KDV ödüyor, ihracatçı ödemiyor. Avrupa Birliği'nde bu ilkeden vazgeçildi. Onlar kaynakta vergileme ilkesini benimsediler. Ancak geçici bir vergi sistemi benimsediler. Geçici vergi sistemi uyarınca hala kaynakta değil, ithalatçının bulunduğu ülkede vergilemeye çalışıyorlar. Bizim uygulamamız da bu yönde. Dolayısıyla ihracatta rekabet eşitliğini sağlayabilmek için, ihracatçının yüklendiği verginin ihracatçıya iade edilmesi gerekiyor. İhracatçılara iade edilecek vergiyi de, Kanununun 32. maddesi Maliye Bakanlığı'nca belirlenecek esaslara bağlamış. 11. maddeye göre ihracat teslimleri, ihraç kaydıyla satışlar vergiden istisna edilmiş. 32. maddeyle de bu ihracat nedeniyle yüklenilen vergilerin indirilememesi halinde, ihracatçıya iade edilmesi konusunda Maliye Bakanlığı'na yetki verilmiş. Maliye Bakanlığı bu yetkiyi 15 yıldır kullanıyor. Kullanırken iki asıl düzenleme yapıyor. Birincisi KDV Genel

Tebliğleriyle düzenleme yapıyor. Bir de Devlet Harcama Belgeleri Yönetmeliği adı verilen Devletin giderlerine ilişkin olarak belgelen-dirmeyi düzenleyen mevzuatta değişiklik yapıyor. Devlet Harcama Belgeleri Yönetmeliğinin 52. maddesi KDV iadesinde aranacak belgeleri belirleme konusunda Gelirler Genel Müdürlüğüne yetki veriyor. Bu yetki çerçevesinde biz ihracatta KDV iadesinde hangi belgelerin aranması gerektiğini sayıyoruz. Sayıştay denetimine tabi olan vergi daireleri yöneticileri de bu belgeleri, ihracatta KDV iadesi yapılırken arıyorlar.

Ben 84 numaralı tebliğin geneli ve özeline gedmeden önce tebliğden önce durum neydi, ne-

MEHMET ALI ÖZYER
Gelirler Genel Müdürlüğü KDV Dairesi Başkanı

den böyle bir tebliğe ihtiyaç duyuldu kısaca ona girmek istiyorum. 1997 yılında KDV iadeleri ile ilgili olarak yaptığımız çalışmalarda şu sıkıntıları tespit etmişiz. İstenilen belge sayısının fazlalığı, belgelerin onaylanmasının zorunluluğunun getirdiği sıkıntı, belgelerde yer alan bilgilerin eksikliği, belgelerin teyit zorunluluğu, teminat masrafları, ihraç kaydıyla tebliğlerde süre kısıtlaması, döviz getirme yükümlülüğü, sanayi sicil belgesinin bulunmaması ve müteselsil sorumluluk uygulaması konusunda mükelleflerden çok fazla şikayet geldiği tespit edilmiş. Bunlardan bir kısmı 2001 yılına kadar geçen süre içerisinde çözüldü. Bildiğiniz gibi teminat masraflarını azaltabilmek için, indirimli teminat oranı % 10'lardan % 4'lere kadar çekildi. Döviz getirme yükümlülüğü, döviz alım belgesi -bavul ticareti dışında ve hizmet ihracı dışında- kaldırıldı. Sanayi sicil belgesinin bulunmamasına ilişkin olarak mükelleflerin karşılaştığı sorunları zaman zaman çözme yoluna gidildi. Belgelerin onaylanması konusunda bu geçtiğimiz yıl Bursa, İzmir, İstanbul ve Gaziantep'te yaşadığımız hayali ihracat olayları nedeniyle biraz daha ağırlaştırıldı. Müteselsil sorumluluk uygulaması da 2001 yılına kadar farklı bir şekilde devam etti. 2001 yılında banka ve finans kurumları vasıtasıyla yapılan ödemelerin müteselsil sorumluluk kapsamı dışında tutul-

masını öngören bir düzenleme yapıldı. Bu düzenlemelerin yanı sıra, az önce saydığım operasyonların ortaya çıkardığı bir takım sıkıntılar da oldu. Bu operasyonlar vergi dairesi personeli üzerinde bir tedirginlik ve tereddüt oluşturdu. İade mekanizmasında bir takım gereksiz katılışmalara yol açacak olaylar yaşandı. Onun üzerine 80 numaralı KDV Tebliğinde yer alan bazı ifadeler özellikle ihracatçılara zincir vurulduğu şeklinde yorumlandı. 84 numaralı tebliğ ile ihracatçıların üzerindeki bu zinciri kırmak için ilkeler belirlendi.

Fakat 84 numaralı tebliğin temel hedefi; dağınık olan KDV iadesi mevzuatını bir araya getirmek, iyi niyetli ihracatçılara mal temin ettiği aşamalarda ortaya çıkan kayıtlı kaçaklardan sorumlu tutulmalarını engelleyecek düzenlemeler yapmak ve herkesin bilebileceği bir mevzuat oluşturmaktır. Çünkü 84 numaralı tebliğe gelinceye kadar, aşağı yukarı 40 - 50 tebliğde bu konular düzenlenmiş. Onun dışında iç genelgelerde, genel yasalarda tebliğ ile ilan edilen hususlarda değişiklik yapılmış. Fakat bundan ne vergi dairesi ne de mükelleflerin haberi olmamıştı. Bu tür sıkıntıları da engellemek için 84 numaralı genel tebliğ düzenlendi. 84 numaralı tebliğin hazırlanması sırasında; mükelleflerden, meslek örgütlerinden ve kendilerine şükran borçluyuz, Sayın Nihat Uzunoglu Bey'den ve diğer

vergi dairesi çalışanlarından büyük katkı aldık. Burada kendilerine bir kez daha teşekkür etmek istiyorum. Bununla birlikte; tebliğin eksik kalan, aksayan yönleri tabii ki olabilir. Hiçbir zaman dinamik bir süreci mükemmel bir şekilde mevzuata bağlamak mümkün değil. İhracat dinamik bir olay ve günden güne değişiyor. Ama biz dışarıya kapalı değiliz, dışarıdan gelen önerilere açığız. Bu açıklamalardan sonra tebliğin kendisine dönmek istiyorum.

84 Seri No'lu Katma Değer Vergisi Genel Tebliğine Göre İade Taleplerinin Özel Esaslara Göre Değerlendirilmesi

Katma Değer Vergisi (KDV) Kanununun 11'inci maddesi uyarınca vergiden istisna edilen ihracat ile ihraç kaydıyla satışlardan doğan KDV'nin iadesine ilişkin taleplerin değerlendirilmesi konusunda daha önce yayımlanan genel tebliğlerle iç genelge, genel yazı ve aynı konuda verilen çok sayıda muktezayı 84 Seri No'lu KDV Genel Tebliğinde (bundan sonra yazımızda kısaca Tebliğ olarak belirtilecektir) toplayan bir iade mevzuatı oluşturulmuştur.

84 Seri No'lu KDV Genel Tebliği, mükelleflerin iade taleplerinin değerlendirilmesini Genel Esaslar ve Özel Esaslar başlığı altında iki kategoride düzenlemektedir. Ancak daha sonra değinileceği üze-

re Tebliğin "Özel Esaslar" bölümü, KDV Kanununa göre yapılacak bütün iadelerin değerlendirilmesi (bu Kanunun 13, 14, 15, 29/2 ve geçici 17'nci maddelerinden doğan iade talepleri ile teslim veya hizmet bedelleri üzerinden KDV tevkifatı yapılan mükelleflerin iade talepleri) kavramaktadır.

Tebliğde sadece iade taleplerinin değerlendirilmesine ilişkin esasları belirlenmiş; ihracat istisnasının uygulanması, istisna olan işlemler, iade miktarının hesaplanması ve teciltekin gibi konular kapsam dışında tutulmuştur. Yükseltmiş teminat veya vergi inceleme raporuna göre yerine getirilmesi gereken iade taleplerinin değerlendirilmesi Tebliğin "Özel Esaslar" başlıklı (II.) bölümünde açıklanmıştır. Bu bölümde, özel esaslara göre işlem yapılacak mükelleflerin kapsamı, tanımlar ve yapılacak işlemler ile (daha önceki tebliğlerde sistematik olarak yer verilmeyen) genel esaslara dönüşe ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. Tebliğin özel esaslar bölümü en ağır fiilden hafif olanına doğru düzenlenmiştir. Yapılan düzenlemeler yazımızda bu çerçevede ele alınacaktır.

1. Kendileri Hakkında Olumsuz Rapor veya Tespit Bulunanlar

Tebliğ, özel esaslar bölümünü en ağır fiilden hafif olana doğru sınıflandırırken bu fiilleri de tespitini

kesinleşme durumuna göre, olumsuz rapor ve olumsuz tespit olarak ayırmaktadır. Hakkında olumsuz rapor bulunduğu gerekçesi ile mükelleflerin iade taleplerinin özel esaslara göre değerlendirilebilmesi için söz konusu raporun vergi incelemesine yetkili olanlarca düzenlenmiş olması gerekir. Çünkü Tebliğin (II/1.3.) bölümünde olumsuz raporun inceleme raporu olduğu belirtilmiş ve (I/3.) bölümünde de inceleme raporunun vergi incelemesine yetkili olanlarca düzenlenmiş raporu ifade ettiği açıklanmıştır. Yeminli mali müşavirlerce düzenlenmiş raporlarda sahte veya muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belge (SMİYB) düzenlediği konusunda tespit bulunan mükelleflerin iade talepleri özel esaslara göre değerlendirilmeyecektir.⁽¹⁾

1.1. Haklarında SMİYB Düzenleme Raporu Bulunanlar

1.1.1. İade Taleplerinde Yapılacak İşlem

Tebliğ en ağır müeyyideyi SMİYB düzenlediği konusunda rapor veya tespit bulunanlara getirmektedir. Buna göre; haklarında SMİYB düzenlediği konusunda rapor bulunanların, raporun vergi dairesine intikal ettiği tarihten sonraki ve bu tarihe kadar henüz sonuçlandırılmamış nakden veya mahsuben iade talepleri 4 kat te-

minat karşılığında, teminat gösterilmemesi halinde münhasıran vergi inceleme sonucuna göre yerine getirilir.

SMİYB düzenlediği vergi inceleme raporlarıyla tespit edilen mükelleflerin, ilgili dönemler için göstermiş oldukları teminatlarının Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre tarh edilecek vergi ve kesilecek cezalar ile hesaplanacak gecikme faizini karşılamaması halinde, bu alacakların tahsili için 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre gerekli tedbirler derhal alınır.

SMİYB düzenlediği konusundan bir veya daha fazla rapor olması iade talebinde bulunan açısından sonucu değiştirmemektedir. Her iki durumda da bu müeyyide uygulanmaktadır. Bilindiği gibi 38 Seri No'lu KDV Genel Tebliğinin (C) bölümüne göre SMİYB düzenlediği konusunda birden fazla rapor bulunanların nakden ve mahsuben iade talepleri ancak inceleme sonucuna göre yerine getirilmesi gerekmektedir. Haksız vergi iadesi almak amacıyla sahte belge düzenleyen mükelleflerin sürekli 4 kat teminat bulmalarındaki zorluk göz önüne alınarak 38 Seri No'lu KDV Genel Tebliğinde yapı-

1- Bununla birlikte hakkında bu tür tespit olan mükelleflerin iade talepleri konusunda vergi dairesinin daha temkinli olacağını, hatta iade talebini incelemeye sevk edeceğini, beklemek gerekir.

lan ayırım bu Tebliğle değiştirilmiştir.

Öte yandan SMİYB düzenlediği konusunda rapor bulunanların daha önce vermiş oldukları teminatlarının derhal paraya çevrilmesiyle ilgili olarak 35 ve 38 Seri No'lu KDV Genel Tebliğleriyle yapılan düzenleme de değiştirilmiştir. Yukarıda da belirtildiği gibi derhal paraya çevrilme ifadesi yerine bu Tebliğde 6183 sayılı Kanuna atıfta bulunularak ihtiyati tahakkuk ve ihtiyati haciz işlemlerinin yapılması gerektiği belirtilmektedir.

1.1.2. Genel Esaslara Dönüş

Daha önce yayımlanan tebliğlerden farklı olarak bu Tebliğde, özel esaslar kapsamına giren bir mükellefin genel esaslara nasıl döneceğine de yer verilmiştir. Hakkında SMİYB düzenlediği konusunda rapor bulunan mükelleflerin genel esaslara dönüşü Tebliğin (II/2.1.2.) bölümünde açıklanmıştır. Ancak rapora istinaden tarh edilen vergi, kesilen ceza ve hesaplanan gecikme faizini ödeyen veya tamamına teminat gösteren mükelleflere genel esaslara dönmeden önce 4 kat teminat oranının düşürülebilmesine de imkan sağlanmıştır. Bu durumdaki mükelleflerin diğer dönemlere ilişkin iade talepleri, indirimli teminat uygulamasından yararlananlarda % 100, diğerlerinde % 200 teminat

karşılığı yerine getirilebilecektir. Tebliğ, hakkında SMİYB düzenleme raporu bulunan mükelleflerin genel esaslara dönüşünü iki şarttan birisinin gerçekleşmesine bağlamıştır.

i) SMİYB düzenleme raporları üzerine yapılan tarhiyatın nihai yargı kararları ile terkin edilmesi. Bu durumda rapor hiç düzenlenmemiş sayılmaktadır. Ancak yargı kararıyla rapora istinaden tarh edilen verginin tamamının terkin edilmiş olması gerekir. Çünkü SMİYB düzenlendiğinin tespit edildiği raporlar, hiçbir oran ve hadde bağlı olmaksızın olumsuz rapor sayılmıştır. Vergi mahkemesinde tarhiyatın kaldırılmış olması veya kaçakçılık suçu üzerine adli yargıda takipsizlik veya görevsizlik gibi karar verildiği durumlarda nihai yargı kararından söz edilemez. Vergi mahkemesi kararından sonra temyiz yoluna gidilmesi halinde Danıştay'ın onama kararı sonrası kararın düzeltme talebinin de sonuçlanmış olması gerekir. Ancak vergi mahkemesinin terkin kararına karşı vergi dairesince Danıştay'da temyiz yoluna gidilmemişse (süre aşımı veya temyiz için Maliye Bakanlığının muvafakat vermemesi gibi) de nihai yargı kararından söz edilebilecektir.

ii) Rapora istinaden tarh edilen vergi, kesilen ceza ve hesaplanan gecikme faizinin ödenmesi veya tamamına teminat gösteril-

mesinden sonra vergi dairesine olumlu bir rapor intikal etmesi. Bu durumda genel esaslara dönebilme için tek başına olumlu rapor yeterli bulunmamıştır. Aynı zamanda tarh edilen vergi, kesilen ceza ve hesaplanan gecikme faizinin ödenmiş ya da teminata bağlanmış olması gerekmektedir. Öte yandan birden fazla düzenleme raporu için bir olumlu rapor yeterli bulunmuştur.

Olumlu raporun ait olduğu dönem ile vergi dairesine intikal ettiği tarih arasındaki dönemler için alınan teminatların indirimli teminat uygulamasından yararlananlarda yararlandığı orana göre % 4 veya 8'ini, diğerlerinde % 100'ünü aşan kısımları iade edilir. Olumlu raporun SMİYB düzenleme fiilinin işlendiği dönemden sonraki bir döneme ait olması gerekir. Ayrıca SMİYB düzenlediği veya kullandığı konusunda rapor bulunan mükelleflerle ilgili olarak yeminli mali müşavirlerce düzenlenmiş tasdik raporunu olumlu rapor kabul eden ancak 20 Sıra No'lu Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu Genel Tebliğinin (A-3) bölümündeki aksi yöndeki düzenleme nedeniyle uygulama şansı bulmayan 56 Seri No'lu Katma Değer Vergisi Genel Tebliğindeki düzenleme, bu Tebliğle kaldırılmıştır. Bir başka ifade ile olumlu raporun mutlaka vergi incelemesine yetkili olan-

larca düzenlenmiş olması gerekmektedir.

1.1.2.1. Teminatların İadesi

Hakkında SMİYB düzenlediği konusunda rapor intikal eden mükelleflerin raporun intikal ettiği tarih ile bu tarihe kadar henüz sonuçlandırılmamış iade talepleri için verecekleri 4 kat teminatlar vergi inceleme raporuna göre iade edilir. SMİYB düzenleme raporunun intikal ettiği tarihten önceki dönemler için alınan teminatlar da vergi inceleme raporu ile çözümlür.

Mükelleflerin SMİYB düzenleme raporuna istinaden tarh edilen vergi, kesilen ceza ve hesaplanan gecikme faizini ödemeleri veya tamamına teminat göstermelerinden sonra olumlu rapor düzenleninceye kadar verdikleri (indirimli teminat uygulamasından yararlananlarda % 100, diğerlerinde % 200) teminatlar da vergi inceleme raporuna göre iade edilir. Çünkü Tebliğin (II/2.1.2.2.) bölümünde bu teminatlar da yükseltilmiş teminat olarak ifade edilmiştir. Yükseltilmiş teminatların yeminli mali müşavir raporu ile iadesi mümkün değildir.

Olumlu raporun ait olduğu dönemle vergi dairesine intikal ettiği tarih arasındaki dönemler için verilen teminatların indirimli teminat uygulamasından yararlananlarda yararlandığı orana göre % 4

veya 8'ini, diğerlerinde % 100'ünü aşan kısımları iade edileceğinden kalan kısım da genel esaslara göre bir başka ifade ile yeminli mali müşavir veya vergi inceleme raporu üzerine iade edilir.

Ancak SMİYB düzenleme raporuna istinaden yapılan tarhiyatın tamamının nihai yargı kararı ile terkin edilmiş olması halinde, karar tarihine kadar bu nedenle alınan yükseltilmiş teminatların indirimli veya normal teminatı aşan kısımları karar üzerine ve kalan kısımlar da genel esaslara göre iade edilir. Çünkü bu rapor hiç düzenlenmemiş sayılmaktadır.

1.1.3. Dış Ticaret Sermaye Şirketleri ile Sektörel Dış Ticaret Şirketlerinin Durumu

Çok sayıda mükellefin ihracatına aracılık eden dış ticaret sermaye şirketleri ile sektörel dış ticaret şirketlerinin kontrolleri dışında SMİYB düzenleme ihtimali dikkate alınarak Tebliğde bu mükellefler için bir marj öngörülmüştür. Buna göre SMİYB düzenlediği konusunda rapor bulunan dış ticaret sermaye şirketleri ile sektörel dış ticaret şirketlerinin, bu belgelere dayanarak iade aldıkları verginin aynı dönemde iade edilen toplam verginin % 4'ünü aşmaması ve tarihi öngörülen vergi ile kesilmesi istenen ceza ve hesaplanacak gecikme faizini ödemeleri veya tamamı için teminat göstermeleri

halinde iade talepleri olumlu rapor beklenmeden genel esaslara göre yerine getirilir.

1.2. SMİYB Düzenlediği Konusunda Tespit Bulunanlar

1.2.1. Yapılacak İşlem

SMİYB düzenlediği konusunda tespit bulunan ancak bu tespit henüz rapora dönüşmemiş olan mükelleflere daha temkinli yaklaşılarak tespit bulunan dönemlere ilişkin iade için mutlaka vergi inceleme raporu beklenirken diğer dönemler için de 4 kat teminat aranmıştır. SMİYB düzenleme tespitinin bulunmadığı dönemlere ilişkin olarak mükellef tarafından 4 kat teminat gösterilmemesi halinde de vergi inceleme raporu üzerine iade yapılır. Düzenlemeye ilişkin tespit henüz rapora bağlanmadığı durumda daha temkinli olma ihtiyacını, kurulan organizasyonun boyutu ile haksız yere iade edilen verginin miktarının kesin olarak tespit edilememiş olmasına bağlamak gerekir.

1.2.2. Genel Esaslara Dönüş ve Teminatların İadesi

SMİYB düzenlediği konusunda tespit bulunan mükelleflerin genel esaslara nasıl döneceği Tebliğde açıkça belirtilmemiştir. Ancak tespit sonrasında mutlaka bir inceleme raporu düzenleneceği için bu açıklamaya ihtiyaç du-

Yulmamıştır. Dolayısıyla tespit sonrasında SMİYB düzenleme konusunda rapor düzenlendikten sonra yukarıda belirtilen şekilde genel esaslara dönülür. SMİYB düzenleme tespitinin bulunmadığı dönemlere ilişkin olarak 4 kat teminat gösterilmiş olması halinde verilen teminat, tespit bulunan dönemlere ilişkin vergi inceleme raporu üzerine iade edilir.

1.2.3. Dış Ticaret Sermaye Şirketleri ile Sektörel Dış Ticaret Şirketlerinin Durumu

SMİYB düzenlediği konusunda tespit bulunan dış ticaret sermaye şirketleri ve sektörel dış ticaret şirketleriyle ilgili olarak bu durumda da bir tolerans tanınmıştır. Buna göre SMİYB düzenlediği tespit edilen dış ticaret sermaye şirketleri ile sektörel dış ticaret şirketlerinin, bu belgelere dayanarak iadesini istedikleri verginin aynı dönemde iadesini talep ettikleri toplam verginin % 4'ünü aşmaması ve bu kısma dört kat teminat göstermeleri halinde iade talepleri genel esaslara göre yerine getirilir.

1.3. Haklarında SMİYB Kullanma Raporu Bulunanlar

1.3.1. İade Taleplerinde Yapılacak İşlem

Haklarında SMİYB kullanma

raporu bulunan mükelleflerin; raporun vergi dairesine intikal ettiği tarihten sonraki ve bu tarihe kadar henüz sonuçlandırılmamış nakden veya mahsuben iade talepleri dört kat teminat karşılığında, teminat gösterilmemesi halinde münhasıran vergi inceleme raporu sonucuna göre yerine getirilir.

SMİYB kullanıldığı konusunda tespit bulunan bir rapor nedeniyle özel esaslara göre iade yapılabilmesi için, olumsuz rapor tanımında belirtildiği üzere, SMİYB kullanma nedeniyle iadesi reddedilen verginin iade hakkı doğuran işlem dolayısıyla yüklenilen verginin % 5'ini aşması gerekir. Bu oranın % 5'in altında kalması durumunda, birden fazla rapor olsa bile, genel esaslara göre iade yapılır. Hatırlanacağı üzere SMİYB düzenleme raporu bulunanlarda özel esaslara göre iade yapılmasında böyle bir oran öngörülmemiştir.

SMİYB kullanıldığı konusunda tespit bulunan rapor sayısının birden fazla olmasının yapılacak işlemler ve genel esaslara dönüş açısından bir önemi bulunmamaktadır. Ayrıca vergi inceleme raporunda sahte veya muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belgenin bilerek kullanıldığına ilişkin bir belirlemenin olup olmamasının da önemi yoktur. 4369 sayılı Kanunla kaçakçılık sayılan fiilleri düzenleyen Vergi Usul Kanununun 359 uncu maddesinde "bilerek" ibaresine

yer verilmemiş olması nedeniyle⁽²⁾, SMİYB kullanan mükelleflerin genel esaslara dönüşlerine ilişkin olarak 56 Seri No'lu KDV Genel Tebliği ile bilerek SMİYB kullanan mükellefler açısından yapılan ayırma bu Tebliğiyle son verilmiştir.

1.3.2. Genel Esaslara Dönüş

Haklarında SMİYB kullanma raporu bulunan mükelleflere, düzenleme raporu bulunanlardan farklı olarak olumlu bir raporun vergi dairesine intikal etmesi yeterli bulunmuştur. Ayrıca nihai yargı kararıyla tarhiyatın % 95 ve fazlasının terkin edilmiş olması halinde de genel esaslara dönüşülebilecektir. Başka bir ifade ile haklarında SMİYB kullanan raporu bulunan bir mükellef; (i) tarhı öngörülen vergi ve buna ilişkin olarak hesaplanacak gecikme faizi ile kesilmesi istenen cezanın ödenmesi veya bunların tamamı için teminat göstermesi, (ii) tarhı öngörülen vergi ve buna ilişkin olarak hesaplanacak gecikme faizi ile kesilmesi istenen cezayı ödemez veya tamamına teminat göstermezse, SMİYB kullanma raporundan sonra, vergi dairesine olumlu bir vergi inceleme raporunun intikal etmesi, (iii) rapor üzerine yapılan tarhiyatın % 95 ve daha fazlasının nihai yargı kararlarıyla terkin edilmesi şartlarından birisinin gerçekleşmesi halinde genel esaslara göre iade almaya başlayacaktır.

Ayrıca olumlu raporun ait olduğu dönem ile vergi dairesine intikal ettiği tarih arasındaki dönemler için alınan teminatların indirimli teminat uygulamasından yararlananlarda yararlandığı orana göre % 4 veya 8'ini, diğerlerinde % 100'ünü aşan kısımları iade edilir.

Olumlu raporun SMİYB kullanma fiilinin işlendiği dönemden sonraki bir döneme ait olması gerekir. Öte yandan SMİYB kullanan mükellefin belge temin ettiği bir başka ifade ile SMİYB düzenlediği konusunda hakkında rapor bulunan mükellef hakkındaki rapora istinaden yapılan tarhiyatın nihai yargı kararı ile terkin edilmiş olması halinde, SMİYB kullanan mükellefin genel esaslara dönüp dönmeyeceği konusunda Tebliğde bir açıklama bulunmamaktadır. SMİYB düzenleme raporunda öngörülen tarhiyatın tamamının nihai yargı kararı ile terkin edildiği durumda, (Tebliğ'in II/2.1.2.1. bölümüne göre) rapor hiç düzenlenmemiş sayılacağından hakkında SMİYB kullanma raporu bulunan mükellefin de yargı kararının sonucunu beklemeden genel esaslara döneceği düşünülebilir. Özellikle belge kullanan nezdinde herhangi bir araştırma yapmadan sadece düzenleyen nezdinde yapıl-

2- Özyer, M. A.: Açıklama ve Örneklerle Vergi Usul Kanunu Uygulaması; Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayını, İstanbul 2001, s. 646.

miş incelemeye dayalı raporlar için bu durum dikkate alınmalıdır. Nitekim Tebliğin (II/1.2.) bölümünde belirtildiği gibi bir belge, düzenleyen açısından sahte olabilirken kullanan açısından muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı olabilmektedir. Mesela belge düzenleme yetkisi olmayan bir kişi tarafından düzenlendiği için sahte kabul edilen ancak kullananın belgede yazılı mal veya hizmeti alıp almadığı konusunda herhangi bir tespit yapılmadığı durumda düzenleyen hakkındaki raporun nihai yargı kararı ile terkin edilmiş olması halinde kullananla ilgili raporun sonucu beklenmeden genel esaslara dönülebilmelidir.

Ancak SMİYB kullanma raporunda inceleme elemanınca ileri sürülen iddiaların ve delillerin SMİYB düzenleme raporuna ilişkin kararda karşılanıp karşılanmadığına bakmadan bu konuda kesin bir hükme varılması da doğru olmayacaktır.

1.3.2.1. Teminatların İadesi

SMİYB kullandığı konusunda rapor intikal eden mükelleflerin raporun intikal ettiği tarih ile bu tarihe kadar henüz sonuçlandırılmamış iade talepleri için verecekleri 4 kat teminatlar, daha sonra genel esaslara dönülse bile (nihai yargı kararı ile tarhiyatın terkin dışında), vergi inceleme raporuna göre iade edilir. SMİYB kullanma rapo-

rundan sonra, vergi dairesine olumlu bir vergi inceleme raporunun intikal etmesi halinde, raporun ait olduğu dönem ile vergi dairesine intikal ettiği tarih arasındaki dönemler için alınan teminatların indirimli teminat uygulamasından yararlananlarda yararlandığı orana göre % 4 veya 8'ini, diğerlerinde % 100'ünü aşan kısımları iade edilir. Kalan kısımlar da genel esaslara göre iade edilir.

Tebliğde, kullanma raporları üzerine yapılan tarhiyatın % 95 ve daha fazlasının nihai yargı kararlarıyla terkin edilmesi halinde genel esaslara dönüleceği belirtilmekle birlikte raporun hiç düzenlenmemiş sayılacağına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak düzenleme raporunda olduğu gibi kullanma raporu üzerine yapılan tarhiyatın % 95 ve daha fazlasının nihai yargı kararlarıyla terkin edilmesi halinde de karar tarihine kadar bu nedenle alınan yükseltilmiş teminatların indirimli veya normal teminatı aşan kısımlarının karar üzerine ve kalan kısımların da genel esaslara göre iade edileceğini kabul etmek gerekir.

1.4. SMİYB Kullandığı Konusunda Tespit Bulunanlar

1.4.1. İade Taleplerinde Yapılacak İşlem

SMİYB kullandığı konusunda

tespit bulunanların, tespitin ilgili olduğu döneme ilişkin iade talepleri; bu tespite konu alışlara isabet eden kısma dört kat teminat gösterilmesi veya bu alışlara isabet eden kısmın iade talebinden çıkarılması halinde, kalan kısma ve diğer dönemlere ilişkin iade talepleri genel esaslara göre yerine getirilir. SMİYB kullandığı konusunda tespit bulunan mükellefin incelemeye sevk edilmiş olup olmamasının bir önemi yoktur. Tespitin bulunduğu dönemler için teminat gösterilmemesi halinde, iade işlemi vergi inceleme raporuna göre gerçekleştirilir.

1.4.2. Genel Esaslara Dönüş ve Teminatların İadesi

SMİYB düzenlediği konusunda tespit bulunanlarda olduğu gibi SMİYB kullandığı konusunda tespit bulunanlarda da genel esaslara dönüş açık olarak belirtilmemiştir. Ancak burada da tespit rapora dönüştürülmesinden sonra SMİYB kullanma raporu bulunanların genel esaslara dönüşüne ilişkin kurallar çerçevesinde dönülebileceğini kabul etmek gerekir.

Ancak incelemede; ayrıca düzenleme fiilinin de işlendiğinin tespit edilerek rapor düzenlenmiş olması halinde buna ilişkin şartlara göre iade yapılabileceğini, SMİYB kullanma nedeniyle iadesi reddedilen verginin iade hakkı do-

ğuran işlem dolayısıyla yüklenilen verginin % 5'ini aşmadığının tespit edilmesi halinde ise başka bir şart aranmaksızın, genel esaslara dönülebileceğini kabul etmek gerekir. SMİYB kullanıldığı konusunda tespit bulunan dönemler için verilen teminatlar vergi incelemesi tamamlandıktan sonra iade edilir.

1.5. İşletme Kapasitesi ile İş Hacmi Arasında Açık Nispetsizlik Bulunanlar

İşletmelerinin sermaye tutarı, kullandıkları kredi miktarı, üretim tesisi bulunması halinde tesisin kapasitesi, verimliliği, istihdam ettiği işçi sayısı gibi unsurlar ile iş hacmi arasında bariz bir nispetsizlik bulunduğu yoklama ile tespit edilen mükelleflerin iade talepleri ancak vergi inceleme raporu ile yerine getirilir. 84 Seri No'lu KDV Genel Tebliği öncesinde yoklama ve değerlendirme işlemi, 28 Seri No'lu KDV Genel Tebliği ve bu konuyla ilgili olarak valiliklere gönderilen genel yazıya⁽³⁾ göre sürdürülmektedir.

28 Seri No'lu KDV Genel Tebliğinin (C) bölümünde iade veya mahsup taleplerinin tebliğde aranan belgelerin ibrazından sonra, vergi dairesince yapılacak yoklama ve değerlendirmenin sonunda yerine getirileceği belirtilmektedir.

3- TC Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü'nün 19.10.1987 tarih ve 68579 sayılı yazısı.

Yoklama ve değerlendirmeye ilişkin açıklamalara ise yukarıda tarih ve sayısı belirtilen genel yazıda yer verilmiştir. Buna göre; ilgili vergi dairesi müdür yardımcısı başkanlığında oluşturulacak bir grup tarafından, (i) Mükellefin ihraç ettiğini beyan ettiği malları üretecek kapasiteye sahip olup olmadığı, (ii) İşyerinde çalıştırdığı işçi sayısı ile üretim araçlarının ihracata konu malın imalatı için yeterli bulunup bulunmadığı, (iii) Üretim araçlarının (demirbaşlarının) kanuni defterlerde kayıtlı olup olmadığı, (iv) Bir önceki yıl üretim miktarı, (v) Son bir yıl içinde kredi kullanıp kullanmadığı, kullanmışsa hangi banka şubelerinden ne miktar kredi kullandığı konusundaki bilgileri içeren bir yoklama tutanağı düzenlenecek ve bu tutanak mükellefin dosyasına konacaktır.

Aynı genel yazıda imalatçı olmayan ihracatçılar nezdinde düzenlenecek yoklama tutanağında bulunması gereken bilgilere de yer verilmiştir. Buna göre; (i) İhracatçı firma veya ihracatçının adı, soyadı veya unvanı ile ortaklarının adı, soyadı ve adresleri (ikametgah adresleri dahil) varsa bağlı oldukları vergi dairesi ve hesap numarası, (ii) Şirketin kayıtlı ve ödenmiş sermaye tutarı, (iii) Ticaret sicil kaydı ve numarası, (iv) Haberleşme araçlarının (telefon, teleks, faks gibi) adedi ve numarası, (v) Aynı adreste birden fazla firma olması halinde diğer firmala-

rın da yukarıdaki bilgileri içerecek şekilde tutanağa geçirilmesi, (vi) İhraç konusu malların sürekli olarak aynı firmalardan alınıp alınmadığı ve bu firmaların adresleri, (vii) Son bir yıl içinde kredi kullanıp kullanmadığı, kullanmışsa hangi banka şubelerinden ne miktar kredi kullandığı hususları yoklamada tespit edilerek tutanağa alınacaktır.

Daha önce hakkında, ihracatta KDV iadesiyle ilgili en az iki vergi inceleme raporu yazılan ve bu raporlara göre herhangi bir vergi incelemesi uygulanmaksızın vergi iadesi yapılan mükelleflerin iade için gerekli belgelerin ibraz edilmiş olması kaydıyla inceleme raporu ve teminat aranmaksızın iade için öngörülen limitin altındaki iade taleplerinin yoklama yapılmaksızın yerine getirilmesi de öngörülmüştür. Bu durumda yoklama işleminin birden fazla iade talebinde bulunan bir mükellefin her talebi için değil sadece ilk defa iade talebinin değerlendirilmesinde dikkate alınacağını kabul etmek gerekir.

1.6. Adreslerinde Bulunmadıkları, Defter ve Belgelerini İbraz Etmedikleri veya Beyanname Vermedikleri Konusunda Tespit Bulunanlar

Adreslerinde bulunmadıkları,

mücbir sebep sayılan haller dışındaki nedenlerle defter ve belgelerini ibraz etmedikleri, birden fazla döneme ilişkin olarak katma değer vergisi beyannamesini (süresinden sonra verilenler hariç) vermedikleri konusunda tespit bulunanların iade talepleri münhasıran vergi inceleme raporu sonucuna göre yerine getirilir.

Düzenlenecek raporda yukarıdaki olumsuz tespitlerin ortadan kalktığına belirtilmesi halinde genel esaslara dönülür. Ayrıca adresinde bulunamayan, defter ve belgelerini süresinde ibraz etmeyen veya beyannamelerini süresinden sonra da olsa vermeyen mükellefin daha sonra makul gerekçelerle durumu izah etmesi halinde de genel esaslara göre iade yapılır. Örneğin iade talebinde bulunan mükellefe defter ve belgelerini 15 gün içinde ibraz etmesi için yapılan tebliğden itibaren 17'nci gün cevap veren bir mükellef 2 günlük gecikmeyi makul (mesela verilen süre içinde yurtdışında iş seyahatinde bulunduğu veya hastanede tedavi gördüğü gibi) mazeretlerle izah edebildiği takdirde genel esaslara göre iade alabilmelidir. Ancak incelemeye sevk edilmiş ve incelemenin de başlamış olması halinde inceleme elemanının değerlendirmelerine göre iade yapılabilecektir.

1.7. SMİYB Düzenlediği veya Kullandığı Konusunda Rapor Bulunanların Kanuni Temsilcileri ve Ortakları ile Bunların Kurdukları veya Ortak Oldukları Şirketlerin İade Taleplerinin Değerlendirilmesi

1.7.1. SMİYB Düzenlediği Konusunda Rapor Bulunarlarda

38 Seri No'lu KDV Genel Tebliğinin (F) bölümü uyarınca SMİYB düzenlediği konusunda rapor bulunan mükelleflerle ilgili olarak yapılacak işlemlerin bu mükelleflerin; kurdukları ve ortak oldukları şirketler ile, ortakları hakkında da uygulanması gerekmektedir. Örneğin SMİYB düzenlediği konusunda rapor bulunan (X) A.Ş.'nin; ortağı olan (Y) A.Ş., kurduğu (Z) A.Ş. ile ortağı olduğu (V) A.Ş.'nin iade talep etmesi halinde, talepleri 4 kat teminat karşılığı veya inceleme raporu sonucuna göre yerine getirilecek, (X) A.Ş. genel esaslara dönmedikçe bu mükellefler de genel esaslara göre iade alamayacaktır.

84 Seri No'lu KDV Genel Tebliğinin (II/2.1.3.) bölümü ile bu kapsama kanuni temsilciler de alınmış, ortaklarla ilgili olarak da sermaye şirketleri ile kooperatifler açısından bir daraltma yapılmıştır.

Buna göre; SMİYB düzenlediği konusunda rapor bulunan mükelleflerin raporun ait olduğu vergilendirme dönemindeki; kanuni temsilcileri ile ortaklarının, kurdukları veya ortak oldukları şirketlerin, iade talepleri 4 kat teminat karşılığı veya inceleme raporu sonucuna göre yerine getirilecektir. Ancak yukarıda da belirtildiği gibi kooperatifler ve sermaye şirketlerinde bu hükmün SMİYB düzenlediği konusunda rapor bulunan mükelleflerin kanuni temsilcileri ile sadece SMİYB düzenlenmesine neden olan ortakları ve bunların kurdukları veya ortak oldukları şirketleri hakkında uygulanacağı belirtilmiştir.

Yukarıdaki örneğe dönersek SMİYB düzenlediği konusunda rapor bulunan (X) Dış Ticaret A.Ş.'nin SMİYB düzenlenmesi ile ilgisi tespit edilemeyen ortağı (Y) A.Ş.'nin iade talepleri genel esaslara göre yerine getirilecektir. Ancak SMİYB düzenlenmesi ile ilgisi olmasa bile (X) Dış Ticaret A.Ş.'nin muhassas azası olan Bay (B)'nin kendi firmasına ilişkin iade talepleri 4 kat teminat karşılığı veya inceleme raporu sonucuna göre yerine getirilecektir.

Hakkında SMİYB düzenleme raporu bulunan mükellefin adi ortaklık, kollektif veya adi komandit şirket olması halinde bunların ortakları ile kanuni temsilcileri için kusursuz sorumluluk öngörülmüştür. Bir başka ifade ile bunların or-

takları ile kanuni temsilcilerinin gerek kendilerinin gerek kurdukları veya ortak oldukları şirketlerin iade talebi olması halinde iade talepleri hakkında SMİYB düzenleme raporu bulunanlara ilişkin hükümlere göre yerine getirilecektir.

Bu kişilerin genel esaslara göre iade alabilmeleri ancak SMİYB düzenlediği konusunda rapor bulunan mükellefin genel esaslara göre iade alabilmesi halinde mümkün olacaktır. Ayrıca bu kişilerden indirimli teminat kapsamında olanların % 100, diğerlerinin % 200 teminat karşılığı iade alabilmeleri için de rapora istinaden tarh edilen vergi, kesilen ceza ve hesaplanan gecikme faizinin ödenmesi veya tamamına teminat gösterilmesi gerekir. Ödeme veya teminat gösterilmesinin kimin tarafından yerine getirildiğinin önemi yoktur. Ortaklardan birisinin teminat göstermiş olması da yeterlidir.

1.7.2. SMİYB Kullandığı Konusunda Rapor Bulunanlarda

SMİYB kullandığı konusunda rapor bulunan mükelleflerin; ortaklarının veya bu mükellefler ile kanuni temsilcilerinin veya ortaklarının kurdukları veya ortak oldukları şirketlerin iade talepleri, kendileri hakkında bu yönde düzenlenmiş herhangi bir olumsuz rapor bulunmamak koşuluyla ge-

nel esaslara göre yerine getirilir. Bu durumda olan kişilerle ilgili olarak bu Tebliğle 38 Seri No'lu KDV Genel Tebliğinin (F) bölümünden farklı bir düzenleme yapılmamıştır. Ancak bu Tebliğle kanuni temsilcilerin de "Özel Esaslar" kapsamına alınmış olması nedeniyle bunlar da açıkça belirtilmiştir.

Örneğin SMİYB kullandığı konusunda rapor bulunan (F) Sektörel Dış Ticaret A.Ş.'nin genel müdürü Bay (C) hakkında, söz konusu raporda kullanma fiilinin işlenmesi veya kullanma fiili nedeniyle bir menfaat temin ettiği yönünde herhangi bir tespit bulunması halinde Bay (C)'nin ortak olduğu (K) Limited Şirketinin iade talepleri de, (F) Sektörel Dış Ticaret A.Ş.'nin iade taleplerinde yapılacak işleme göre yerine getirilecektir.

2. Doğrudan Mal veya Hizmet Temin Ettikleri Mükellefler Hakkında Olumsuz Rapor veya Tespit Bulunanlar

Kendileri hakkında olumsuz bir rapor veya tespit bulunmayan ancak doğrudan mal veya hizmet temin ettikleri mükellefler hakkında olumsuz rapor veya tespit bulunan mükelleflerin iade talepleri, hakkında olumsuz rapor veya tespit bulunan mükelleflerden yapılan (haklarında olumsuz tespit bu-

lunanlardan sadece olumsuz tespit yapıldığı dönemlerdeki) alışlara isabet eden kısma dört kat teminat gösterilmesi veya bu alışlara isabet eden kısmın iade talebinde çıkarılması halinde, kalan kısma ve diğer dönemlere ilişkin iade talepleri genel esaslara göre yerine getirilir.

Hakkında olumsuz rapor veya tespit bulunan mükelleflerden mal veya hizmet alan mükelleflerin iade taleplerinde yapılması gereken işlem genel olarak bu olmakla birlikte Tebliğde iyi niyetli mükellefler açısından genel esaslara göre iade alabilmenin koşulları da belirtilmiştir. Bir başka ifade ile aşağıda belirtilen şartların varlığı halinde hakkında olumsuz rapor veya tespit bulunan mükelleflerden mal veya hizmet alan mükelleflerin iade talepleri de genel esaslara göre yerine getirilecektir.

i. Olumsuz raporda öngörülen vergi, ceza, gecikme zammı ve fazizlerin ödenmesi veya bunların toplamı kadar teminat gösterilmesi. Ödemenin veya teminatın kimin tarafından gösterilmiş olmasının önemi yoktur. Bu durumda hem hakkında olumsuz rapor bulunan hem bunun mal veya hizmet sattığı kişiler de genel esaslara iade alabileceklerdir.

ii. İade talebinde bulunan mükellefin, haklarında SMİYB düzenleme dışında olumsuz tespit veya SMİYB kullanma raporu bulunan-

lardan alışlarına ilişkin ödemelerini veya iade talebinde bulunan mükellefe satış yapan ve haklarında SMİYB düzenleme dışında olumsuz tespit veya SMİYB kullanma raporu bulunanların kendi alışlarına ilişkin ödemelerini banka veya özel finans kurumları vasıtasıyla yaptıklarını tevsik etmeleri halinde; genel esaslara göre iade yapılır.

Hem doğrudan mal veya hizmet temin edilen aşamada hem daha önceki aşamada hakkında SMİYB kullanma rapor veya tespiti bulunan, adreslerinde bulunmadıkları, mücbir sebep sayılan hal-ler dışındaki nedenlerle defter ve belgelerini ibraz etmedikleri veya birden fazla döneme ilişkin olarak katma değer vergisi beyanname-sini (süresinden sonra verilenler hariç) vermedikleri hususunda tespit bulunan) veya bu tespitler nedeniyle incelenmesi istenilen, işletme kapasitesi ile iş hacmi arasında bariz nispetsizlik bulunan mükelleflere banka veya özel finans kurumu vasıtasıyla ödeme yapıldığının tevsik edilmiş olması halinde genel esaslara göre iade yapılabilecektir.

İade talebinde bulunan mükellef hakkındaki olumsuz tespitler ile bu mükellefin mal veya hizmet temin ettiği mükellef hakkındaki olumsuz tespitler arasında ikincisi açısından bir sınırlama bulunmadığı düşünülebilir. Çünkü Tebliğin özel esasların kapsamını

belirleyen II/1.1. bölümünde işletme kapasitesi ile iş hacmi arasında bariz nispetsizlik bulunanlardan mal alanlar sayılmamıştır. Böyle bir sınırlama iade taleplerinin değerlendirilmesi sırasında mükelleflerin mal veya hizmet temin ettikleri mükellefler hakkında da işletme kapasitesi ile iş hacmi arasında nispetsizlik bulunup bulunmadığının araştırılmasının gerek mükellef gerek vergi dairesi için zaman ve finansman açısından doğuracağı güçlütür. Bununla birlikte başka nedenlerle vergi dairesinin itilâına giren bu olumsuz tespitler için de müteselsil sorumluluktan kurtulabilen mükellefin iadesini genel esaslara göre alabileceğini düşünmek gerekir.

Burada SMİYB düzenlediği konusunda hakkında olumsuz tespit veya olumsuz rapor bulunanlardan alışlara ilişkin bedelin banka veya özel finans kurumları vasıtasıyla ödenmiş olması halinde genel esaslara göre iade yapılamayacağını belirtmek gerekir. Çünkü SMİYB düzenleme fiilini işleyen bir mükellefin hasılatının banka veya özel finans kurumları aracılığıyla tahsil edilmiş olmasının vergi güvenliği açısından bir önemi yoktur. Ödemenin tevsik edilmesi konusunda Tebliğde bir sınırlama getirilmemiştir. Ancak bu durumun iade talebinde bulunan mükellefin yeminli mali müşaviri tarafından düzenlenmiş tasdik

raporuyla veya tasdik raporu sonradan ibraz edilmek üzere teminat karşılığı iade talep edilmişse bu konuda düzenlenmiş kısa bir raporla da tevsik edilebileceği de belirtilmiştir. Dolayısıyla mükellefin ibraz edeceği belgeler Azerinden vergi dairesince ödemenin banka veya özel finans kurumu vasıtasıyla yapıldığı yönünde kanaat oluşması halinde tevsik işleminin gerçekleştirildiğini kabul etmek gerekir.

iii. Haklarında olumsuz rapor veya tespit bulunanların genel esaslara göre iade alabildikleri dönemlerde, bunlardan mal veya hizmet alanların iade talepleri de genel esaslara göre yerine getirilir.

Bu durumu şöyle örnekleyebiliriz. Mükellef (A)'nın Mayıs 2001 döneminde iplik temin ettiği (B) firması hakkında 1998 yılında SMİYB kullandığı konusunda rapor bulunmaktadır. Mükellef (A), (B) firmasından aldığı iplikle ürettiği malı Ağustos 2001 döneminde ihraç etmiş ve indiremediği KDV'nin iadesini talep etmiştir. 1 Eylül 2001 tarihinde, vergi dairesine (B) firması hakkında Ekim 2000 dönemine ilişkin olumlu bir rapor intikal etmiştir. Bu durumda (B) firması iade talep edebilecek olsaydı Ekim 2000 döneminden itibaren genel esaslara göre iade alabilecekti. Dolayısıyla Mükellef (A), hakkında olumsuz rapor bulunan bir mükelleften mal temin etmiş olmakla birlikte mal aldığı mü-

kellef 2001 Mayıs döneminde genel esaslara göre iade alabileceği için kendisi de Ağustos 2001 dönemine ilişkin iadesini (kendisi hakkında başka bir olumsuzluk bulunmaması kaydıyla) genel esaslara göre alabilecektir.

iv. En son düzenlenen olumsuz rapor veya yapılan tespitin ilgili olduğu dönemden itibaren tarh zamanaşımı kadar bir sürenin geçmiş olması halinde. Bu durum sonraki safhalarda mal veya hizmet alanlar açısından olumsuz rapor veya tespit olarak değerlendirilmez ve bu mükelleflerden mal veya hizmet alanların iade taleplerinde genel esaslara göre işlem yapılır. Yukarıdaki örnekte (B) firması hakkındaki olumsuz raporun 1995 yılına ilişkin olması ve bu firma hakkında başka bir olumsuz rapor veya tespit bulunmaması halinde, mükellef (A)'nın bu firmadan alışlarına ilişkin katma değer vergisi genel esaslara göre iade edilebilecektir.

v. Haklarında olumsuz tespit bulunanlardan ihraç kaydıyla mal alınmış olması halinde. Hakkında olumsuz tespit bulunan ve iade talebinde bulunana ihraç kaydıyla mal satan mükelleften alışlar nedeniyle iade talep edilemeyeceği için diğer alışlara ilişkin vergi de genel esaslara göre iade edilebilecektir.

Örneğin; (E) Tekstil ve Doku-
ma Limited Şirketi, 2001 Mayıs

döneminde toplam 150.000 ABD Doları tutarında ihracat yapmış ve aynı döneme ilişkin olarak 12.000.000.000 lira iade talebinde bulunmuştur. Vergi Dairesi, (E) Tekstil ve Dokuma Limited Şirketinin ihracatının 50.000 ABD Dolarına isabet eden kısmının (D) Dokumacılık Kollektif Şirketinden ihraç kaydıyla alınan mallar olduğunu ve inceleme elemanından "SMİYB düzenleme ihtimalinin çok yüksek olduğu, bu nedenle (D) Dokumacılık Kollektif Şirketinden alışları olanların iade taleplerinde daha titiz olunması" gerektiği yönünde bir yazının intikal ettiğini tespit etmiştir. (E) Tekstil ve Dokuma Limited Şirketi, KDVK 11/1-c maddesi uyarınca (D) Dokumacılık Kollektif Şirketinden alışları nedeniyle vergi ödemediği bu nedenle iade talebinde bulunamayacağı için, olumsuz rapor veya tespit bulunmayan diğer alışlarına ilişkin iade talebi genel esaslara göre yerine getirilecektir.

3. Doğrudan Mal veya Hizmet Temin Ettikleri Safhadan Önceki Safhalarda Yer Alanlar Hakkında Olumsuz Rapor veya Tespit Bulunanlar

Doğrudan mal veya hizmet temin edilen safhadan önceki safhalar, iade talebinde bulunan mükellefin mal veya hizmet satın aldığı

kişilere mal veya hizmet temin edenlerle bunların aşağı doğru olarak mal ve hizmet temin ettikleri kişileri kavramaktadır. Daha önce 78 ve 80.Seri No'lu KDV Genel Tebliğlerinde "mal veya hizmet temin eden mükellefler zinciri" olarak geçen bu kavram 84 Seri No'lu KDV Genel Tebliğinde "doğrudan mal veya hizmet temin edilen safhadan önceki safhalar" olarak belirtilmiştir. Ancak önceki safhalarda yer alanlarla ilgili olarak olumsuz tespit veya olumsuz rapor bulunması halinde iyi niyetli, özellikle ödemelerini banka veya özel finans kurumları vasıtasıyla yapan mükelleflere genel esaslara göre iade alabilmeleri için bazı imkanlar da sağlanmıştır. Bu nedenle iade talebinde bulunanlara 78 ve 80 Seri No'lu KDV Genel Tebliğleriyle bağlanan zincirin 84 Seri No'lu KDV Genel Tebliğiyle kırıldığı söylenebilir.

3.1. Olumsuz Rapor Bulunması Halinde

Gerek kendileri gerek doğrudan mal veya hizmet temin ettikleri mükellefler hakkında olumsuz rapor veya tespit bulunmayan ancak daha önceki safhalarda yer alan mükellefler hakkında olumsuz rapor bulunan mükelleflerin iade talepleri; olumsuz raporlarda iade talebinde bulunanlarla ilgili olarak bir sorumluluk öngörülmemesi halinde genel esaslara göre

yerine getirilir. Aksi halde raporda belirtildiği şekilde işlem yapılır. Olumsuz raporlarda iade talebinde bulunanlarla ilgili olarak doğrudan isim veya unvanı belirtilerek sorumluluk öngörülmesi olması gerekmektedir. Çünkü bütün alış ve satışlarının fiktif olduğu yönünde rapor bulunan bir mükelleften mal veya hizmet temin ederek iade talebinde bulunana teslimde bulunduğu tespit edilen bir mükellefin isminin veya unvanının raporda geçmiyor olmasının bir önemi yoktur. Bu takdirde iade talebinde bulunana doğrudan mal veya hizmet temin eden mükellefin teslimlerinin gerçek olduğuna kanaat getirilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte doğrudan mal veya hizmet temin ettiği mükellef hakkında olumsuz rapor bulunduğu genel esaslara göre iade alabilen bir mükellefin, böyle bir örnekle karşılaştığında da genel esaslara göre iade alabileceğini kabul etmek gerekir.

3.2. Olumsuz Tespit Bulunması Halinde

Gerek kendileri gerek doğrudan mal veya hizmet temin ettikleri mükellefler hakkında olumsuz rapor veya tespit bulunmayan ancak daha önceki safhalarda yer alan mükellefler hakkında olumsuz tespit bulunan mükelleflerin iade talepleri; olumsuz tespitte konu alışlar için 4 kat teminat gösterilmesi halinde genel esaslara göre yerine getirilir. Bu nedenle gösterilen teminat, olumsuz tespit bulunan mükellefle ilgili olarak yapılacak inceleme sonucuna göre çözülür. Önceki safhalarda yer alanlarla ilgili olarak olumsuz tespit bulunması halinde gerek kendileri gerek doğrudan mal veya hizmet temin ettikleri mükellefler hakkında olumsuz rapor veya tespit bulunmayan mükellefler aşağıdaki durumların varlığı halinde genel esaslara göre iade alabileceklerdir. Bir başka ifade ile önceki safhalardaki olumsuz tespitler bu mükelleflerin iade taleplerini etkilemeyecektir.

i. Bu dönemlerde KDV dahil toplam işlem bedelinin doğrudan mal ya da hizmet temin edilen mükellefe banka veya özel finans kurumları vasıtasıyla ödendiğinin tevsik edilmiş olması. Doğrudan mal veya hizmet temin edilen mükellefe ödemelerin banka veya özel finans kurumları vasıtasıyla yapılmış olması halinde iade talebinde bulunandan önceki safhalarda ortaya çıkan olumsuzluklar nedeniyle ilave teminat istenemez. Doğrudan mal veya hizmet temin edilen mükellefin, hakkında olumsuz tespit bulunan mükellefe ödemesini banka veya özel finans kurumları vasıtasıyla yapmış olması halinde iade talebinin genel esaslara göre yerine getirilip getirilmeyeceği konusunda Tebliğde açıklama bulunmamaktadır. An-

cak Tebliğin (II/3.1.2.) bölümünde iade talebinde bulunan mükellefe satış yapan ve haklarında SMİYB düzenleme dışında olumsuz tespit veya SMİYB kullanma raporu bulunanların kendi alışlarına ilişkin ödemelerini banka veya özel finans kurumları vasıtasıyla yapmış olması halinde, genel esaslara göre iade yapılabileceği öngörüldüğünden bu durumda da genel esaslara göre işlem yapılabileceğini kabul etmek gerekir.

ii. Önceki safhadaki mükellefler hakkındaki olumsuz tespit sayılan nedenlerin ortadan kalktığıнын anlaşılması. Önceki safhada yer alan mükelleflerin genel esaslara döndüğü (olumsuz tespite konu tutarlar için teminat vermiş olması, nihai yargı kararı ile olumsuz tespite dayanak olan idari işlemlerin kaldırılması gibi) veya yapılan incelemelerde olumsuz tespit sayılan hususların varit olmadığıнын anlaşıldığı (örneğin SMİYB olduğu tespit edilen belgelerin defter kayıtlarından veya indirimler arasından çıkarıldığıнын tespit edilmiş olması gibi) durumlarda olumsuz tespit sayılan nedenler ortadan kalkmış sayılır.

iii. İade talebinde bulunanlara mal veya hizmet temin eden mükelleflerin, haklarında olumsuz tespit bulunanlardan veya iade talebinde bulunanların, haklarında olumsuz tespit bulunanlardan mal veya hizmet temin edenlerden, alışlarına isabet eden verginin, ay-

nı dönemdeki toplam vergi indirimine (iade talebinde bulunanlarda iadesi talep edilen vergiye) oranının % 5'ini geçmemesi halinde; kendileri ve mal ya da hizmet temin ettiği mükellefler hakkında olumsuz tespit bulunmayan mükelleflerin iade talepleri genel esaslara göre yerine getirilir.

Bu uygulamada aşağıdaki şekilde hareket edilir:

– İade talebinde bulunanlara mal ya da hizmet satanların, haklarında olumsuz tespit bulunanlardan mal ya da hizmet satın aldığı dönemler tespit edilir.

– Söz konusu alıcıların, aynı dönemlerde iade talebinde bulunanlara satış yapıp yapmadıkları tespit edilir.

– Satış yapılmışsa, alıcıların hakkında olumsuz tespit bulunanlardan alışlarına isabet eden verginin, aynı dönemdeki toplam vergi indirimine (iade talebinde bulunanlarda iadesi talep edilen vergiye) oranının % 5'ini aşmışa bakılır. Bu oranı aşmamışsa genel esaslara göre iade yapılır.

– İade hakkı sahibinin bu dönemler dışındaki dönemlerdeki iade talepleri genel esaslara göre yerine getirilir.⁽⁴⁾

4- Oktar, K.: KDV İstisnalar ve İadeler, Maliye ve Hukuk Yayınları, 4. Baskı, Ankara Aralık 2001, s. 258.

Bu durumu aşağıdaki örnekte daha açık olarak görmek mümkün olacaktır.

Örnek: (A) İhracat ve İthalat Limited Şirketi, Nisan 2000 döneminde beyan ettiği bisküvi ihracatını (B), (C), (D), (E) ve (F) firmalarından yaptığı alışlar ile gerçekleştirmiştir. Bu firmalardan yapılan alış ve yüklenen KDV ile toplam ihracat tutarlarına ilişkin bilgiler şöyledir. Mükellef yüklediği verginin tamamının iadesini talep etmektedir.

- (B) Firmasının hakkında SMİYB düzenlediği tespit edilen bir mükelleften alışlarının bulunduğu tespit edilmesi halinde, (B) Firmasından yapılan alışlar nedeniyle yüklenen vergi iadesi talep edilen verginin % 5'ini aşmadığı için bu durum (A) İhracat ve İthalat Limited Şirketinin genel esaslara göre iade almasına engel olmayacaktır.⁽⁵⁾

- (C) Firmasının, aynı dönemde 1.500.000.000 TL + 270.000.000 (KDV) bedelle çeşitli kırtasiye malzemesi aldığı (K) Ka-

ğıtçılık Kollektif Şirketinin SMİYB kullanma gerekçesi ile incelemede olduğu tespit edilmiştir. Aynı dönemde (C) Firmasının indirilecek toplam KDV beyanının 3.500.000.000 TL olduğu görülmüştür. (K) Kağıtçılık Kollektif Şirketinden alışlar nedeniyle indirilen KDV, (C) Firmasının bu dönemde indirdiği toplam KDV'nin % 5'ini aşmadığı için bu durum da (A) İhracat ve İthalat Limited Şirketinin genel esaslara göre iade almasına engel olmayacaktır.

- (D) Firmasının, aynı dönemde 70.000.000.000 TL + 700.000.000 TL KDV bedelle un satın aldığı (Z) Zahirecilik Adi Komandit Şirketinin Mart, Nisan ve Mayıs 2000 dönemi beyanname-sini vermediği tespit edilmiştir. Aynı dönemde (D) Firmasının indirilecek toplam KDV beyanının 9.000.000.000 TL olduğu görülmüştür.

5- Demir, O.: "84 Seri No'lu Katma Değer Vergisi Genel Tebliği Uyarınca KDV İadesi Taleplerinin Yerine Getirilmesine İlişkin Esaslar", Vergi Dünyası, Sa.: 244, Aralık 2001, s. 264.

FİRMA ADI	BEDEL (MİLYON TL)	KDV (Milyon TL)	ORAN (%)
B	4.500	810	4.9
C	11.500	1.900	10.1
D	50.000	9.000	50.0
E	15.000	2.700	15.0
Diğer (Genel Gider)	20.000	3.600	20.0
Toplam	100.000	18.000	100.0

müştür. Gerek (A) İhracat ve İthalat Limited Şirketi'nin (D) Firmasından alışları nedeniyle indirim konusu yaptığı verginin iadesini istediği vergiye, gerek (D) Firmasının (Z) Zahirecilik Adi Komandit Şirketi'nden alışları nedeniyle indirim konusu yaptığı verginin toplam vergi indirimine oranı % 5'in üzerindedir. Ödemelerin banka veya özel finans kurumları vasıtasıyla yapılmadığı, (Z) Zahirecilik Adi Komandit Şirketi'nin beyannamelerini pişmanlıkla vermediği varsayımıyla (A) İhracat ve İthalat Limited Şirketi'nin iade talebinin genel esaslara göre yerine getirilebilmesi için (D) Firmasının (Z) Zahirecilik Adi Komandit Şirketi'nden alışlarına isabet eden KDV (700.000.000 TL)'nin 4 katı teminat vermesi gerekmektedir. Bu şekilde verilecek teminat (Z) Zahirecilik Adi Komandit Şirketine ilişkin incelemenin sonucuna göre iade edilir. Henüz inceleme başlamadan bu şirketin beyannamelerini pişmanlıkla vermesi halinde 4 kat teminatın (mükellefin genel esaslara göre vermesi gereken teminatı) aşan kısmı iade edilir.

• (E) Firmasının,
20.000.000.000 TL +
1.600.000.000 TL KDV bedelle yumurta aldığı (Y) Yumurta Ticareti adı altında faaliyette bulunan bir gerçek kişi hakkında alışlarına ilişkin olarak düzenlediği gider pusulalarının muhteviyatı itibarıyla yarıltıcı olduğu konusunda rapor bulunmaktadır. Aynı dönemde (E)

Firmasının indirilecek toplam KDV beyanının 15.000.000.000 TL olduğu görülmüştür. (E) Firmasının 31 Aralık 1999 tarihinde envanterinde yumurta bulunmadığı ve (Y) Yumurta Ticareti'nden alışlarının Kasım 1999 döneminde olduğu tespit edilmiştir. (E) Firmasının (Y) Yumurta Ticareti'nden alışlarının, (A) İhracat ve İthalat Limited Şirketine satışları ile aynı dönemde olmaması nedeniyle gerek (A) İhracat ve İthalat Limited Şirketinin indirim konusu yaptığı verginin iadesini istediği vergiye, gerek (E) Firmasının (Y) Yumurta Ticareti'nden alışları nedeniyle indirim konusu yaptığı verginin toplam vergi indirimine oranı % 5'in üzerinde olup olmamasının önemi olmayacaktır. Ayrıca Tebliğin (II/1.2.) bölümünde belirtildiği üzere, (Y) Yumurta Ticareti'nin düzenlediği sahte gider pusulaları iade taleplerinin özel esaslara göre yerine getirilmesini gerektiren belgelerden değildir. Bu nedenle de mükellefin 4 kat teminat vermesine gerek bulunmamaktadır.

iv. Hakkında olumsuz tespit bulunandan mal veya hizmet alışının ilgili olduğu vergilendirme döneminden sonra, iade talebinde bulunanlara mal veya hizmet temin eden mükellefin verdiği beyannamelerden birisinde ödenecek katma değer vergisi beyan etmiş olması halinde, bu dönemden sonraki alışlara ilişkin iade talepleri genel esaslara göre yerine getirilir. Bu durumda hakkında olum-

suz tespit bulunan mükellefin Hazine'ye intikal ettirmedığı vergiden dolayı iade talebinde bulunanın sorumluluğunun bulunmadığı kabul edilmiştir. Hakkında olumsuz tespit bulunandan alışları nedeniyle iade talebinde bulunana mal veya hizmet temin eden mükellefe tarhiyat yapılsa bile müteselsil sorumluluk nedeniyle iade talebinde bulunana rücu edilemeyecektir. Çünkü iade talebinde bulunanın mal veya hizmet aldığı dönemden önce kendisine mal veya hizmet temin eden mükellefin ödenmesi gereken vergisi çıkmakta dolayısıyla yapılabilecek tarhiyatın dönemi de en son bu dönem olacaktır.

Bu durumu şöyle örnekleyebiliriz. (N) Konfeksiyon Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi, 15 Ağustos 2001 tarihinde (L) Çorap İmalatı ve Ticareti Kollektif Şirketinden aldığı çorapları 2001 Eylül döneminde ihraç etmiştir. İmalatçı şirketin Mayıs 2001 döneminde iplik aldığı (M) Dokuma ve Örme Sanayi A.Ş. hakkında 2001 Nisan döneminde SMİYB kullandığına ilişkin tespit bulunmaktadır. İmalatçı (L) Kollektif Şirketinin Temmuz 2001 dönemine ilişkin beyannamesinde ödenmesi gereken vergi beyan ettiği ve ödediği görülmüştür. Örnekte de görüldüğü üzere İmalatçı (L) Kollektif Şirketi'nin hakkında olumsuz tespit bulunan mükelleften alışları nedeniyle tarhiyat yapılsa bile yapılacak tarhiyatın dönemi en son 2001 Tem-

muz olacaktır. Bu durumda da Ağustos 2001 döneminde mal alan ihracatçıya müteselsil sorumluluk nedeniyle rücu edilemeyecek dolayısıyla (N) Konfeksiyon Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi'nin 2001 Eylül dönemi iade talebi genel esaslara göre yerine getirilecektir.

4. İhtiyati Tahakkuk ve İhtiyati Haciz Uygulanan Mükellefler

İade talebinde bulunan mükellefler hakkında KDV yönünden ihtiyati tahakkuk ve ihtiyati haciz uygulanması halinde, ihtiyati tahakkuk ve ihtiyati haczi istenen miktar kadar teminat gösterilmesi şartıyla bu mükelleflerin diğer dönemlere ilişkin iade ve mahsup talepleri genel esaslara göre yerine getirilir. Ancak ihtiyati tahakkuk ve ihtiyati haciz uygulamasının iade talebinde bulunan mükellef hakkında SMİYB düzenleme raporuna dayanması halinde bu Tebliğin (II/2.1.) bölümündeki açıklamalara göre işlem yapılır. Bu Tebliğle 80 ve 83 Seri No'lu KDV Genel Tebliğleriyle yapılan düzenlemede değişiklik yapılmıştır.

4.1. Mal veya Hizmet Temin Edilenlerle İlgili Olarak İhtiyati Tahakkuk ve Haciz Uygulanması

Bu Tebliğle yürürlükten kaldırılan 80 Seri No'lu KDV Genel

Tebliğinin (5.) bölümünde; mükelleflerin, "sahte veya muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belge düzenlediği veya kullandığı gerekçesi ile mal veya hizmet satın aldığı mükellefler hakkında katma değer vergisi açısından ihtiyati tahakkuk ve ihtiyati haciz uygulanması halinde; ihtiyati tahakkuku ve ihtiyati haczi istenen miktar (ihtiyati tahakkuk ve ihtiyati haczin satın alınan mal veya hizmet zincirinde yer alanlara uygulanması halinde bunlardan alınan mal veya hizmete isabet eden vergi) kadar teminat verilmesi şartıyla diğer dönemlere ilişkin iade ve mahsup talepleri genel hükümlere göre" yerine getirileceği belirtilmekteydi. Buna göre iade talebinde bulunan mükelleflerin (bu mükelleflerin hangi safha yer aldığına bakılmaksızın) alınan mal veya hizmete isabet eden vergi kadar teminat gösterilmesi halinde iade talebi genel hükümlere göre yerine getirilecekti. Bu açıklamanın bulunduğu ifadenin parantez içinde yer alan kısmının anlaşılmasıyla ilgili olarak ortaya çıkan tereddütler üzerine mal veya hizmet temin edenlere ihtiyacı tahakkuk ve haciz uygulanması halinde 83 Seri No'lu KDV Genel Tebliğinin bu Tebliğle yürürlükten kaldırılan (2.2.) bölümü ile alınacak teminat miktarı "bunlardan alınan mal veya hizmete isabet eden vergi ve gecikme faizi miktarı kadar" şek-

linde değiştirilmişti. Ayrıca başka nedenlerle ve başka vergiler için ihtiyati tahakkuk ve ihtiyati haciz uygulanacak olması iade taleplerinin değerlendirilmesini etkilemeyecekti. Dolayısıyla iade talebinde bulunan mükellefin mal veya hizmet temin ettiği zincirde yer alan bir mükellef hakkında SMİYB düzenlediği veya kullandığı gerekçeyle ihtiyati tahakkuk ve ihtiyati haciz uygulanması halinde, iade talebinde bulunan bu kişilerle yaptığı işlemde kaynaklanan vergi ve buna isabet eden gecikme faizine teminat göstermedikçe iade talebinin inceleme raporu üzerine yerine getirilmesi gerekmektedir.

Ancak gerek daha önceki tebliğlerde iade talebinde bulunan mükellefin mal veya hizmet temin ettiği mükellefler zinciriyle ilgili olarak getirilen tedbirlerin bu Tebliğle değiştirilmesi gerek mal veya hizmet temin edilen safhada veya önceki safhalarda SMİYB düzenlendiği veya kullanıldığının tespiti halinde yapılacak işlemlere daha önce yer verilmiş olması nedeniyle 84 Seri No'lu KDV Genel Tebliğinde bu nedenlerle ihtiyati tahakkuk ve haciz uygulanan mükelleflerden mal veya hizmet alan mükelleflerin durumuna ayrıca yer verilmemiş ve 80 Seri No'lu KDV Genel Tebliği ile 83 Seri No'lu KDV Genel Tebliğinin (2.2.) bölümü yürürlükten kaldırılmıştır.

Bu durumda iade talebinde bulunan mükellefin mal veya hizmet temin ettiği safhada veya daha önceki safhalarda yer alan mükelleflerle ilgili olarak ister SMİYB düzenlediği veya kullandığı ister başka gerekçelerle ihtiyati tahakkuk veya haciz uygulanmasının önemi bulunmamaktadır. Mal veya hizmet temin edilen safhada veya önceki safhalarda yer alan mükelleflerin SMİYB düzenlediği veya kullandığı konusunda rapor veya tespit bulunması halinde, ihtiyati tahakkuk veya haciz uygulanıp uygulanmadığına bakılmaksızın bu mükelleflerden mal veya hizmet alanların iade talepleri 84 Seri No'lu KDV Genel Tebliğinin (II/3. ve 4.) bölümlerine göre yerine getirilecektir.

4.2. Kendileri Hakkında İhtiyati Tahakkuk ve Haciz Uygulanan Mükelleflerin İade Taleplerinde Yapılacak İşlem

KDV yönünden kendileri hakkında ihtiyati tahakkuk ve ihtiyati haciz uygulanan mükelleflerin iade taleplerinin değerlendirilmesi konusunda 84 Seri No'lu KDV Genel Tebliği ile sadece ihtiyati tahakkuk ve haciz işleminin SMİYB düzenleme raporuna dayanması halinde bir değişiklik yapılmıştır. Önceden olduğu gibi bu durumda olan mükelleflerin ihtiyati tahakkuk ve ihti-

yati haczi istenen miktar kadar teminat göstermeleri şartıyla diğer dönemlere ilişkin iade ve mahsup talepleri genel esaslara göre yerine getirilecektir.

Ancak ihtiyati tahakkuk ve ihtiyati haciz uygulamasının iade talebinde bulunan mükellef hakkında SMİYB düzenleme raporuna dayanması halinde, bu mükelleflerin iade talepleri hakkında SMİYB düzenleme raporu bulunan mükelleflerin iade taleplerinin değerlendirilmesine (Tebliğ'in (II/2.1. bölümü) ilişkin açıklamalara göre işlem yapılır. Burada daha önceki Tebliğlerde hakkında SMİYB düzenleme raporu bulunan mükelleflerden ihtiyati tahakkuk ve haciz uygulananlar lehine yapılan düzenlemeye son verilmiştir. Çünkü hakkında SMİYB düzenleme raporu bulunan iki mükelleften birisine ihtiyati tahakkuk ve haciz uygulanırken diğerine uygulanmaması halinde, ihtiyati tahakkuk ve haciz uygulanan bu miktar kadar teminat vererek diğer dönemlerde genel esaslara göre iade alabilirken ihtiyati tahakkuk ve haciz uygulanmayan mükellefin genel esaslara göre iade alabilmesi için SMİYB düzenleme raporuna istinaden tarh edilen vergi, kesilen ceza ve hesaplanan gecikme faizi kadar teminat vermesinin (veya ödemesi bulunmasının) yanı sıra ayrıca hakkında olumlu bir raporun da intikal etmesi gerekmektedir. 84

Seri No'lu KDV Genel Tebliği ile, bu farklılığı ortadan kaldırmak için, 80 ve 83 Seri No'lu KDV Genel Tebliğlerinde kendileri hakkında ihtiyati tahakkuk ve ihtiyati haciz uygulanan mükelleflerin iade taleplerinin değerlendirilmesiyle ilgili olarak yapılan düzenleme değiştirilmiştir. Diğer taraftan mükellefler hakkında başka vergiler yönünden ihtiyati tahakkuk ve haciz uygulanması halinde iade talepleri genel esaslara göre değerlendirilebilecektir. Bu durumda 6183 sayılı Kanunun 23 üncü maddesinin de dikkate alınacağı tabiidir.

5. Sonuç

Gerek dağınık bir halde bulunan KDV iade mevzuatını toparlamak gerek geçtiğimiz yıllarda kamuoyunda hayali ihracat olarak bilinen ve haksız yere vergi iadesi alabilmek için oluşturulan organizasyonlara karşı yapılan operasyonlarda emniyet ve adli soruşturmalar sırasında karşılaştıkları davranışlar nedeniyle tedirgin olan vergi idaresi personelinin iade işlemlerini yerine getirme konusundaki tereddüt ve çekingenliklerini ortadan kaldırmak için, KDV iadelerine ilişkin olarak Maliye Bakanlığı'nca daha önce yapılmış düzenlemeler bir araya getirilerek kategorik olarak yeniden düzenlenmiştir. Dinamik bir süreç olan iade hakkı doğuran işlemlere ilişkin olarak yapılan düzenlemenin

bütün aksaklıkları ortadan kaldırmasını ve boşluk bırakmamasını beklemek doğru olmaz. Ancak en azından vergi idaresinin iade talebini neden geciktirdiği veya neden yüksek teminat istediğinin mükelleflerce de bilinen bir açıklaması olacağı gibi iade taleplerini değerlendirenler de kendi sorumluluklarının nereden başladığını bilmenin verdiği güvenle işlemlerini takip edebileceklerdir.

İhracatta KDV İadesi Mevzuatında 84 Seri No'lu KDV Genel Tebliğiyle Yapılan Düzenleme

Genel Olarak

1984 yılında ülkemiz vergi sistemine giren Katma Değer Vergisi (KDV) Kanununda varış (destinasyon) ilkesinin benimsenmesi sonucu ihracat vergiden istisna edilmiş ve ihracatçıların yüklendikleri vergiyi indirim konusu yapamamaları halinde Maliye Bakanlığı'nca belirlenecek esaslara göre iadesine imkan tanınmıştır. Bu yetkiye istinaden Maliye Bakanlığı onlarca genel tebliğ, iç genelge, genel yazı ve on binlerce mukteza ile iadenin esaslarını belirleme ve belirlediği esasları yorumlama yoluna gitmiştir.

Yapılan bu düzenlemeler uygulamayı karmaşıkleştirmiş ve vergi idaresi çalışanlarının mobilitesine de bağlı olarak zaman za-

man uygulayıcıların bile içinden çıkamadığı sorunlara yol açmıştır. Ayrıca dış ticaret mevzuatından kaynaklanan teşviklerden yararlanmak için taahhüt edilen ihracatın gerçekleştirilmesi, buna bağlı olarak haksız vergi iadesi alabilmek amacıyla yapılan ve kamuoyunda bilinen şekliyle hayali ihracat olayları derli toplu bir iade mevzuatına ihtiyacı artırmıştır. İşte bu ihtiyaçlar göz önünde bulundurulmuş ve ilgili çevrelerin de görüşleri alınarak; basit, sade ve sistematik tek bir genel tebliğ hazırlanmıştır. Yazımızda bu amaçla hazırlanan 84 Seri No'lu KDV Genel Tebliği⁽⁶⁾ (bundan sonra kısaca Tebliğ olarak anılacaktır.) işlenecektir.

1. Kapsam

84 Seri No'lu KDV Genel Tebliği, KDV Kanununun 11'nci maddesi uyarınca vergiden istisna olan; mal ve hizmet ihracatından, yolcu beraberli eşya ihracatından, ihracatçılara ihraç kaydıyla mal satışlarından, doğan KDV iadelerine ilişkin taleplerin değerlendirilmesinde uygulanacak esasları belirlemektedir.

Uygulamada bavul ticareti olarak adlandırılan ve 61 Seri No'lu KDV Genel Tebliği ile düzenlenen ihracattan doğan KDV iadeleri de mal ihracatı kapsamında Tebliğde düzenlenmiştir. Yukarıda belirtildiği üzere Tebliğ sade-

ce iade taleplerinin değerlendirilmesine ilişkin esasları belirlemektedir. İstisnanın uygulanması, istisna olan işlemler, iade miktarının hesaplanması ve tecil-terkin gibi konular bu Tebliğin kapsamı dışında tutulmuştur. Ancak daha sonra değinileceği üzere Tebliğin "Özel Esaslar" kapsamına KDV Kanununa göre yapılacak bütün iadeler (bu Kanunun 13, 14, 15, 29/2 ve geçici 17'nci maddelerinden doğan iade talepleri ile teslim veya hizmet bedelleri üzerinden KDV tevkifatı yapılan mükelleflerin iade talepleri) alınmıştır.

2. Tebliğin Sistematiği

2.1. Genel Esaslar ve Özel Esaslar Kavramları

Tebliğ, mükelleflerin iade taleplerinin değerlendirilmesini iki kategoriye ayırmaktadır: Genel Esaslar ve Özel Esaslar. Tebliğin ilk bölümü genel esaslara göre iadeye ayrılmıştır. Genel esaslar kavramı ilk defa iade talebinde bulunan ve vergi idaresinin hafızasında kendisi ya da mal veya hizmet temin ettiği mükellefler hakkında olumsuz bir rapor veya tespit bulunmayan mükelleflerin iade taleplerinin değerlendirilmesini ifade etmektedir. Ancak bu mükelleflerin daha sonra belirlenen bazı şartları yerine getirmeleri halinde teminat mektubu miktarında indirim yapılmasını da öngörmekte ve bunlar da genel esaslar içinde yer

almaktadır. Genel esaslar bölümü iade talebinde bulunan mükelleflerin ibraz etmeleri gereken belgelerin (rapor, teminat, vergi incelemesi gibi) hafif olanından ağır olanına doğru sistematize edilmiştir.

2.1.1. İnceleme Raporu ve Teminat Aranmaksızın Yapılacak İadeler

Tebliğ, inceleme raporu ve teminat aranmaksızın yapılacak iadelerle başlamaktadır.

Mükelleflerin kendilerinin, ortaklarının veya mal veya hizmet satın aldığı mükelleflerin dahilinde ve ithalde alınan vergi borçları ile Sosyal Sigortalar Kurumu prim borçlarına mahsubunu talep ettiği iadeler, Maliye Bakanlığınca belirlenen sınırı aşmayan nakden iade talepleri, Yeminli Mali Müşavir (YMM) tasdik raporuna dayalı nakden iade talepleri, kamuya ait kuruluşların iade talepleri inceleme raporu ve teminat aranmaksızın yerine getirilecektir.

2.1.2. Nakit İade Limiti

Bu kapsamda düzenlenen konular esas itibarıyla daha önce yayımlanan tebliğlerde işlenmiş konulardır. Ancak inceleme raporu ve teminat aranmadan nakden iade talebindeki 2 milyar liralık sınıır 4 milyar liraya yükseltilmiştir. Bununla birlikte 4 milyar liralık sınıır 1 Aralık 2001 tarihinden itibaren

başlayan vergilendirme dönemlerine ilişkin iade taleplerinde uygulanabilecektir. Bu tarihten önceki dönemlerde doğan ve 2 milyar liranın üzerinde ancak 4 milyar liranın altındaki iade talepleri de teminat karşılığı, YMM raporu veya inceleme raporundan birinin ibrazı ile yerine getirilebilecektir.

2.1.3. İbrarı İstenen Belgeler ve Teyit

İade talebinde ibrazı istenen belgeler bu Tebliğin (I/1.1.3.) bölümünde yeniden belirlenmiştir. Bu belgeler olmadıkça iade talebi kesinlikle yerine getirilmeyeceği, mahsup talebinin de belgelerin ibraz edildiği tarihten itibaren geçerli olacağı da Tebliğde belirtilmiştir. Şunu da belirtmek gerekir ki iade talebi için gerekli belgelerin ibraz edilmemiş olması istisna uygulanmasına da engel olacaktır. Bir başka ifade ile ihracat yaptığı halde, bu ihracata ilişkin gümrük beyannamesini (bavul ticaretinde özel faturayı) ibraz edemeyen bir mükellef ihracat bedelini katma değer vergisi beyannamesinin (7.) satırındaki "istisnalar ve özel matrah şeklinde matraha dahil olmayan bedel" içinde gösteremeyecek ve bu bedele isabet eden vergiyi beyan edecektir. Dolayısıyla iade talep etmeyecek olsa bile istisna beyan eden mükelleflerin Tebliğin (I/1.1.3.) bölümünde sayılan belgeleri ibraz etmeleri şarttır.

Teyidi aranacak belgeler de Tebliğin (I/1.2.) bölümünde açıkça sayılarak keyfi uygulamaların önüne geçilmeye çalışılmıştır. Teyit işlemi esas itibariyle nakit iade taleplerinde beklenecektir. Mahsup taleplerinde teyit beklenmeyecektir. Buna göre nakit iade taleplerinde;

– Gümrük beyannamelerinin teyidi konusunda 77 ve 82 Seri No'lu KDV Genel Tebliği ile yapılan düzenlemeler bu Tebliğde de korunmuştur. Bir başka ifade ile indirimli teminat uygulamasından yararlanan dış ticaret sermaye şirketlerinin nakden iade talepleri gümrük beyannamelerinin teyidi beklenmeksizin, indirimli teminat uygulamasından yararlanan sektörel dış ticaret şirketlerinin nakden iade talepleri ise bir önceki döneme ilişkin iade talebine ait gümrük beyannamelerinin teyidinin alınması halinde cari döneme ilişkin teyit beklenmeden yerine getirilecektir. Teyit işlemi günümüzde esas olarak otomasyon kapsamındaki vergi daireleri ile otomasyon (VEDOP) kapsamında olmamakla birlikte PC bulunan vergi dairelerinden elektronik ortamda alınabilmektedir. İhracatın yaklaşık % 80'ine ilişkin teyitler bu şekilde yapılabilmektedir. Bu vergi daireleri dışındaki vergi dairelerine bağlı olan mükelleflerin beyanname teyitlerinin ise kendilerine en yakın VEDOP kapsamındaki vergi dairesinden veya defter-

darlıktan temin edilmesi de mümkündür.

– Bu mükelleflerin yolcu beraberli eşya ve bavul ticaretinden doğan iade taleplerinde ise özel veya onaylı faturaların teyidi mutlaka beklenecektir.

– İndirimli teminat uygulamasından yararlanan diğer mükellefler ile normal teminat uygulaması kapsamına giren mükelleflerin nakden iade talepleri, gümrük beyannameleri, onaylı ve özel faturalar ile teminat mektubunun teyidi gerçekleşmeden yerine getirilmez.

2.1.2. Teminat Karşılığı İade

Teminat karşılığı iade talep edilmesi halinde gümrük beyannameleri, onaylı ve özel faturalar ile teminat mektubunun teyidinden sonra iade yapılır. Ancak indirimli teminat uygulamasından yararlanan dış ticaret sermaye şirketleri ile sektörel dış ticaret şirketleri için 77 Seri No'lu KDV Genel Tebliğinde yapılan açıklamaya uyulur. Ayrıca teyit işlemi beklemek istemeyen mükelleflerden indirimli teminat uygulamasından yararlananların % 100, diğerlerinin % 200 teminat göstermeleri halinde teyit beklenmeden kendilerine iade yapılır. Teyidin kısmen alınmış olması halinde kısmen iade alınması da mümkündür. Teminat konusunda herhangi bir sınırlama

getirilmeden 6183 sayılı Kanununun 10 uncu maddesinde sayılan kıymetler teminat olarak kabul edileceği Tebliğde belirtilmektedir.

2.1.2.1. Teminat Oranları

İndirimli teminat uygulamasında daha önce yayımlanan tebliğlerden farklı bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu kavramın yanı sıra Tebliğde normal ve yükseltilmiş teminat kavramlarına da yer verilmiştir. İmalatçı - ihracatçılar ile ihraç kaydıyla satış yapan imalatçıların indirimli teminat uygulamasından yararlanabilmeleri için aranılan şartlardan biri olan ödenmiş sermayeleri veya son bilançolarında kayıtlı amortismanına tabi iktisadi kıymetlerinin (gayrimenkuller hariç) amortisman düşülmeden önceki toplam tutarıyla ilgili 40 milyar liralık had 1 Mart 2002 tarihinden itibaren yapılacak iade taleplerinde 80 milyar liraya yükseltilmiştir.

2.1.2.2. Teminat Mektuplarının İadesi

Teminat mektuplarının nasıl iade edileceğine bu Tebliğde açık olarak yer verilmiştir. Buna göre normal ve indirimli teminat uygulaması çerçevesinde verilen teminatlar vergi inceleme raporu veya YMM raporu üzerine iade edilecektir. Özel esaslar kapsamında verilen yükseltilmiş teminatlar ise

ancak vergi inceleme raporu ile iade edilebilecektir. Ancak bu inceleme mükellefin kendisiyle ilgili olmayan bir olumsuz tespit nedeniyle verilmişse, hakkında olumsuz tespit bulunan mükellef nezdindeki incelemeye göre teminat iade edilecektir.

2.1.3. Vergi İnceleme Raporu ile İade

Vergi inceleme raporu sonucunda iade yapılması genel esaslar kapsamında olabileceği gibi özel esaslar kapsamında da olabilecektir. Kamuya ait kuruluşlar dışındaki mükelleflerin miktarı Maliye Bakanlığı'nca belirlenecek limiti aşan (Tebliğle 4 milyar lira olarak belirlenmiştir) nakit iade taleplerinde; teminat vermemeleri, YMM tasdik raporu ibraz etmemeleri halinde genel esaslara göre iade alabilecek olsalar bile vergi inceleme raporu olmaksızın iade yapılmaz. Kamuya ait kuruluşlar ise ister mahsup ister nakit iade talebinde bulunsunlar iade için gerekli belgeleri ibraz etmiş olmaları kaydıyla vergi inceleme veya YMM tasdik raporu olmaksızın ya da teminat göstermeksizin iade alabileceklerdir. Vergi inceleme raporu sadece vergi incelemesine yetkili olanlarca düzenlenmiş raporları ifade etmektedir. Bilindiği üzere Devlet Harcama Belgeleri Yönetmeliğine göre YMM tasdik raporları da inceleme raporu sayılır.

maktadır. Bu nedenle doğabilecek tereddütleri ortadan kaldırmak için Tebliğin (I/3.) bölümünde bu hususa açıkça yer verilmiştir.

3. Özel Esaslar

Yükseltilmiş teminat veya vergi inceleme raporuna göre yerine getirilmesi gereken iade taleplerinin değerlendirilmesi Tebliğin özel esaslar başlıklı (II.) bölümünde açıklanmıştır. Bu bölümde, özel esaslara göre işlem yapılacak mükelleflerin kapsamı, tanımlar ve yapılacak işlemler ile genel esaslara dönüşe ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

56 Seri No'lu KDV Genel Tebliği ile sahte veya muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belge (SMİYB) düzenlediği veya kullandığı konusunda rapor bulunan mükelleflerin YMM tasdik raporu ile de iade almalarına imkan sağlayan ancak 20 Sıra No'lu Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu Genel Tebliğinin (A-3) bölümündeki aksi yöndeki düzenleme nedeniyle uygulama şansı bulmayan açıklama bu Tebliğe kaldırılmıştır.

SMİYB kavramları konusunda 28 Seri No'lu Katma Değer Vergisi Genel Tebliği ile yapılan açıklamalar 4369 sayılı Kanunla, Vergi Usul Kanununun 359'uncu maddesinde yapılan düzenlemelere

uygun şekilde yeniden tanımlanmıştır. Belgenin sahte veya muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı olmasının doğuracağı sonuçlar açısından bir önemi bulunmamaktadır. Sadece düzenleme ve kullanma fiillerinin ağırlığı arasında bir ayrıma gidilmiştir.

Bilindiği gibi Vergi Usul Kanunu SMİYB düzenleme veya kullanma fiilinin işlenmesi halinde uygulanacak hürriyeti bağlayıcı ceza açısından kullanma ve düzenleme fiilleri arasında bir ayırım yapmazken sahte belge ile muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belge arasında bir ayırım yapmıştır. Tebliğde yapılan ayırım daha ziyade kasit olmaksızın SMİYB kullanma durumunun ortaya çıkabileceği düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Nitekim olumsuz rapor tanımında SMİYB kullanma nedeniyle reddedilen kısım için % 5'lik bir marj bırakılarak düzenleme için herhangi bir marj konmamıştır.

4. Tebliğe İlk Defa Yapılan Düzenlemeler

84 Seri No'lu KDV Genel Tebliği genel olarak iade taleplerinin değerlendirilmesi konusunda daha önce yayımlanmış genel tebliğ, genel yazı ve iç genelgeleri bir araya getirmeye yönelik olarak hazırlanmış olmakla birlikte bazı konularda da ilk sayılacak düzenlemelere yer vermiştir. Bunları aşağıda özetlenmiştir.

– Tebliğle kendi vergi borcuna mahsup talebinde bulunan mükelleflerin mahsup taleplerinin 15 gün içinde sonuçlandırılacağı düzenlenmiştir. Daha önce herhangi bir süre öngörülme bu konuda, mahsup talebinden sonra mahsup yapılmasına engel durumların bulunduğu tespit edildiği gerekçesi ile talep reddedilmekte ve ödeme emri tebliği yoluna gidilmekteydi. Bu düzenleme ile mükelleflerin iade talep ettiği tarihten sonra mal veya hizmet temin ettiği mükelleflerle ilgili olarak ortaya çıkan olumsuzluklar nedeniyle taleplerin yerine getirilmemesi şeklinde ortaya çıkan uygulamaya son verilmektedir.

– İade talebiyle ilgili olarak ibraz edilecek belgeler arasına yüklenilen vergiye ilişkin hesaplamaları gösterir bir tablo eklenmiştir. Mükelleflerin iadesini talep ettikleri vergi miktarını nasıl hesapladıklarını bir tabloda göstererek beyanname ile birlikte vergi daireesine vermeleri gerekir. Ayrıca dış ticaret sermaye şirketleri ile sektörel dış ticaret şirketleri kendilerinin indirilecek katma değer vergisi listesinin yanı sıra ihracatna aracılık ettikleri mükelleflerin indirilecek katma değer vergisi listesini de vereceklerdir.

– Gümrük beyannamelerinin aslı veya onaylı örneğinin verilmesi zorunluluğu kaldırılarak yerine bunların ihtiva ettiği bilgilere ilişkin

bir listenin verilmesine imkan sağlanmıştır. Böylelikle bir vergilendirme döneminde yüzlerce beyanname açtırarak ihracat yapan bir mükellefin dosyalarca evrak ibraz etmesine gerek kalmamıştır.

– Daha önceki tebliğlerde sermayelerinin kamuya ait olma oranına göre tanımlanan ancak kamu kurum ve kuruluşları konusunda herhangi bir açıklık bulunmayan kamuya ait kuruluşlar kavramına bu Tebliğin (I/1.4.) bölümünde açıklık getirilmiştir.

– 82 Seri No'lu KDV Genel Tebliği ile ödemelerin banka veya benzeri finans kurumları vasıtası ile yapıldığının tevsiki halinde müteselsil sorumluluk kapsamı dışında kalma imkanı sağlayan düzenleme iade taleplerinde de uygulanabilir hale gelmiştir.

– Olumsuz tespit kavramı açık olarak tanımlanmıştır.

– İlk defa iade talebinde bulunanlarla ilgili olarak 28 Seri No'lu KDV Genel Tebliği ile 19.10.1987 tarih ve 68579 sayılı genel yazı uyarınca yapılması gereken yoklama ve değerlendirmeye bu Tebliğin (II/1.5. - II/2.3.4.) bölümlerinde açık bir şekilde yer verilmiştir. Buna göre işletme kapasitesi ile iş hacmi arasında açık bir nispetlilik bulunduğu yoklama ile tespit edilen mükelleflerin iade talepleri ancak vergi inceleme raporu ile yerine getirilecektir. Bu tespitin bir mükellefin her iade talebinin de-

ğerlendirilmesi sırasında uygulanmayacak sadece ilk defa iade talebinin değerlendirilmesinde dikkate alınacaktır. Ayrıca bu şekildeki olumsuzluk sadece iade talebinde bulunanın kendisi ile ilgili olarak dikkate alınacak bunlardan mal veya hizmet alanların iade taleplerine etkisi olmayacaktır.

– Daha önce iade talebinde bulunana göre tanımlanan olumsuz ve olumlu rapor kavramları iade talebinde bulunanlara mal veya hizmet temin edenleri de kavrayacak şekilde yeniden tanımlanmıştır.

– Mal veya hizmet temin edilen kişilerle ilgili olarak tarh zaman aşımı öncesine ilişkin olumsuz tespit ve raporlar iade taleplerinde yükseltilmiş teminat istenmesini gerektirmeyecektir.

– Hakkında SMİYB düzenleme raporu bulunan mükelleflerin ortakları ile ortaklarının kurdukları şirketler için öngörülen ağırlaştırılmış teminat uygulamasıyla ilgili olarak kooperatifler ve sermaye şirketleri açısından önemli bir sınırlama getirilmiştir. Buna göre hakkında SMİYB düzenleme raporu bulunan kooperatifler ile sermaye şirketlerinde yükseltilmiş teminat uygulaması sadece kanuni temsilciler ile düzenleme fiiline neden olan ortaklar için uygulanacaktır. Böylelikle yüzlerce ortağı bulunan bir anonim şirketin SMİYB düzenleme fiilinden haberi

olmayan bir ortağı, kendi iade talebinde veya kurduğu ya da ortağı olduğu bir şirketin iade talebinde yükseltilmiş teminat uygulaması ile karşılaşmayacaktır.

5. Tebliğin Yürürlüğü

Tebliğ, 1 Aralık 2001 tarihinde yürürlüğe girecek olmakla beraber yürürlüğe girdiği tarih itibariyle henüz sonuçlanmamış iade taleplerine de uygulanabilecektir. Bu durumda özellikle ödemelerini banka veya özel finans kurumları vasıtası ile yaptığını tevsik eden ve haklarında SMYİB düzenleme veya kullanma raporu ya da tespiti bulunmayan mükellefler, mal veya hizmet temin ettikleri mükellefler hakkında (SMYİB düzenleme dışında) olumsuz rapor veya olumsuz tespit bulunsa bile yükseltilmiş teminat uygulaması ile muhatap olmayacaklardır. Ayrıca bu mükellefler, Tebliğin (II/3. ve II/4.) bölümlerinde belirtilen durumların varlığı halinde de genel esaslara göre iade alabileceklerdir. Bu husus özellikle devam eden vergi incelemeleri ile yeminli mali müşavir raporlarının hazırlanması sırasında dikkate alınmalıdır. Ancak incelemesi sonuçlanan ve yargıya intikal eden olaylar için idarece herhangi bir düzeltme yapılmayacaktır. Bununla birlikte bu durumun yargı safhasında mükelleflerce ileri sürülmesi de mümkündür.

NAS – Açıklamalarından do-

layı Sayın Özyer'e teşekkür ediyorum. Şimdi sözü İlhan Sayın'a veriyorum. Buyurun Sayın.

SAYIN – Teşekkür ediyorum Sayın Nas. 84 Seri No'lu Tebliğ yayınlandığında Katma Değer Vergisi iadelerinde yeni bir anlayışın getirildiği ve ortaya çıkan pek çok soruna çözüm üretildiği söylenmiştir. Ancak Tebliğ açıklamalarının ayrıntılı incelenmesinde iade işlemini kolaylaştırıcı yeni düzenlemelerin olmasına rağmen iade işlemlerini yavaşlatan hatta durduran bazı konularda yeni bir anlayışın getirilmediği, ancak önceki dönemlerde 24'e yakın sayıda dağınık olarak yapılmış olan düzenlemelerin daha da düzenlenmiş olarak yeni tek bir Tebliğde toplandığı görülmüştür.

Tebliğin Özel Esaslar bölümünde yer alan uygulamanın her ne kadar Müteselsil Sorumluluk ilkesi ile doğrudan bir ilişkisi bulunmadığı söylenebilir de Hazineye intikal etmeyen verginin iadesinin yapılması yönünde düzenlendiği anlaşılmaktadır. Kümülatif bir vergi özelliği nedeni ile katma değer vergisinin herhangi bir safhasında sahte ve muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belge kullanılması, indirilecek katma değer vergisinin fazlalaştırılmasına dolayısı ile ödenecek verginin azaltılmasına yöneliktir. Bu nedenle bu belgelerin kullanılmasında hazineye eksik intikal eden veya etmeyen bir vergi her zaman söz konusu olacaktır.

Tebliğin Özel Esaslar başlığı altında sahte ve muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belge düzenlenmesi ve kullanılması gibi tanımlarla son işlemde daha önceki safhalarda Hazineye intikal etmediği varsayılan vergilerin nihai alıcısından alınması veya bunların iadelerinden düşülmesi yolu izlenmiştir. Her ne kadar sahte ve muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belge düzenleyen ve kullananlar hakkında farklı uygulama belirlenmesine rağmen bunlardan mal ve hizmet alanlar da aynı uygulamanın içine alınarak eski anlayış bir ölçüde sürdürülmüştür. Tebliğde ayrıca iade hakkının ne zaman ve hangi şartlarla doğmuş olacağı konusunda belirsizlikler devam ettirilmştir.

Bu genel açıklamanın dışında 84 Seri No'lu Tebliğ için yapılacak eleştiriler iki grupta toplanabilmektedir. (i) Tebliğin hukuki dayanakları. (ii) Uygulamada ortaya çıkan sonuçlar. Uygulama sonuçlarını ise 84 Seri No'lu Tebliğin getirdiği olumlu gelişmeler ve bugüne kadarki uygulamalar ile bu tebliğin uygulanmasından ortaya çıkacak olumsuzluklar ve imkansızlıklar olarak iki bölümde inceleyebiliriz.

1- Tebliğ Hukuki Dayanakları Açısından İncelenmesi

Maliye Bakanlığınca 84 Seri No'lu Genel Tebliğ ile yapılan düzenlemede müteselsil sorumluluk-

lar ile katma değer vergisi iadeleri arasında doğrudan bir ilişkinin bulunmadığı söylenmektedir. Buna göre Maliye Bakanlığı bu tebliğin Genel ve Özel Esaslar bölümünü Katma Değer Vergisi Kanununun 32'inci maddesinin kendisine verdiği yetkiye göre düzenlenmektedir.

Bu yetki Maliye Bakanlığınca indirim yolu ile giderilemeyen vergilerin iade edilmesinde uygulanacak şekli düzenlemeler konusunda yetki vermektedir. Oysa Tebliğin II-Sayılı Özel Esaslar bölümünde işlemlere taraf olan kişilere büyük sorumluluklar hatta ödeme yükümlülükleri getirilmektedir. Bu ise Bakanlığa tanınan yetkiyi aşmakta olup sorumluluk ve yükümlülüklerin kanunla düzenlenmesi gerektiği hakkındaki Anayasa hükümlerine de aykırıdır.

Bu düzenlemelerin de VUK 11'inci maddesine dayanılarak yapılması amaca daha uygun düşüreceğini söylemek mümkündür. Ancak yapılan düzenlemelerde VUK 11'inci maddesinde yazılı Mütessesil Sorumluluk çerçevesini aşanların bulunduğunu da söylemek yerinde olacaktır.

Anayasa Mahkemesi 3239 sayılı Kanunla Vergi Usul Kanununun mütessesil sorumlulukla ilgili maddesinin Anayasa'ya aykırılığı nedeniyle açılan dava sırasında verdiği karar da aykırılıkta "iddiaların özünü oluşturan ana fikir, mü-

teselsil sorumluluğun bir ceza olduğu düşüncesidir. Mütessesil sorumluluk bir ceza olarak kabul edilince hem cezaların şahsiliği ve hem de cezaların kanuniliği ilkesi bu iki fıkrada öngörülen düzenleme ile ihlal edilecektir" görüşünü belirttikten sonra, "Görülüyor ki yasa koyucu, mütessesil sorumluluk ilkesini düzenlerken, vergi tahsilatını güvence altına alacak bir otokontrol mekanizmasını çalıştırmayı amaçlamış, bir ceza uygulaması düşünmemiştir" hükmüne varmış ve maddenin yeni şeklini bu nedenlerle Anayasaya aykırı bulmamıştır.

Bu görüş dikkate alındığında Maliye Bakanlığınca yapılacak düzenlemelerin bir otokontrol düzeni oluşturmaya yönelik olması ve hiçbir kusuru olmayan veya elinde olmayan nedenlerle işlem yapmış kişileri bu nedenle cezalandırması ve yükümlülük altına koymaması gerekir.

Ayrıca Kanunların uygulaması yargı denetimi dışında tutulamayacağından bu konuda yargı mercilerinin süreklilik kazanan yorumları da uygulamaya yön verici olmalıdır. Bu nedenle çeşitli ihtilaflar nedeni ile vergi mahkemelerine ve Ast mahkeme Danıştay'da açılan davalarda Danıştay daireleri "maddede ki mütessesil sorumluluğun katma değer vergisi ihtilaflarına uygulanabilmesi için gerçek mal alım ve satımı olmadan, komisyon

karşılığında fatura temin edildiğinin, yahut kişi ve kuruluşlar arasında vergi ziyanına uğratma yönünden irtibat bulunduğu idarece tespit edilmesi veya hükme esas alınabilecek kuvvette bir izlenim edinilmesi şarttır."

"Yasaların kendilerine yüklediği ödevleri eksiksiz yerine getiren hüsniyetli yükümlülerin vergi ödeyip ödemediklerini takip etmesi ve onları bu yönde icrai bir güçle zorlaması imkansız olan diğer kişilerin hareketlerinden sorumlu tutulması hukukun temel ilkelerine aykırı düşer." Görüşünü sürekli olarak savunmaktadırlar.

Aynı gerekçelerle 70 Seri No'lu Genel Tebliğ de yer alan "müteselsil sorumluluk kapsamına girmese dahi herhangi bir nedenle Hazineye intikal etmeyen vergi Katma Değer Vergisi Kanununun 29 ve 32'inci maddelerine göre indirim ve iade konusu yapılmayacaktır" hükme Danıştay tarafından "müteselsil sorumluluk kapsamına girmeyecek bir kişinin herhangi bir nedenle hazineye intikal etmeyen vergi dolayısı ile indirim ve iadelerinin kabul edilmemesi suretiyle müteselsil sorumluluk kapsamının genişletildiği, "Kanunda öngörülmeyen bir yükümlülüğün yaratıldığı sonucuna ulaşılması" nedeniyle iptal edilmiştir.

Ayrıca Danıştay kararında "mevcut bir alım satım ve hizmet ifası ilişkisinin doğrudan tarafı ol-

mayan, bir ilişkinin daha alt kademelerinde yer alan üçüncü bir kişinin, tahsil ettiği vergiyi hazineye intikal ettirmeme şeklinde gerçekleşecek bir davranışı yüzünden, bu alım ve satım ilişkisinin en son kademesinde bulunan iyi niyetli bir mükellefin indirim ve iadelerinin kabul edilmemesi, böyle bir mükellefin bu şekilde fiilen müteselsil sorumluluk kapsamına alınması sonucunu doğurur ki, bu sonucun Kanuna aykırı olması yanında, hukukun temel ilkeleriyle bağdaştığı da söylenemez" görüşü yer almaktadır.

Yukarıdaki bu hükümler sonucu sahte veya mahiyeti itibariyle yanıltıcı belgeleri düzenlediği veya bilerek kullandığı vergi incelemeleri ile tespit edilmemiş kişilerin bu maddelere dayanılarak herhangi bir ayrımla diğer mükelleflerden ayrı olarak 4 kat teminat gösterme veya iadede indirim yapma gibi bir mükellefiyetle karşılaştırılmaması gerekmektedir.

Özellikle mal ve hizmetin gerçek olduğu durumlarda ve fatura ve benzeri vesikalarda gösterilen katma değer vergisi ödenmiş işlemlerde bir sorumluluk ve mükellefiyet yükleyerek iade alacağının geciktirilmesi mümkün olmamalıdır. Bunlardan daha ileri olarak sahte ve muhteviyatı itibariyle sahte belge düzenlediği veya kullandığı konusunda herhangi bir inceleme raporu olmaksızın bazı idari

işlemlerle kullanılabileceğinin tespit edildiği söylenerek, bu kişilerden mal alımında bulunmuş kişilerin iade alacaklarının teminata bağlanması veya iade rakamından düşülmesi yukarıdaki açıklamalara göre kanunlara aykırı ve haksız olmalıdır.

Sahte ve muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belge düzenleyen ve kullananlarında tespit edilmesinde ve sicillerinin tutulmasında kanuni hükümlere dayanmak ve objektif ve güvenilir kayıtlar oluşturmak da ayrı bir gerekliliktir. Bu konuda uyulması gereken hükümler usul hükümleri olup Vergi Usul Kanununda aranması gerekiyor. Vergi Usul Kanunu mükellefler nezdinde yapılacak tespitleri iki bölümde açıklamıştır.

Yoklama ve inceleme ile hükümleri VUK Kanununun 127 - 137'inci maddelerinde belirtilmiş olup Kanuna göre bu kurum dışında mükellef nezdinde yapılacak tespitlerin dayanağı olmayacaktır. Kanun yoklama ile tespit edilecek hususları belirlemiş ve bu bilgilerin mükellefine tebliğ edileceği hükmü açıklıkla belirtilmiştir. Bu nedenle tebliğde belirlenen usul ile yapılacak tespitler ile diğer tespitlerin V.U.K Kanunu açısından dayanağı bulunmayacaktır.

Bu tespitlerin inceleme yolu ile yapılmasında ve sınırlı da olsa bir inceleme raporuna dayanmasında hukuki gereklilik vardır. Bu

tespitler dolayısı ile iadede uygulanacak usul veya teminata bağlama inceleme elemanının talebi üzerine ve belli bir süre içinde verilecek bir rapora dayandırılmalıdır. Bu mükellefler haklarında rapor düzenlenene kadar başka mükelleflerin vergi iadesi alacaklarını etkilememelidir.

Ayrıca olumsuz raporlara dayanılarak oluşturulan bilgi listelerinin olumsuzluğun ortadan kalkması ile birlikte güncellenmesi diğer mükellefler açısından çok büyük bir önem arz etmektedir. Uygulamada ortaya çıkan sorunların başında ödenmiş, uzlaşmış veya teminat verilmiş olmasına rağmen ortadan kaldırılmamış kayıtların mevcut olmasıdır. Bu kayıtlar karşışan ve incelemenin tarafı olmayan mükellefler tarafından bu kaydın düzeltilmesini talep etmek yetki açısından mümkün olamamaktadır. İlgili mükellef ise kendi ile ilgili sorunun çözülmüş olması nedeni ile konu ile ilgilenmemektedir.

Listelerdeki bilgilerin kod grupları da yeni düzenlemeye uygun olarak düzenlenmeli ve farklı uygulamalara sebep olacaklarından inceleme konusunda ayrıntılı bilgi taşınmasına özen gösterilmelidir.

2- Uygulamada Ortaya Çıkan Sonuçlar

Uygulamada ortaya çıkan so-

nuçları ve 84 Seri No'lu Tebliğin getirdiklerini olumlu gelişmeler ve olumsuzluk ve imkansızlıklar olarak ayırabiliriz. Tebliğin iadede uygulanacak şekil ile ilgili bölümlerinde yapılan ve olumlu olduklarını tespit ettiğimiz uygulamaları genel olarak şöylece sıralayabiliriz:

1- Tebliğ ile iade işlemlerinde uygulanacak ilkelerin Genel Esaslar ve Özel Esaslar olarak ayrılması olumlu bir gelişmedir.

2- Mahsup yolu ile iadenin genişletilerek mükelleflerin, ortakların, mal ve hizmet aldıkları diğer mükelleflerin borçlarına, ithalde alınan vergi borçlarına ve SSK borçlarına mahsubunun sağlanması olumlu olmuştur.

3- Mahsuplarda gümrük teyidinin beklenmeden işlem yapılması işlemleri kolaylaştıracaktır.

4- Mahsuba ilişkin belgelerin verilmiş olması şartıyla mahsup dilekçesi olmadan da mahsup talep edilmesi yerinde bir uygulamadır.

5- Mahsup talebine eklenecek belgelerin tanımlanması yerinde bir uygulama olmuştur. Ancak belirtilen belgeler tamamlanmadıkça hüküm ifade etmez deyimi açıklanmalıdır. Tamamlanmasından maksadın belge üzerindeki bilgiler değil belge olduğu açıklıkla belirtilmelidir.

6- Gümrük Beyannamelerinin onaylı fotokopisi yerine onaylı lis-

telerinin verilmesi yerinde bir uygulama olmuştur. Ancak bu uygulamanın geçici 17'inci madde kapsamında teslim ve hizmetler için düzenlenecek raporlara da teşmil edilmesinde yarar vardır.

7- İndirilecek katma değer vergisi listelerinin CD veya Disket olarak verilmesinin sağlanması modern bir anlayışı sergilemektedir.

8- Sahte ve muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belge kullandığı konusunda rapor bulunanlarda kul lanma nedeni ile reddedilen verginin yüklenilen verginin % 5'ini aşmaması şartı kötü niyetli olmayan mükellefler açısından çok yerinde bir uygulamadır.

9- Sahte ve muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belge kullananlardan veya bunlardan mal alanlardan katma değer vergisi dahil ödemelerini Banka çeki (Nama yazılı veya emre yazılı olmayan) çekler veya banka havalesi ile ödenmesi halinde müteselsil sorumluluktan ayrı tutulması olumlu bir gelişmedir.

Uygulamada ortaya çıkan olumsuzluklar ve imkansızlıkları da şöyle özetleyebiliriz:

1- 84 No'lu Tebliğde Genel esaslar bölümünde düzenlenen mahsup, teminat gibi genel düzenlemelerin (mahsup talebinde aranacak belgeler hariç) diğer

iadeler için de geçerli olduğu söylenmelidir.

2- SSK borçlarına mahsupta ödeme tarihi belirgin olmadığı için zorluklar bulunmaktadır.

3- Mahsup talebine eklenecek belgeler bölümünde belgelerin tamamlanması ifadesi açık değildir. Belgeler tam olabilir ancak iade miktarını etkilemeyen bilgilerin veya belge içeriğinin eksik olmasında ne olacağı ihtilaf yaratabilecek niteliktedir. İndirilecek katma değer vergisi ve diğer belgelerdeki iade miktarını etkilemeyen yanlışlıklar eksik mi sayılacaktır.

4- Mahsup talebinde aranılacak belgeler arasındaki indirilecek katma değer vergisi listesi orta ve büyük ölçekli firmalarda istenilen detayda (Mal ve hizmetin cinsi gibi) bilgisayar kayıtlarından alınmamaktadır. Mahsup için her ayın 20 günü beyanname verecek firmada bu işlemler yapılamamaktadır.

5- İndirilecek katma değer vergisi listelerinde yer alması istenen bilgilerden fatura alınması mecburi olmayan küçük harcamaların özellikle Personel Harcırahlarına ilişkin olanlarının muhasebe fişi bazında ayrılması çok büyük bir bürokrasi yaratmaktadır.

6- Mahsubun gerçekleşmesi için istenilen belgeler arasında yer alan gümrük beyannamelerinin ilgili çıkış müdürlüklerinden geri

gelmesi ve tescil gümrüğünce onaylanarak mükellefe verilmesi ortalama 2 ay gibi bir süreyi almaktadır. Bu ise mahsubun talep edileceği takip eden aydaki 20 günlük süreyi çok aşan bir süre olmaktadır. Bu beklenti intaç tarihlerinin belirsizliği nedeni ile tüm beyannamelerin düzeltme yolu ile düzeltilmesine neden olmaktadır.

7- Yüklenen katma değer vergisinin hesaplanmasında yine maliyetler intacı sağlanan ihraç ürünleri esas alınarak yapılacağı için intaç bilgilerine veya belgelerine ulaşılmadan yanlış oranlar üzerinden hesaplanmak ve düzeltilmek zorunda kalacaktır. Bu nedenlerle en azından mahsup işlemlerinde (nakit iadeler hariç) istisna işlemler nedeni ile yapılacak faturalama esas alınabilir ve mahsubun kapatılmasında gümrük beyannamelerin ibrazı için ihraç kayıtlı satışlarda olduğu gibi bir süre verilebilir.

8- İndirimli teminat uygulamasından yararlanan dış ticaret sermaye şirketleri dışındaki şirketler ile yararlanmayan mükelleflerin nakit iade taleplerinin teyid gerçekleşmeden yerine getirilemesi çok ağır bir müeyyidedir. Bu konuda süre verilerek bu sürede vergi dairesi tarafından alınacak teyid esas alınabilir veya Vedop'tan yararlanılabilir.

9- İndirimli teminat uygulamasından yararlanabilmek için şart

konulan kapasite raporunda amortismanına tabi iktisadi kıymetlerin kayıtlı olduğu defterin noter onayı ve kaç yıldır amortismanına tabi olduklarının yazılı olması şartı uygulanmayacak şekilde fazladır.

10- İadelerin Yeminli Mali Müşavir raporu ile alınmasının talep edilmesi halinde iadededen itibaren en geç 6 ay süre verilmesi yeterli olmamaktadır. Yeminli Mali Müşavirlerin 3568 sayılı Kanun ve bu Kanuna dayanılarak yürürlüğe konulan Tebliğlerden doğan sorumlulukları nedeni ile özellikle sürekli ihracat istisnasından yararlanan mükellefler nezdindeki incelemelerde en az 4 aylık dönemler için raporlar yazabilmektedirler. Bu süre sonundan başlayarak Gümrük Beyannamelerin tamamlanmasının 2 ay alacağı da göz önüne alınırsa ilk ay için 6 aylık süre dolmuş olmaktadır. Aksi takdirde her ay için ayrı rapor düzenlenmesi söz konusu olacaktır. Bu ise diğer düzenlemeler ile nerede ise imkansızdır.

11- 6 ay içinde YMM raporunun teslim edilmemesi halinde Teminatın % 100'e tamamlanması hükmü YMM raporu vermeyeceğini belirtenlerle aynı ağırlıkta değildir. İadesini teminatla alan bir mükellefin YMM raporunu 6 ay içinde ibraz edememesi durumunda diğer mükelleflere yapılan işlem uygulanarak dosyası incelemeye sevk edilmelidir.

12- Tebliğin Özel Esaslar bölümünde yer alan uygulamalar belki de en önemli düzenlemeleri oluşturmaktadır. Bu nedenle bu bölümün uygulaması ile ilgili olumsuzlukları şöylece sıralayabiliriz:

12.1- Kapsam ve tanım bölümünde tanımlananlar arasında olumsuz tespit adı altında gerek usul gerekse ilgili vergi kanunlarında yer almayan bir tanım yaratılmıştır. Bu tespit daha önceki bölümde de izah edildiği şekilde bir inceleme sebebi olabilir ve tedbiri de inceleme prosedürü içinde alınabilir. Mükellefin incelemeye alınmış olması ise her halükarda geçerli bir işlem olduğu için uygulama buna göre düzenlenebilir.

12.2- Haklarında SMİYB düzenleme raporu bulunanlar hakkında yapılacak işlemler bölümünde bu kişilerin yapılacak tarhiyata teminat göstermeleri ve bu dönemden sonra vergi inceleme elemanlarınca haklarında bir dönem olumlu rapor yazılması durumunda iadelerinin genel esaslara göre yerine getirilmesi öngörülmüştür. Ancak bu firmalar genel esaslara geçene kadar bu kişilerden mal veya hizmet alan firmaların hiçbiri dönem ve miktar ile sınırlı olmaksızın, katma değer vergisinin ödenmiş olup olmadığına bakılmaksızın bu işlemler dolayısı ile sorumlu tutulmakta ve iade talepleri teminata bağlanmakta veya

belgedeki katma değer vergileri iade tutarından düşürülmesi istenmektedir. Bu haksızlığın önlenmesi için rapor düzenleyen inceleme elemanınca sahte belge ile satın alınan mal ve hizmet arasında ilişki kurulması halinde bunun uygulanması, dönem, mal ve hizmetin cinsi gibi faktörler göz önüne alınarak belge ile satın alınan mal ve hizmet arasında ilişki olmadığı durumlarda ödeme esas alınarak belgelendirilebilen ödemelerde mükellefin sorumluluktan ayrı tutulmasıdır.

12.3- Haklarında olumsuz tespit bulunanların vergi iadeleri önceki bölümde açıkladığımız gibi incelemeye alınmaya bağlanmasında yarar bulunmaktadır.

12.4- Bölümün en özellikli maddesi ise kendileri hakkında olumsuz rapor ve tespit bulunmayan ancak doğrudan mal ve hizmet aldıkları mükellefler hakkında olumsuz tespit ve rapor bulunanların iade alacaklarını ilgilendirmektedir. Sahte belge düzenleyenlerden belge alarak bunları kullananlar hakkında rapor bulunduğu kullanma dolayısı ile reddedilen vergilerin yüklenilen katma değer vergisinin % 5'i aşmaması durumunda iade taleplerinin genel esaslara göre yerine getireceği belirlenmiş iken sahte belge düzenleyenlerden mal ve hizmet alanlar (sahte belge kullandığı halde haklarında rapor bu-

lunmayanlar) için böyle bir oran belirlenmemiştir. Oysaki sahte olarak düzenlenmiş bu belgeleri kullandıkları raporla tespit edilmiş olanlarda % 5'lik bir yanılma toleransı uygulanmaktadır. Bu farklılığın ortadan kaldırılarak sahte ve muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belge düzenleyen veya kullananlardan mal ve hizmet alanlarda da % 5 gibi bir yanılma toleransının kabulü daha hakça olacaktır.

12.5- Tebliğ kendileri hakkında olumsuz rapor ve tespit bulunmadığı halde sahte belge kullanan ve haklarında olumsuz tespit bulunanlardan doğrudan mal veya hizmet alan mükelleflerin bu kişilerden yaptıkları alışları dönemine bakılmaksızın (olumsuz tespitlerde ilgili dönem) teminata tabi tutmakta veya iadeden düşürülmesini talep etmektedir. Ancak,

– Hakkında rapor düzenlenenin ödemede bulunması veya teminat vermesi,

– Hakkında kullanma raporu ve olumsuz tespit bulunanlardan alışlara ilişkin ödemelerini banka çeki veya banka aracılığı ile yapması,

– Tarh zaman aşımından önceki dönemlerdeki alımlar olması,

– İhraç kaydı ile mal alınmış olması durumlarında mükellefler bu işlemler nedeni ile sorumlu tutulmamaktadırlar.

Ancak belge düzenleyenler ile

ilgili bölümde açıkladığımız nedenlerle düzenlenen belge ile yapılan satın almalar hakkında doğrudan bir ilişki bulunmaması halinde ödeme belgelendirilmesinin bu mükellefler için de uygulanması daha uygun bir yöntem olacaktır.

12.6- Ödemelerin banka çeki ve banka havalesi suretiyle belgelendirilmesinde uygulama zorlukları olacaktır. Bu zorlukları aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür.

– Banka çeklerinin yalnızca nama yazılı olması veya emre yazılı olmaması talep edilmektedir. Oysa piyasada yaygın olarak kullanılan çekler ciro kabiliyeti bulunan emre yazılı çeklerdir. Ciro edilmiş çekler Tebliğ ile yeniden düzenlenmemiştir.

– Banka havalelerinin mükellef vergi sicil numaraları ile yapılması talep edilmektedir. Ancak daha önceki ödemelerde bu olmadığı için önceki işlemlerde ne şekilde hareket edileceği Tebliğde belirtilmemiştir.

– Personel harcırah ödemelerinde bu iki imkan da bulunmaktadır. Ödeme avans niteliği ile personele yapılmaktadır.

– Cari hesap şeklinde karşılıklı çalışan firmalarda yine öde-

melerin tamamını yukarıda tanımlandığı şekilde görmek mümkün olamamaktadır.

– Küçük satın almalar ile ilgili sınır indirilecek katma değer vergisi listelerinin düzenlenmesi sırasında konulmuştur. Bu sınır içinde kalan kasadan yapılacak küçük ödemelerin başka şekilde ödenebilmesi mümkün olmayacağından bu satın almaların da sorumluluk kapsamında olmayacağı belirtilmelidir.

12.7- Tebliğde yüklenen katma değer vergisi tanımlanmamıştır. Bu Tebliğin önemli eksikliklerinden biridir. Özellikle istisna kapsamındaki teslim veya hizmetin maliyetini oluşturan kalemlerin Tek Düzen Hesap Planı çerçevesinde tanımlanmalı ve yüklenen katma değer vergisine yansıtılacak diğer paylar, genel yönetim giderleri, satış pazarlama giderleri gibi açıklıkla gösterilmelidir. Ayrıca indirilecek katma değer vergisi listesinde yer alan amortismanla tabi sabit kıymetlerden ne şekilde yansıtılacağı belirlenmelidir.

Derginin Notu: Yukarıda sunulan seminer 26 Aralık 2001 tarihinde yapılmıştır.

Konuşurken kendinize güvenin...

İletişim rehberiniz Genpa, en iyilerle ve en yenilerle, teknolojiyle güveni buluşturuyor. Hayatınıza giren her sese sıcakık tonlar katıyor.

**gen
pa**

İletişim teknolojisi ile güvenin buluştuğu nokta

 TURKCELL

ERICSSON

SIEMENS

ALCATEL

NOKIA

GENPA BİR ERDEM HOLDİNG KURULUŞU'DUR.

Nispetiye Caddesi, Etiler Sokak 1 Etiler, 80630 İstanbul Tel: 0 212 287 17 17 pbx

www.genpa.com.tr

Genpa bir ERDEM HOLDİNG KURULUŞU'DUR.

EKONOMİK GÖSTERGELER DIŞ DÜNYA (OCAK 2002)

Ülkeler	GSYİH*	Tüketici Fiyatları*	Ücretler Kazançlar*	İşsizlik Oranı (%) (En Son)	Dış Ticaret Dengesi** (Milyar \$) (Son 12 Ay)	Cari İşlem Dengesi** (Milyar \$) (Son 3 Ay)
A.B.D.	0.6	1.9	3.9	5.7	-438.9	-430.7
Almanya	0.3	1.7	2.2	9.5	69.4	-6.8
Avustralya	2.5	2.5	4.0	6.7	2.1	-8.5
Avusturya	1.2	2.0	2.7	4.0	-4.6	-4.6
Belçika	0.9	2.2	3.1	10.8	11.0	12.4
Danimarka	1.4	1.9	4.3	5.0	7.4	4.9
Fransa	2.0	1.2	4.1	9.0	0.9	22.8
Hollanda	0.4	4.2	4.6	2.0	19.3	11.1
İngiltere	2.2	0.9	4.4	5.1	-47.2	-17.7
İspanya	2.8	2.7	3.6	12.9	-38.4	-15.1
İsveç	0.4	2.7	3.3	3.7	12.5	5.8
İsviçre	0.8	0.3	1.3	2.1	0.7	25.4
İtalya	1.9	2.4	2.8	9.4	4.9	-4.6
Japonya	-0.5	-1.0	-0.8	5.5	74.9	89.2
Kanada	0.8	0.7	2.4	7.5	43.0	23.9
Euro-11	1.3	2.1	3.0	8.4	24.9	-31.2

Açıklamalar: (b.d.) = Belli Değil   **Kaynak:** The Economist, 5 Ocak 2002.

*) Yıllık Yüzde Değişim

**) Avustralya, Fransa, İngiltere, Japonya, A.B.D. ve Kanada için ithalat F.O.B., İhracat F.O.B.; Diğerleri için C.I.F / F.O.B.

Sermaye Piyasası

MUSTAFA BARIŞ

Banka-Mali ve Ekonomik Yorumlar Dergisi Yayın Yönetmeni

Borsa 2001 Yılına Rekorla Kapadı

İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB), Aralık ayının ilk işlem gününe satışlarla başladı. Dış siyasette yaşanan gelişmeler, enflasyon tedirginliği ve Arjantin'den gelen olumsuz haberler düşüşte etken oldu. Borsa Pazartesi gününü 166 puanlık düşüşle 11.467,24 puandan tamamladı. Hisse senetlerinin ortalama günlük değer kaybı % 1.43 düzeyinde oldu. Düşüş Salı günü de devam etti. Borsa Salı gününü 11.308,43 puandan tamamladı. Hisse senetleri % 1.38 oranında değer yitirdi. Çarşamba günü ABD Dışişleri Bakanı Powell'in dış siyasete ilişkin olumlu açıklamaları, ekonomik datalarda yaşanan olumlu gerçekleştirmeler, IMF heyetinin gerçekleştirdiği ziyaret ve yapılan iyimser açıklamalar borsanın 622 puan yükselmesine neden oldu. Hisse senetleri günü 11.930,64 puandan tamamladı, hisse senetlerinin ortalama günlük getirisi ise % 5.50 düzeyinde oldu. Yükseliş Perşembe günü de devam etti. Borsa günü 756 puanlık yükselişle 12.687,29 puandan

kapadı. Hisse senetlerinin ortalama günlük getirisi ise % 6.34 oldu. Cuma günü endeks dar alanda dalgalı bir seyir izledi. İşlem hacmi ise yüksek seviyelerini korudu. Endeks haftayı 24 puanlık düşüşle 12.662,84 puandan tamamladı.

İMKB Aralık ayının ikinci haftasında ise; sığ hacimli ve sıkışık seanslar sonucunda, haftanın ilk iki günü yerinde saydı. Endeks pazartesi gününü 12.645,29 puandan tamamladı, hisse senetlerinin günlük ortalama değer kaybı % 0.14 düzeyinde oldu. Salı günü 12.549,85 puandan kapanan endeksin ortalama değer kaybı % 0.75 oranında oldu. Çarşamba günü, ilk iki günkü düşüşlere tepki niteliğinde alımlar geldi ve hisse senetleri günlük bazda ortalama % 1.35 oranında değer kazandı. Endeks günü 12.719,11 puandan tamamladı. Perşembe günü de ilk seansta artış eğilimi devam etti. Seans içinde 13.000 puanı geçen endeks bu seviyelerde tutunamadı. İkinci seansta kâr satışları gelince hisse senetleri günlük bazda ortalama % 0.50 oranında değer yitirdi ve endeks günü 12.655,77 puandan tamamladı. Cuma günü ise 200 - 300 puanlık dar bir bantta sıkışık seyir gözlemlendi. Endeks haftayı 12,761 puandan tamamladı. Hisse senetlerinin ortalama değer artışı % 0.84 oranında oldu.

Aralık ayının üçüncü haftasında; Pazartesi ve Salı günü Ramazan Bayramı nedeniyle İMKB kapalıydı. Çarşamba günü dar ve sıkışık seyreden borsada işlem hacmi de düşüktü. Endeks günü 12.788,89 puandan tamamladı, hisse senetleri günlük bazda ortalama % 0.21 oranında değer kazandı. Perşembe günü Arjantin'de yaşanan olumsuz gelişmeler İMKB'yi tedirgin etti. Endeks günü 12.679,17 puandan tamamladı, hisse senetlerinin günlük değer kaybı ise % 0.89 oranında oldu. Cuma günü de Arjantin'de yaşanan gelişmeler ve dolardaki yükseliş nedeniyle borsa günü sıkışık bir seyrinde tamamladı. Endeks haftayı 12.721,20 puandan tamamladı. Hisse senetlerinin günlük bazda ortalama değer artışı ise % 0.33 oldu.

Borsa Aralık ayının son haftasına düşüşle başladı. Yeni banka operasyonlarının yapılacağına yönelik söylentiler ve işlem hacmi-

nin yeterli seviyelerde olmaması gibi nedenler endeksin günü 12.686,33 puandan kapamasına yol açtı. Hisse senetleri günü % 0.27 oranında değer kaybı ile kapadı. Salı günü IMF'nin Türkiye'ye vereceği ek kaynak miktarını artırdığı haberleri borsaya olumlu yansıdı. Endeks Salı gününü 189 puanlık artışla 12.875,79 puandan tamamladı. Yükseliş haftanın ve yılın son işlem gününe kadar devam etti. Endeks Çarşamba gününü 192 puanlık yükselişle ka-

Tablo 1
Aralık Ayının En Başarılı Hisseleri

Dergi Endeksi Kapsamında	Verim (%)	Diğer	Verim (%)
Makine Takım	129.03	Global Yat. Ort.	134.78
Yasaş	107.14	Koniteks	92.15
Döktaş	37.50	Uzel Makine	88.88
Alcatel Teletaş	35.18	Global Menkul Değ.	59.42
Good - Year	31.94	Işıklar Ambalaj	54.71
Bolu Çimento	31.91	Beko Elektronik	54.63
Kav Dan. Paz. Tic.	30.15	Varlık Yat. Ort.	54.23
Çelik Halat	28.57	Atlas Yat. Ort.	49.29
Arçelik	27.08	Frijo Pak Gıda	45.90
Garanti Bankası	26.19	Doğan Burda	42.85

Tablo 2
Aralık Ayının En Başarısız Hisseleri

Dergi Endeksi Kapsamında	Verim (%)	Diğer	Verim (%)
		Ceylan Giyim	- 27.27
		Çimentaş	- 19.16
		Sezginler Gıda	- 12.30
		Pimaş	- 10.90
		Avrasya Yat. Ort.	- 6.34
		Milliyet Gaz.	- 4.16
		Emek Elektrik	- 3.92
		İş Bankası (Kur.)	- 1.63
		Çarşı	- 1.56
		Burçelik	- 1.49

padı. Hisse senetlerinin günlük bazda değer artışı ise % 1.49 düzeyinde oldu. Perşembe günü 540 puan yükselen endeks günü 13.608,99 puandan kapadı, hisse senetlerinin değer artışı ise % 4.13 düzeyinde oldu. Cuma günü 174 puan yükselen endeks 2001 yılını 13.782,76 puandan tamamladı, hisse senetlerinin ortalama değer artışı ise % 1.27 düzeyinde oldu.

Sıralanan bu etkiler sonucunda "28 Aralık 2001 Cuma" günü kapanış fiyatları itibariyle 13.782,76 puana yükselen İMKB Ulusal - 100 endeksinin Kasım ayı sonuna göre değer artışı % 18.47 düzeyinde olmuştur. Yine aynı günkü kapanış fiyatları itibariyle, Banka - Mali ve Ekonomik Yorumlar Dergisi endeksi, İMKB Ulusal - 100 en-

Tablo 3
Aralık Ayında Sermaye Artırımları (Milyon TL)

Şirket	Önceki Ser.	Bedelli	%	Bedelsiz	%	Yeni Ser.
Anadolu Cam	47.910.000	-	-	22.724.000	47.43	70.634.000
Aygaz	21.924.000	-	-	21.924.000	100	43.849.000
Commercial Un. Sig.	4.000.000	-	-	4.000.000	100	8.000.000
Enka Holding	7.000.000	-	-	3.000.000	42.86	10.000.000
Mazhar Zorlu Holding	5.000.000	-	-	5.000.000	100	10.000.000
Tofaş Oto Fab.	68.165.000	-	-	102.248.000	150	170.413.000
Trakya Cam	67.144.000	-	-	30.406.000	45.28	97.550.000

Tablo 4
Aralık Ayında Kayıtlı Sermaye Tavanı Artırımları (Milyon TL)

Şirket	Önceki Tavan	Yeni Tavan
Yasaş	11.907.000	100.000.000
Tansaş	100.000.000	300.000.000
Dışbank	250.000.000	1.000.000.000
Hektaş	15.000.000	25.000.000
Kardemir	35.000.000	100.000.000
Pınar Et ve Un	15.000.000	100.000.000

deksinden daha fazla bir yükseliş göstermiş ve Aralık ayında % 22.78 oranında artış kaydederek 4.730.591,76 puana yükselmiştir. Endeks kapsamındaki 40 hissenin tamamı değer kazanmıştır. Ay içinde en fazla değer kazanan ve kaybeden hisseler tablo 1 ve 2'de gösterilmiştir.

Sermaye Artırımları

Kasım ayından sonra Aralık ayında da sermaye artırımları devam etmiştir. Tablo 3'te, Aralık ayında sermaye artırımını gerçekleştiren 7 şirketin artırım öncesi ve sonrası sermaye rakamlarıyla, bedelli ve bedelsiz artırımlarının tutarları gösterilmiştir. Sermaye artırımlarının yanı sıra, Aralık ayında 6 şirketin kayıtlı sermaye tavanı artırımları Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) tarafından onaylanmıştır. Bu şirketlerin eski ve yeni kayıtlı sermaye tavanları tablo 4'te gösterilmiştir.

Endeks Hisselerinde Düzenleme

İMKB'de 2002 yılı başından geçerli olmak üzere bazı endeks hisseleri yeniden düzenlendi. Borsa Yönetim Kurulu kararına göre, Usaş, Bolu Çimento, Akın Tekstil, Bossa, Yasaş, Gediz İplik ve Mardin Çimento hisseleri Ulusal - 100 endeksine alınacak. BSH

Tablo 5
İMKB Ulusal - 100 Endeksi Kapsamında Değişiklik

Çıkan Hisseler	Giren Hisseler
BSH Profilo	Akın Tekstil
Batisöke Çimento	Bolu Çimento
Borova Yapı	Bossa
Klimasan Klima	Gediz İplik
Lio Yağ	Mardin Çimento
Nurol GMYO	Usaş
Sezginler Gıda	Yasaş

Profilo, Batisöke Çimento, Borova Yapı, Nurol GMYO, Klimasan Klima, Sezginler Gıda ve Lio Yağ ise Ulusal - 100 endeksi kapsamından çıkarıldı.

Ulusal - 50 endeksine de Türk Ekonomi Bankası ve Aselsan hisse senetleri alınırken, Çelebi ve THY hisse senetleri Ulusal - 50 endeksinden çıkarıldı. Ulusal - 30 endeksinde ise Sanko Pazarlama hisseleri yerini Akxa hisselerine bıraktı.

Yabancı Yatırımcıların Portföyü Büyüyor

İMKB'nin verilerine göre yabancı yatırımcıların, 2 milyar 988 milyon dolarla 2001 yılı Eylül ayı sonunda son yılların en düşük düzeyine gerileyen İMKB'deki portföylerinin toplam tutarı, 2001 Ekim ayında başlayan büyüme trendini 2001 Kasım ayında da devam ettirdi. 2001 Ekim ayında 3 milyar 742 milyon dolara yükselen yabancıların hisse senedi portföylerinin toplam tutarı 2001 Kasım ayında da 838 milyon dolar artarak 4 milyar 580 milyon dolara kadar yükseldi. Bu son 5 ayın en yüksek noktasını oluşturuyor. Yabancıların Türkiye'deki hisse senedi portföyünde son 2 ayda yaşanan 1.6 milyar dolara yakın büyüme büyük ölçüde hisse senedi fi-

Tablo 6
İMKB Ulusal - 50 Endeksi Kapsamında Değişiklik

Çıkan Hisseler	Giren Hisseler
Çelebi	Aselsan
Türk Hava Yolları	Türk Ekonomi Bankası

Tablo 7
İMKB Ulusal - 30 Endeksi Kapsamında Değişiklik

Çıkan Hisseler	Giren Hisseler
Sanko Pazarlama	Akxa

yatlarındaki artıştan kaynaklandı. Yabancılar son 2 ayda İMKB'de 110 milyon dolarlık da net alış gerçekleştirdiler.

Bu arada yabancı yatırımcıların 2001 yılının ilk 11 ayında İMKB'deki hisse senedi alım satımlarının toplam tutarı ise 11 milyar 284 milyon dolarda kaldı. Bu rakam işlem hacminin 2000 yılının eş dönemine göre % 64.40 oranında azaldığını gösteriyor. Yabancılar Ocak - Kasım 2001 döneminde İMKB'de 5 milyar 845.7 milyon dolarlık alış, 5 milyar 438.6 milyon dolarlık da satış işlemi yaptılar. Bu işlemler net 407.1 milyon dolarlık alımla sonuçlandı.

Hazine İhaleleri

Hazine "4 Aralık 2001 Salı" günü düzenlediği 217 günlük bono ihalesinde net 935.2 trilyon liralık satış yapılırken bileşik faiz % 77.95 oldu. İhaleye 1 katrilyon 614.9 trilyon liralık teklif geldi. İhalede nominal 1 katrilyon 318.6 trilyon liralık satış gerçekleşti. Bu arada bonolar, tek fiyat ihale sistemi ile ihraç edildi. Bono ihalesinde bu sistemde gerçekleşen bileşik faiz % 77.95, basit faiz ise % 68.77 oldu. İhalede kamuya da net 269.1 trilyon liralık satış gerçekleştirildi. Bonoların geri ödemesi 10 Temmuz 2002 tarihinde yapılacak.

Hazine Müsteşarlığı'nın "11 Aralık 2001 Salı" günü düzenlediği 147 gün vadeli bono ihalesine toplam 1 katrilyon 855.9 trilyon liralık teklif gelirken, ihalede nominal 1 katrilyon 248.2 trilyon liralık satış gerçekleşti. İhaledeki net satış miktarı da 999.1 trilyon lira olarak gerçekleşti. Bu arada bonolar tek fiyat ihale sistemi ile ihraç edildi. Bono ihalesinde bu sistemde gerçekleşen bileşik faiz % 73.55, basit faiz ise % 61.75 oldu. İhalede kamuya da net 184.6 trilyon liralık satış gerçekleştirildi. Bonoların geri ödemesi 8 Mayıs 2002 tarihinde yapılacak.

Hazine'nin "14 Aralık 2001 Cuma" günü 91 gün vadeli referans bono ihalesinde nominal 859.9 trilyon liralık satış gerçekleşti. İhaledeki net satış miktarı da 752 trilyon lira oldu. Hazine'nin bu ihalesinde bileşik faiz % 71.01, basit faiz % 57.42 olarak gerçekleşirken,

ihalede oluşan faiz oranları 20 Mart 2002 tarihinde ödenecek olan 1 ve 2 yıl vadeli, değişken faizi TL. cinsinden devlet tahvili kupon ödemelerine baz teşkil ediyor. Söz konusu tahviller, 18 Haziran 2001 tarihinde gerçekleştirilen takas işlemi karşılığında ihraç edilmişti.

Hazine'nin "25 Aralık 2001 Salı" günü düzenlediği 196 günlük bono ihalesine toplam 1 katrilyon 435.7 trilyon liralık teklif gelirken, ihalede nominal 1 katrilyon 300.9 trilyon liralık satış gerçekleşti. İhaledeki net satış miktarı da 970.4 trilyon lira oldu. Bu arada bonolar, tek fiyat ihale sistemi ile ihraç edildi. Bono ihalesinde bu sistemde gerçekleşen bileşik faiz % 72.34, basit faiz ise % 63.25 oldu. İhalede kamuya da net 22.4 trilyon liralık satış gerçekleştirildi. Bonoların geri ödemesi 10 Temmuz 2002 tarihinde yapılacak.

Banka-Mali ve Ekonomik Yorumlar Dergisi Hisse Senedi Fiyat İndeksi

(Ocak 1974 = 100)

Aylar	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Ocak	10382.15	46499.72	66641.02	121282.26	482009.45	970038.69	736963.15	5078678.55	3035452.15
Şubat	14056.56	43685.74	72135.19	148672.55	481567.26	870185.89	996300.48	4534752.07	2391632.75
Mart	13455.69	36336.97	94874.84	178248.67	449760.66	936427.88	1224154.39	4662632.07	2325863.75
Nisan	20399.46	37260.41	109201.43	174945.81	419157.76	1246481.82	1343754.27	5742031.40	3523218.40
Mayıs	21856.16	40688.45	112502.77	166514.22	468188.27	1073822.72	1403551.33	4833067.82	3362559.64
Haziran	26303.88	52300.27	116528.07	193595.07	526546.21	1187994.27	1288600.47	4520368.33	3553889.28
Temmuz	24501.68	59216.98	128087.60	176955.20	568012.42	1210065.312	1457020.55	4516028.77	3359491.53
Ağustos	27193.90	69147.24	110555.47	183969.42	579112.78	737615.22	1352406.47	4355709.75	3318505.73
Eylül	33729.97	68630.14	98538.52	207830.76	779779.25	630484.23	1733920.33	3762897.75	2478260.07
Ekim	34444.97	66413.15	114393.38	238854.42	849700.62	573932.44	1797901.99	4397698.60	3345403.26
Kasım	44519.48	74373.54	96196.98	267385.51	839360.91	703595.71	2336373.64	2904240.15	3852900.93
Aralık	51099.56	71525.29	96450.06	277923.68	956310.79	726072.07	4117624.90	2886233.86	4730591.76

Sıra No.	Kuruluşun Adı	Kayıtlı Sermaye (Milyon TL)	Çıkarılmış (Odenmiş) Sermaye (Milyon TL)	Takvim Yılı Kârı (Net)			Dağıtılan Kâr Payı (%)			Piyasa Fiyatı (TL)			
				1998 (Milyon TL)	1999 (Milyon TL)	2000 (Milyon TL)	1998 (Net)	1999 (Net)	2000 (Net)	Aralık 2000	Ekim 2001	Kasım 2001	Aralık 2001
1	ALARKO GMYO	20.000.000	3.500.000	6.562.740	16.838.762	20.384.232	-	-	-	9.200	15.250	15.250	17.750
2	ANADOLU CAM	70.634.000	70.634.000	174.000	1.117.488	4.074.642	1.000	-	5.00	4.450	1.275	1.850	1.450
3	ARÇELİK	100.000.000	90.900.000	25.647.000	61.253.949	63.316.720	6.600	60.00	20.00	13.000	10.500	12.000	15.250
4	BAĞFAŞ	10.000.000	2.000.000	2.380.000	2.599.697	2.777.653	11.000	50.00	70.00	18.000	18.250	20.250	23.750
5	BOLU ÇİMENTO	70.000.000	33.463.000	3.389.000	3.983.369	3.586.302	1.875	24.44	12.23	2.250	2.075	2.350	3.100
6	BRISA	25.000.000	7.442.000	11.897.000	13.137.300	17.943.310	6.300	88.30	187.00	27.500	26.000	29.000	34.000
7	ÇELİK HALAT	5.000.000	1.994.000	349.000	312.820	-370.513	3.850	12.00	-	3.700	2.700	3.500	4.500
8	ÇİMSA	50.000.000	16.848.000	6.279.000	10.788.069	13.421.232	6.700	31.00	39.00	8.500	13.250	13.750	15.250
9	DEVA HOLDING	100.000.000	16.000.000	194.003	-1.925.850	234.198	-	-	-	1.250	1.200	1.400	1.575
10	DOKTAŞ	20.000.000	19.200.000	22.113.000	-1.550.430	-5.086.387	5.400	-	-	3.500	2.200	2.400	3.300
11	ECZACIBAŞI YATIRIM	50.000.000	19.800.000	-437.000	7.897.837	7.323.139	13.000	50.00	-	3.250	2.800	3.550	4.200
12	EGE GÜBRE	2.009.000	2.009.000	484.000	1.259.177	805.474	7.100	57.89	33.06	3.400	3.600	3.850	4.250
13	EREĞLİ DEMİR ÇELİK	700.000.000	44.352.000	-32.675.000	-24.922.263	72.138.696	12.250	-	-	13.250	16.000	16.500	18.250
14	GENTAŞ	4.044.000	4.044.000	1.343.000	1.199.502	1.892.086	3.500	10.00	-	9.200	5.300	5.900	6.300
15	GOOD-YEAR	21.000.000	11.918.000	3.237.000	-4.585.600	-7.800.910	6.300	-	-	8.900	6.700	7.200	9.500
16	GÜBRE FABRİKALARI	10.000.000	2.500.000	953.000	877.200	981.621	11.750	19.00	20.00	7.000	7.000	9.800	12.250
17	HEKTAŞ	15.000.000	13.595.000	820.000	-2.095.993	1.668.005	1.950	-	-	2.000	1.400	1.750	1.850
18	İZMİR DEMİR ÇELİK	62.250.000	62.250.000	772.000	1.147.456	279.521	460	-	-	720	730	1.075	1.125
19	İZOCAM	12.000.000	6.000.000	1.154.000	1.095.371	4.085.484	2.625	25.00	40.00	4.900	4.300	4.500	5.400
20	KARTONSAN	2.700.000	2.025.000	4.574.000	1.868.731	6.258.164	12.000	57.75	154.36	28.500	58.000	48.500	51.000
21	KAV DAN PAZ. TİC.	7.000.000	6.435.000	617.000	3.888.455	3.710.354	1.625	40.00	26.59	4.500	3.150	3.150	4.100
22	KOÇ HOLDING	250.000.000	101.578.000	27.140.000	42.296.323	43.453.599	25.000	15.00	10.00	25.500	28.500	33.500	38.000
23	KONYA ÇİMENTO	-	4.873.000	1.966.000	3.156.398	2.551.302	4.600	50.00	10.00	6.800	6.800	6.100	6.400
24	KORDSA DUPONT	60.000.000	36.125.000	3.361.000	3.421.774	9.202.454	7.800	24.50	30.70	9.000	5.600	6.100	7.500
25	MAKİNE TAKİM	35.000.000	16.819.000	960.000	420.697	-994.243	1.250	-	-	450	380	310	710
26	MİGROS	9.180.000	9.180.000	15.275.000	25.038.772	7.505.957	330.000	350.00	50.00	63.000	99.000	115.000	125.000
27	NET TURİZM	26.000.000	24.822.000	713.584	130.161	2.206.116	-	-	-	1.700	840	980	1.125
28	OLMUKSA	10.000.000	4.068.000	-984.000	659.712	2.542.799	3.550	-	25.00	8.100	6.800	7.300	8.400
29	OTOSAN	300.000.000	73.105.000	31.460.000	1.250.308	40.820.549	92.000	-	-	29.000	11.000	12.250	15.250
30	PETROL OFİSİ	100.000.000	50.000.000	31.710.000	70.157.454	72.559.118	51.000	291.76	121.90	19.000	53.000	57.000	62.000
31	PINAR SUT	80.000.000	15.500.000	1.503.000	3.261.698	4.092.558	8.400	50.00	82.70	5.400	2.350	2.900	3.400
32	SABANCI HOLDING	1.000.000.000	600.000.000	33.073.453	38.620.385	83.375.694	-	8.00	-	5.000	5.100	6.800	7.900
33	SARKUYSAN	10.000.000	4.000.000	3.912.000	4.020.727	3.442.605	13.250	55.00	41.00	10.250	14.000	14.750	16.000
34	TELETAŞ	10.000.000	8.000.000	6.796.000	4.488.080	-5.910.940	13.000	-	-	60.000	10.300	13.500	18.250
35	TUPRAŞ	500.000.000	250.419.000	96.367.000	212.969.504	242.982.184	-	233.70	280.30	23.750	10.500	11.250	12.250
36	TÜRK DEMİR DÖKÜM	40.000.000	10.000.000	546.000	-4.766.215	3.781.160	3.150	-	-	5.400	3.650	4.750	5.700
37	T. GARANTI BANKASI	1.000.000.000	750.000.000	130.075.000	181.098.648	205.287.000	8.800	-	-	4.200	1.600	2.100	2.650
38	TÜRKİYE ŞİŞE VE CAM	150.000.000	84.106.000	3.720.000	1.539.518	3.607.181	3.300	1.40	-	4.800	3.450	4.700	5.800
39	YAPI KREDİ BANKASI	-	752.345.000	85.119.000	211.276.596	256.146.000	3.900	64.00	-	3.600	2.900	3.700	4.500
40	YASAŞ	11.907.000	11.907.000	1.426.000	1.057.215	251.225	32.500	9.49	7.47	4.100	910	1.050	2.175

Yaşamın tüm keyiflerinde bir aradayız.

Potada zaferler Efes Pilsen'le yaşıyor;
kortlarda oyun, set ve maçlar Efes Pilsen'le izleniyor; tiyatrodaki
perdeler Efes Pilsen'le açılıyor;
sinemada gonglar Efes Pilsen'le çalıyor;
bilardo masalarında klepsler Efes Pilsen'le çekiliyor;
konser salonlarında bis'ler Efes Pilsen'le yapılıyor;
Assos'ta tarih Efes Pilsen'le gün ışığına çıkıyor.
Efes Pilsen'in kültür ve sanata katkıları artarak sürecek,
yaşamın tüm keyiflerinde daima bir arada olacağız.

EFES Pilsen'in kültür ve sanata katkıları artarak sürecek.

Bankacılık

Banka-Mali ve Ekonomik Yorumlar Dergisi

Bankacılık Sektöründen Haberler

Bankacılıkta Ayıklanmalar Gerekli

 Türkiye İş Bankası Genel Müdürü Ersin Özince, ODTÜ'de gerçekleştirilen Bankacılık Sektörü Paneli'nde yaptığı konuşmada, söz konusu ayıklanmanın piyasa ekonomisinin gereği ve doğal bir sonucu olduğunu ve bundan rahatsızlık duyulmaması gerektiğini söyledi. Ancak bu ayıklanmanın, vergi mükelleflerinin sırtına yük getirecek biçimde batan bankaların Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devir yoluyla gerçekleşmemesinin son derece sakıncalı olduğunu ifade eden Özince, olağan tasfiye yöntemleriyle tasfiyeye gidilmesini savundu. Ersin Özince, Türkiye'de bankacılık sisteminin son derece sığ olduğunu, sektörde yabancı sermayeye gereksinim duyulduğunu bildirdi. Bankaların halk arasında anlamlı bir kimliğe sahip olması gerektiğini vurgulayan Özince, Türk bankacılık sisteminin çok zayıf olmakla birlikte gelişmeye yatkın yapıya sahip olduğunu belirtti.

HSBC'ye 100 Milyon Dolarlık Kredi

HSBC Bank, uluslararası piyasalardan 100 milyon dolarlık sendikasyon kredisi sağladı. HSBC Bank'tan yapılan açıklamada, 11 bankanın ka-

tlımıyla sağlanan 1 yıl vadeli kredinin faizi libor artı 0.70 oldu. Bu oranın, piyasa koşulları için oldukça iyi bir rakam olduğu da belirtildi. HSBC Bank'ın Türkiye operasyonları için bu yıl ilk kez aldığı sendikasyon kredisinin, ihracatın finansmanında kullanılacağı bildirildi. Sendikasyon kredisini düzenleyen konsorsiyum, Alahli Bank of Kuwait KSC, Alpha Bank A.E., Bankgesellschaft Berlin AG, Banque Misr, British Arab Commercial Bank Limited, Commercial International Bank SA, National Bank of Dubai PJSC, Qatar National Bank, Bank of China, The Gulf Bank KSC, Chang Hwa Commercial Bank'tan oluşuyor.

Süre Doldu, Etibank Ve Kentbank da Tarih Oldu

BDDK, Etibank ve Kentbank'ın kapatılmasına karar verdi. Toplam zararları 5.5 katrilyon liraya ulaşan ve satılamayan iki banka 28 Aralık 2001'de tarih oldu. İktisat Bankası'ndan sonra Etibank ve Kentbank da tarihe karıştı. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK), İktisat Bankası'nın bankacılık yapma ve mevduat kabul etme yetkisini 29 Kasım'da kaldırıp kapatılmasına karar verdikten sonra Etibank ve Kentbank için de aynı kararı aldı. Etibank'ın kapatılma kararıyla, bu yıl Atatürk'ün emriyle kurulan ikinci banka ortadan kalktı. Daha önce Oyak'a satılan Sümerbank, Oyakbank çatısı altına alınmıştı.

BDDK tarafından alınan kararla Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na (TMSF) 27 Ekim 2000 tarihinde devredilen Etibank ile 9 Temmuz 2001 tarihinde devredilen Kentbank, 28 Aralık 2001 Cuma günü mesai saati bitiminde kapatıldı. BDDK'nın iki bankayı kapatma kararıyla ilgili açıklamasında, bankanın birikmiş zararlarının yükseldiği ve satılamadıkları için bu kararın alındığı belirtildi. Açıklamada, 30 Kasım tarihi itibarıyla Kentbank'ın 1 katrilyon 31 trilyon, Etibank 4 katrilyon 465 trilyon lira birikmiş zararlarının oluştuğu belirtildi. Açıklamada, her iki bankadan alacaklı olanların ve mevduat sahiplerinin hiçbir hak kaybı olmayacağı vurgulandı. Ayrıca Kentbank ile Etibank'ta çalışan tüm personelin kazanılmış haklarının korunması hususunda gerekli önlemlerin alınacağı kaydedildi.

Finansbank: "BNP İle Görüşmeler Devam Ediyor"

Finansbank, Fransız BNP Paribas ile ortaklık görüşmelerinin devam ettiğini bildirdi. Finansbank'tan Borsa'ya gönderilen açıklamada, bir gazetede, "Finansbank'ın sermayesinin % 55'ine tekabül eden hissesinin 200 milyon Euro'ya BNP Paribas'a satıldığı" yönünde haberinin yer aldığı hatırlatılarak, bu hususta bir açıklama yapılmadığı vurgulandı. Açıklamada, "Özel durum açıklamalarımızın dışında kamuya açıklanmamış bir an-

laşmanın olmadığını, BNP Paribas ile Fiba Holding arasındaki görüşmelerin devam ettiğini bildiririz" denildi.

S&P Garanti'nin Notunu Korudu

Amerikan reyting kuruluşu Standard & Poors, Türkiye Garanti Bankası'nın döviz reyting notunu (Beksi) olarak muhafaza etti. Standard & Poors, Türkiye Garanti Bankası ile birleşen Osmanlı Bankası'na vermiş olduğu değerlendirme notlarını iptal ettiğini açıkladı. Kuruluş buna karşılık Garanti Bankası'na daha önce vermiş olduğu döviz reyting notunu (Beksi) olarak muhafaza etti. Bankanın Outlook notu da "istikrarlı" olarak korundu. Garanti Bankası ile Osmanlı Bankası'nın birleşmesinden sonra ortaya çıkan kuruluşun toplam mal varlıklarının değerinin 11 milyar dolar, piyasa payının ise % 9 olduğu belirtiliyor. Garanti Bankası, Şahenk ailesinin sahip olduğu Doğuş Holding'e ait bulunuyor.

Koçbank Krizden Büyüyerek Çıktı

Koçbank Genel Müdürü Halil Ergür, kriz öncesi 700 - 800 milyon dolar olan mevduatlarının kriz sonrası 2 milyar dolara yaklaştığını açıkladı. Ergür, bankacılık sektörü için 2001 yılının kolay bir dönem olmadığını, Koçbank'ın da problemlili dönem içine diğer bankalarla birlikte girdiğini söyledi. Ancak Koçbank'ın bazı avantajları olduğunu belirten Ergür, Koçbank'ın bu döneme çok likit bir şekilde girdiğini, risk oluşturan büyük pozisyonlara girmediğini, hazırlıklarını önceden yaptığını ve diğer bankalara kıyasla daha rahat bir kriz süreci geçirdiklerini kaydetti. Kendilerini destekleyen çok önemli bir faktörün de Koç isminin bankacılık piyasasında oluşturduğu güven olduğuna işaret eden Ergür, "Bizim bu dönemi diğer bankalara oranla daha da rahat geçirmemize sebep oldu. Kriz öncesi 700 - 800 milyon dolar olan mevduatımız kriz döneminin sonunda 2 milyar dolara yaklaştı" dedi. "Hatta bu dönemi biz bu nedenle Koçbank açısından bir fırsat dönemi olarak da değerlendirdik. Birçok banka küçülürken, eleman çıkarırken, şube kapatırken biz bu dönemde büyümemizi sürdürdük. Eleman çıkışı oldu ama küçülme amaçlı değil performansa bağlı olarak oldu. Kapsamlı bir eleman çıkarma olmadı, aksine şube bankacılığı tarafından yeni elemanlar aldık. Çünkü 20 civarında yeni şube açtık. Bu dönemde 80 küsur olan şube sayımız 100'ü aştı."

Kriz sonrası dönemin hazırlıklarını da yaptıklarını ve bu hazırlıklardan birinin Koçbank Migros şubelerinin açılışı olduğunu ifade eden Ergür, Koçbank'ın önümüzdeki dönem için artık tamamen müşterilere ve piyasalara dönük bir çalışma süreci içine gireceğini, bu nedenle bankanın

kendi iç organizasyonunu tamamen buna dönük olarak yeniden yapılandırdığını kaydetti. Koçbank'ın 2001 yılı hedeflerinin son derece olumlu bir şekilde yakaladığını ve dolar bazında bilançolarını yaklaşık % 35 oranında büyüttüklerini bildiren Ergür, stratejik ortaklıklar ve satın almaların kendilerinin büyüme stratejileri içinde olduğunu söyledi.

Bankalar 2002 Yılı İçin İyimser

Kasım ve Şubat krizlerinden en fazla etkilenen bankacılık sektörünün yöneticileri, 2002'nin daha iyi geçeceğini düşünüyorlar. Son günlerde piyasalardaki olumlu havaya işaret eden sektör temsilcileri, 2002 yılında bankalararası birleşme ve ortaklıkların artacağını, yabancı bankaların ilgisinin daha fazla olacağını öngörüyor. Garanti Bankası Genel Müdürü Ergün Özen, Türk bankacılık sektörünün büyüyeceğini kaydederek, önümüzdeki yıl bu potansiyelden yararlanmak isteyen büyük global oyuncularla rekabetin başlayacağına dikkat çekti. Sektörün bugünkü görünümü ve beklentileri itibarıyla 2002 yılının, 2001'e oranla daha iyi geçeceğini belirten Özen, şunları kaydetti: "Ekonomideki daralmanın durması ve ilk çeyreğin sonunda reel sektörün hareketlenmeye başlamasıyla birlikte, yatırımlar artacak ve bankalar tekrar kredi vermeye başlayacak. 2002 yılı içinde dolar kurunun daha stabil hale gelmesiyle döviz tevdiat hesaplarından Türk Lirası'na geçiş başlayacak." 1 Ocak 2002 tarihinden itibaren sermaye yeterliliği oranı hesaplanmasında piyasa riskinin de dikkate alınacağını vurgulayan Özen, bunun risklerin ölçümlenerek ortaya çıkabilecek beklenmedik zararlardan bankaların korunması konusunda büyük önem taşıyacağını söyledi.

Ergün Özen, banka birleşmeleri ve satın almaların, ölçek ekonomisinden yararlanmak ve bankaların sermayelerini güçlendirmek amacıyla gerekli olduğunu belirterek, "Doğal olarak 2002'de yeni satın almalar ve birleşmeler gerçekleşecek" dedi. Fon bankaları da dahil devlet bankalarının bankacılık sektörünün % 40'ını oluşturduğunu hatırlatan Özen, Fon'daki bankaların satışı ve tasfiyesiyle bunun % 30'lara düşeceğini ve kamu bankalarındaki yeniden yapılanma sonucunda da oranın % 20 - 25'lere gerileyeceğini kaydetti. Devlet bankalarının payının azalmasının özel sermayeli bankaların sektördeki paylarını arttıracığına dikkat çeken Özen, "En büyük 5 özel sermayeli bankanın bu büyüme potansiyelini kullanarak % 75'lik bir paya ulaşacağını ve pazara yeni şeklini vereceğini tahmin ediyoruz" dedi. 2002 yılında sektördeki rehabilitasyon ve bankacılık işlemlerinin artışı sonucunda yabancı bankaların sektördeki paylarının artacağını da belirten Özen, şöyle devam etti: "Kriz sonrası dönemde,

bankacılık sektörü aktifleri ve ortalama banka aktifleri büyüyecek. Banka sayısı azalacak, kamu bankalarının piyasa payı düşecek ve yabancı bankaların piyasa payı satın almalar vasıtasıyla artacak.

HSBC gibi bir bankacılık devinin, özellikle bireysel bankacılıkta büyümek üzere banka satın alması, global bazda rekabet içinde olduğu diğer bankaları da harekete geçirecek. Türkiye'de uzun süredir incelemelerde bulunan birkaç yabancı grup, 2002'de banka satın almak veya stratejik ortaklıklar kurmak üzere harekete geçecek." Önümüzdeki yıl sektörde finansal süpermarketlerin ön plana çıkacağını belirten Özen, müşterilerin on-line ihtiyaçlarını karşılayabilen bankaların lider olacağını ve bunun önemli rekabet avantajı haline geleceğini ifade etti.

Vakıflar Bankası Genel Müdürü Atılan Koçer de, bankaların mali ve operasyonel anlamda yeniden yapılandırılması sonrasında oluşan yeni bankacılık ortamına adapte olmayanların sektörden çekilmeye başladığını, diğer bankalar için birleşme ve yabancı ortak arayışının en önemli gündem konusu haline geldiğini vurguladı. Koçer, IMF ve Dünya Bankası'nın, uygulamakta olan programı ek finansal kaynaklarla destekleyecekleri yönündeki açıklamalarının ekonomide yeni umutlar doğurduğuna işaret ederek, şunları kaydetti: "Böylelikle kriz nedeniyle Türk piyasalarına girmekte çekingen davranan yabancıların, 2002 yılı içerisinde piyasaya girmeleri olasılığı kuvvetlenmiştir.

Ekonomide özellikle 2002 yılının ikinci yarısından itibaren yeniden büyüme sürecine girileceği ve sektördeki yabancı banka sayısının daha da artması beklenmektedir. Dolayısıyla 2002 yılı bankacılık sektöründe birleşmelerin, satın almaların ve sistemden çıkışların yoğun olarak yaşanacağı bir yıl olacaktır." 2002'de en iyi hizmeti en uygun fiyatla sunabilen bankaların önemli rekabet avantajı elde edeceğine işaret eden Koçer, "2002 yılındaki en önemli hedeflerimiz arasında bankanın özelleştirilmesi bulunmaktadır. Sermayemizin T.C. Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait % 74.75'lik kısmı blok olarak satılacaktır" dedi. Koçer, banka olarak 2002 yılı sonunda % 62.7'lik bir büyüme öngördüklerini bildirdi.

Yapı Kredi Bankası yetkilileri de, sektörde rekabetin hızla arttığına dikkat çekerek, Türk bankacılık sisteminde izlenen konsolidasyonun rakip sayısını azalttığı ve sağlıklı bilanço yapısına sahip kurumların tasarruf sahipleri nezdinde konumlarını güçlendirdiğini belirttiler. Banka yetkilileri, 2002 yılının bu yıla göre daha iyi geçmesinin beklendiğini ve gelişmelerin olumlu olduğunu ifade ederek, önümüzdeki yıla dair beklentilerini şöyle açıkladılar: " 2002 yılında Türkiye'de % 2 - 2.5 oranında bir büyüme olma-

sı durumunda toplam % 11'lik bir iyileşme gerçekleşecektir. Disiplinli bütçe yönetimi, disiplinli para ve maliye politikaları sonucu dış kaynağın bu seneye göre iyileşme göstermesi beklenmektedir. Bu olumlu gelişme, Türkiye'de iç borcun çevrilebilirliği sorusunu da ortadan kaldırmaya yardımcı olmaktadır." 2002'deki hedeflerin insan kaynağına ve teknolojiye yapılan yatırımları devam ettirerek, 7 milyona yaklaşan aktif müşteriye kaliteli bankacılık hizmeti götürmek olduğunu vurgulayan banka yetkilileri, yurtdışındaki faaliyetlerini yoğunlaştırdıklarını, Bank Kreiss operasyonunun ardından Almanya'da ve Hollanda'da gerek Türk, gerekse yabancı müşterilere daha iyi hizmet vermek için organize olduklarını bildirdiler.

1.6 Milyar Dolarlık HSBC Bank

HSBC Grubu'nun Türkiye'de sahibi olduğu HSBC Bank ile Demirbank'ın hukuki birleşme süreci, 14 Aralık tarihinde tamamlandı. Yeni bankanın bilanço büyüklüğü 1.6 milyar dolar oldu. HSBC Bank'tan yapılan açıklamaya göre, yeni bankanın hukuki adı "HSBC Bank" olarak belirlendi. Bankanın ödenmiş sermayesi 250 milyon dolar ve bilanço büyüklüğü ise yaklaşık 1.6 milyar dolar oldu. Yurt genelindeki tüm şubelerin de isim değişiklikleri tamamlanarak, bütün bankacılık ürün ve hizmetleri, kartlar, telefon ve internet bankacılığı HSBC markası altında birleşti. Yeni bankanın müşterileri Demirbank'ın süregelen bireysel, kurumsal, hazine ve sermaye piyasaları, hisse senedi işlemleri, fon yönetimi ve yatırım bankacılığı hizmetlerinden yararlanmanın yanı sıra HSBC Grubu'nun global hizmet ağı aracılığıyla uluslararası pazarlara da erişebilecektir.

HSBC Bank plc, Demirbank'ın satışıyla ilgili, BDDK ile 20 Eylül 2001 tarihinde hisse devir ve sözleşmesini imzaladı. Demirbank'ın bilançosunun varlık ve yükümlülüklerinin devir işlemleri, 30 Ekim tarihinde tamamlandı. HSBC Bank plc, HSBC Holding plc'nin tamamına sahip olduğu bir yan kuruluşu olarak faaliyet gösteriyor. 78 ülkede yaklaşık 6500 ofisi olan HSBC, 30 Haziran 2001 tarihi itibarıyla 692 milyar dolar aktif büyüklüğe sahip, dünyanın en büyük bankacılık ve finans kuruluşlarından biri konumunda bulunuyor.

Vakıfbank Hisseleri Satışta

Türkiye Vakıflar Bankası'nın A ve B grubu hisselerinin, Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait olan kısmının tamamı veya bir kısmının "blok satışı" için ihale açıldı. Gazetelerde yer alan ilana göre, satışa sunulan hisselerle ilgili teklif sunmak isteyen stratejik yatırımcılar "A grubu hisselerinin tamamı"

veya "A grubu hisselerinin tamamı ile Vakıflar'a ait B grubu hisselerinin tamamı veya bir kısmı" için, bir başka deyişle Banka hisselerinin % 55.00 ile % 74.75'i için teklif verebilecekler. Bu arada stratejik yatırımcı veya yatırımcı grubunda "Bankalar Kanunu ile 5 Kasım 2000 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan BDDK Kararı'ndan yer alan koşulları taşıması, Vakıfbank'ın gelişimiyle ilgili ikna edici bir stratejiye sahip olması, satışı gerçekleştirecek ve Banka'nın gelişiminin devamını sağlayacak gerekli mali, idari ve operasyonel kaynaklara sahip olması" şartları aranacak. Yatırımcılar ön ilgi dokümanını, beş kopya olarak İngilizce ve Türkçe olmak üzere İhale Komisyonu'na, 11 Şubat 2002 tarihinde Türkiye saati ile 17.00'ye kadar Ankara'da "Blok Satış İhale Komisyonu Başkanlığı Türkiye Vakıflar Bankası" adresine verecekler.

Buna göre İhale Komisyonu, ön ilgi dokümanını sunmuş olan stratejik yatırımcılar arasından, nihai teklif vermeye davet edilecekleri belirleyecek. Komisyon ön eleme sürecinde her türlü bilgi ve belgeyi isteme hakkını saklı tutacak. Ön eleme sonuçları ise 18 Şubat 2002 tarihinde ilan edilecek. Satış süreci ise şu şekilde devam edecek.

Seçilen stratejik yatırımcılara gizlilik sözleşmesi, 18 Şubat 2002 tarihi itibariyle gönderilecek. İmzalanmış gizlilik sözleşmesi ve iade edilmeyecek 10 bin Amerikan Doları ödemenin yapılmış olduğuna dair banka makbuzunu 4 Mart 2002 tarihine kadar sunan stratejik yatırımcılara tanım kitapçığı ve şartnamesi yollanacak. Söz konusu satışta ilgili tüm teknik ve idari işlemlerin Vakıfbank tarafından yürütüleceği ve bankanın "Merrill Lynch International"ı finansal danışmanı olarak tayin ettiği de belirtildi.

Türkiye'nin bireysel ve ticari bankalarından biri olan Vakıfbank, 31 Aralık 2000 itibariyle 5 katrilyon 124 trilyon 808 milyar lira toplam aktif, 2 katrilyon 446 trilyon 557 milyar lira toplam kredi, 3 katrilyon 562 trilyon 914 milyar lira toplam mevduat ve 338 trilyon 890 milyar lira özkaynağa sahip bulunuyor. Bankanın sermayesi A,B ve C olmak üzere 3 grup hissedenden oluşmakta. Buna göre A grubu hisseler Vakıflar'a ait, toplam hisselerin % 20'sini oluşturmakta, bunun % 19.75'i Vakıflar'a ve % 0.25'i Mülhak Vakıflar'a ait olarak bulunuyor. C grubu hisseler ise toplam hisselerin % 25'ini oluşturmakta olup, Banka'nın Emekli ve Sağlık Yardım Sandığı Vakfı ile gerçek ve tüzel kişilere ait.

Garanti Bankası + Osmanlı Bankası = Garanti Bankası

Garanti Bankası ile birleşen Osmanlı Bankası, 16 Aralık'tan itibaren

Garanti Bankası markası altında hizmet vermeye başladı. Osmanlı Bankası müşterilerine ait hesapların Garanti Bankası şubelerine devri, Ramazan Bayramı sırasında gerçekleştirildi. Osmanlı Bankası şubelerinin bayramın ilk günü olan 16 Aralık'tan itibaren Garanti Bankası markası altında hizmet vermeye başladığı, Osmanlı Bankası'nın internetteki sitesinde yer alan Garanti Bankası açıklamasıyla müşterilere duyurdu. Birleşme sonrası yeni banka, 30 Eylül 2001 tarihi itibarıyla toplam 15.8 katrilyon liralık aktif büyüklükle Türkiye'nin aktif büyüklük açısından en büyük özel bankası olurken, Ziraat Bankası'ndan sonra sektörün en büyük ikinci bankası haline geldi.

Bu arada, Türkiye Garanti Bankası Yönetim Kurulu, bankanın % 100 iştiraki Osmanlı Bankası'nın ana ortağı Compagnie Ottomane d'Investissement BV hisselerinin tamamını defter değeri olan 310 milyon dolar (yaklaşık 452.6 trilyon lira) karşılığında Doğu Holding'e satma kararı aldı. Borsa'ya gönderilen Yönetim Kurulu kararına göre, satış bedelinin 125 milyon dolarlık kısmı peşin, bakiye tutarı satış tarihinden itibaren 24 ay içinde 75 milyon dolarlık kısmı döviz cinsinden, 110 milyon dolarlık kısmı 1 ABD Doları 1 milyon 437 bin lira hesabı ile TL'ye çevrilerek tahsili öngörülmüyor.

Akbank'a 230 Milyon Dolar Sendikasyon Kredisi

Akbank, uluslararası piyasalardan 230 milyon dolar tutarında sendikasyon kredisi sağladı. Akbank'tan yapılan açıklamada, krediye ilişkin anlaşmanın 20 Aralık'ta imzalandığı belirtildi. İhracatın finansmanında kullanılacak olan bir yıl vadeli krediye, libor artı % 0.80 düzeyinde faiz uygulanacak. Kredi, Bankgesellschaft Berlin AG, The Bank of Tokyo Mitsubishi Ltd., Citibank, Thi Dai Ichi Kangyo Bank Limited, Dresdner Bank Luxembourg S.A., First Union National Bank, HVB Group (Bayerische Hypo und Vereinsbank AG/Vereins und Westbank AG), Sumitomo Mitsui Banking Corporation eş liderliğinde ve Commercial Bank of Kuwait S.A.K. liderliğinde sağlandı.

Sitebank, Yunanlıların Oldu

Sitebank'a talip olan Yunanistan sermayeli NovaBank ile, satışa yönelik çalışmalara başlandı. TMSF ile NovaBank arasında imzalanan hisse devir sözleşmesinin, 11 Ocak tarihine kadar sonuçlanacağı açıklandı. Fon bünyesindeki bankalardan Sitebank'a teklif veren Yunanistan sermayeli NovaBank ile hisse devir sözleşmesi imzalandı. TMSF tarafından ya-

pılan açıklamada, NovaBank S.A. ile Fon arasında hisse devir sözleşmesinin imzalandığı belirtilirken, 11 Ocak 2002 tarihine dek, fiili hisse devrinin tamamlanması için çalışmalara başlandığı kaydedildi. TMSF'den yapılan açıklamada, NovaBank'ın, hisseleri satışa çıkarılan Sitebank'a ilişkin teklifini 26 Ekim'de teslim ettiği hatırlatılarak, teklifin değerlendirilmesi sonucunda hisse devir görüşmelerinin başlatılmasına karar verildiği anımsatıldı.

NovaBank tarafından daha önce yapılan bir açıklamada, satın alma'nın gerçekleşmesi halinde toplam maliyetin 50 milyon Euro'yu aşmayacağı belirtilmişti. NovaBank'ın hesaplamasına göre, bu maliyetin içinde satın alma bedelinin yanı sıra bilgi işlem yatırımı, personelin yeniden yapılandırılması ve yeni döneme taşınan zararların kapanma harcaması da dahil. Faaliyetlerini Yunanistan'ın iki büyük kenti olan Atina ve Selanikte yoğunlaştıran NovaBank'ın hedefi büyümek. 2001 yılını büyüme ve kârını artırma yılı olarak ilan eden NovaBank, Portekiz merkezli ortağı BCP'den de (Banco Commercial Portugues) tam destek almış durumda. NovaBank'ın ortağı olan BCP, bir Porkekiz bankası olarak 2000 yılının başında ABD'de kuruldu. BCP New Jersey'de 4 şube açtı ve Hollandalı Achmea Bank ile ortaklık kurdu. BCP 2000 yılının sonunda Achmea Bank'taki % 30 hissesini Euroka Bank'a devretti. BCP aynı yılın Eylül ayında da Yunan Interamerican ile birleşip NovaBank'ı kurdu. Mali yapısı zayıfladığı için 9 Temmuz'da yönetimi TMSF'ye geçen Sitebank Ocak 1997 tarihinde, ağırlıklı olarak otel işletmeciliği ve turizm konusunda faaliyet gösteren Sürmeli Grubu'nun tamamına sahip olduğu bir bankaydı. Aslında Sitebank'ın kökeni de yabancı sermaye. Türkiye'de faaliyet gösteren Chemical Bank, 1996 yılında hisselerinin % 99.97'sini satışa çıkarmıştı. O dönemde grubun başında olan Yalçın Sürmeli de bankayı satın alarak, Sürmeli Grubu'nun bünyesine kattı.

BDDK: Alternatifbank'a El Koymuyoruz

Alternatifbank'a BDDK tarafından el konulacağına dair haberlerin asılsız ve manipülasyona yönelik olduğu açıklandı. BDDK'dan Borsa'ya gönderilen yazıda, BDDK tarafından Alternatifbank'a el konulacağına dair haberlerin asılsız ve manipülasyona yönelik olduğu bildirildi.

Pamukbank'tan Rekor Sermaye Artışı

Pamukbank 2001 yılı kapanırken sermayesinde rekor artış yaptı. Pamukbank, ödenmiş sermayesini 300 trilyon lira artışla 470 trilyon liraya

çıkardı. Pamukbank'tan yapılan yazılı açıklamada, yapılan Olağanüstü Genel Kurul toplantısında, 170 trilyon lira olan ödenmiş sermayesinin 470 trilyon liraya çıkarılmasının kararlaştırıldığı bildirildi. Açıklamaya göre, 300 trilyon lira tutarındaki sermaye artışının 90.6 trilyon lirası Turkcell'in halka arzından sağlanan iştirak satış kazançlarından, 146.8 trilyon lirası da geçmiş yıl kârlarından oluşan ihtiyari yedek akçelerden karşılandı.

Egsbank da Tarih Oluyor

BDDK, Fon kapsamında bulunan bankalardan Egsbank'ı Bayındırbank bünyesinde birleştirme kararı aldı. Böylece Egsbank, kuruluşundan altı yıl sonra tarihe karıştı. BDDK, Fon kapsamındaki Egsbank'ın, tüm aktif ve pasifleriyle Bayındırbank bünyesinde birleştirilmesine, 18 Ocak 2002 tarihi itibarıyla bankacılık işlemleri yapma, mevduat kabul etme izninin kaldırılmasına karar verdiğini açıkladı. Bu kararlar, TMSF bünyesindeki üçüncü birleştirme operasyonu gerçekleştirilecek.

Kentbank ve Etibank Bitti Ama Şubeleri Kurtuldu

Etibank'ın 70, Kentbank'ın 35 şubesinin satıldığı açıklandı. TMSF'dan yapılan açıklamaya göre Etibank ve Kentbank'ın toplam 105 şubesi banka tarafından satın alındı. Fon Bankaları Ortak Yönetim Kurulu'nun açıklamasında, Etibank'ın mevcut 159 şubesinden 38'inin Denizbank, 32'sinin Sümerbank'a (Oyak), Kentbank'ın mevcut 81 şubesinden 21'inin Türk Ekonomi Bankası'na (TEB), 8'inin Denizbank'a ve 6'sinin Sümerbank'a (Oyak) satılmasının kararlaştırıldığı bildirildi. Yapılan açıklamalar çerçevesinde iki bankanın satılan şubeleri, çalışanlarıyla birlikte devralınıyor. Bu durumda toplam 4.669 çalışanı olan Etibank ve Kentbank'ın yaklaşık 2.000 çalışanınin bir süre daha işsiz kalması önlenmiş olacak.

Tevfik Altınok Görevinden Ayrıldı

Fon Bankaları Ortak Yönetim Kurulu Başkanı Tevfik Altınok, görevinden ayrıldığını açıkladı. Altınok, yaptığı yazılı açıklamada, görevi üstlendiğinde bir yılın sonunda kendisinden beklenen misyonu yerine getirerek ayrılmayı planladığını açıkladığını hatırlatarak, şöyle dedi: "Bir yıl bir aylık görev sürem sonunda, Fon tarafından devralınan ve yönetim kurulu başkanlığını üstlendiğim 13 bankanın birleştirilmesi, satılması veya tasfiye sürecinin başlatılması işlemlerini gerçekleştirdim." Tevfik Altınok, görevini tamamlamanın huzuru içerisinde ayrılma kararı aldığını kaydetti.

Fon'da 5 Banka Kaldı

TMSF'na 1997 yılından bu yana 19 banka devredilmesine karşın "satış, kapatma ve birleştirme" işlemlerinin ardından Fon'un elinde 5 banka kaldı. Söz konusu bankalar, Türk Ticaret Bankası, Tarihbank, Bayındırbank, Sitebank ve Toprakbank'tan oluşuyor. NovaBank'a satış sürecindeki Sitebank'ın dışarıda tutulması halinde ise Fon'un elindeki Banka sayısı 4'e inecek. Fon'a daha önce devredilenlerden Kentbank, Etibank ve İktisat Bank'ın bankacılık yapma ve mevduat kabul etme izni kaldırılırken, Sümerbank, Demirbank, Bank Ekspres'in ise satışı gerçekleşti. EGS Bank'ın bankacılık yapma ve mevduat kabul etme izni de, 18 Ocak 2002 tarihi itibarıyla kaldırılmış olacak.

Egebank, Yurtbank, Yaşarbank, Bank Kapital, Ulusal Bank, Sümerbank çatısı altında, İnterbank, Esbank da Etibank bünyesi içinde birleştirildi. Türk Ticaret Bankası'nın bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme izninin kaldırılması konusunda, Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu yürütmeyi durdurma kararı aldı. Tarihbank'ın Fon'a devrine ilişkin BDDK kararın da, Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu'nun 23 Kasım tarihinde aldığı kararla yürütmesi durduruldu.

Fon Bankalarına 20 Milyar Dolar

TMSF'daki bankalara aktarılan kaynak miktarının, Kasım ayı sonu itibarıyla 20 milyar 154 milyon 949 bin dolara ulaştığı bildirildi. Fon Bankaları Ortak Yönetim Kurulu Başkanlığı görevinden ayrılan Tevfik Altınok'un imzasını taşıyan rapora göre, fon bankalarına bu kaynak, 15 milyar 428 milyon 88 bin doları yedek akçe (devlet iç borçlanma senetleri (DİBS)), 2 milyar 910 milyon 481 bin doları mevduat, 1 milyar 816 milyon 380 bin doları da sermaye olarak sağlandı. Aktarılan kaynak TL cinsinden ise toplam 18 katrilyon 92 trilyon 473 milyar lira oldu. Bu meblağın 15 katrilyon 263 trilyon 995 milyar lirası yedek akçe (DİBS), 1 katrilyon 882 trilyon 829 milyar lirası mevduat, 945 trilyon 649 milyar lirası ise sermaye olarak konuldu.

TMSF'daki bankaların birikmiş zararlarının Kasım 2001 sonu itibarıyla 5 milyar 759 milyon doları bulunduğu bildirildi. Kasım ayı sonu itibarıyla 1997 yılından bu yana Fon'a 19 banka devredildi. 4 banka satıldı. 7'si birleştirildi. 1'inin lisansı iptal edilirken, 3'ü tasfiye edildi. Fon bünyesinde hukuki ihtilaf yaşanan Türkbank dışında 4 banka daha bulunuyor. Fon'daki bankalar sayısıyla birlikte şube sayısında da artışlar gerçekleşti. Fon bankalarında 31 Aralık 1997 tarihinde 274 olan şube sayısı 2000 yılı

sonu itibariyle 1.112'ye ulaştı. Şube sayısı 30 Kasım 2001'de 567'ye geriledi. Yine geçen yıl sonu 20 bin 93 olan personel sayısı da 9 bin 484'e düştü. Geçen yıl sonunda 13 milyar 192 milyon dolar olan fon bankalarının aktif toplamı, bu yıl Mayıs ayı sonunda 19 milyar 394 milyon dolar olarak en yüksek seviyesine çıktı. Kasım sonunda ise bu rakam 8 milyar 463 milyon dolar oldu.

GSD Tekstilbank'ın Büyük Ortağı Oldu

GSD Holding'den yapılan açıklamada, Holding'in bağlı ortaklığı olan Tekstilbank'ın ödenmiş sermayesinin 20 trilyon bedelli artırılarak 80 trilyon liradan 100 trilyon liraya çıkarılması yönünde karar alındığı hatırlatıldı.

Açıklamada, artırımın gerçekleşmesi için kullanılması zorunlu olan rüçhan haklarının karşılanması amacıyla, diğer ortak Akın Holding'den, Banka'nın sermayesinin % 35.5'ini temsil eden hisselerin BDDK'nın izniyle devraldığı kaydedildi.

Devirle birlikte GSD Holding'in Tekstilbank'taki payının % 33'ten % 68.5'e ulaştığı vurgulanan açıklamada, kalan hisselerle ait rüçhan haklarının kullanılmaması halinde, artırılan sermayenin tamamının Holding tarafından taahhüt edilmesine karar verildiği belirtildi. Çağrı muafiyeti sağlanması konusunda SPK'ya başvurunun yapılacağı bildirildi.

2001 Yılında 23 Bin Bankacı İşsiz Kaldı

Türkiye Bankalar Birliği verilerine göre, sektörde 2000'de % 2 gerileyen çalışan sayısı, geçen yılın ilk dokuz aylık döneminde yaklaşık % 16 oranında düşüş gösterdi. Bu şekilde bankacılık sektöründe çalışanların sayısı 23 bin 200 kişi azalarak 147 bin 201'e indi. 2001 Ocak-Eylül döneminde bankacılık sektöründe faaliyet gösteren banka sayısı 79'dan 68'e düşerken, sektördeki toplam şube sayısı ise 503 azalarak 7 bin 335'e geriledi.

İş Bankası Avrupa'nın Visa Rekortmeni

Türkiye İş Bankası'nın 4 milyon Visa Electron kartı ile Avrupa çapında yeni bir rekora imza attığı bildirildi. Konuyla ilgili açıklama yapan İş Bankası Bireysel Bankacılık Genel Müdürü Aykut Demiray, kredi kartı kuruluşu Visa'nın yayınladığı üç aylık rapora göre İş Bankası'nın müşterilerine Visa Electron kartı sağlayan Avrupa bankaları arasında en büyük pazar payına sahip olan banka olduğunu kaydetti. İş Bankası'nın Avrupa ölçeğinde 4 milyon Visa Electron kullanıcısına sahip olmasını, Türkiye adına

sevindirici bir gelişme olarak niteleyen Demiray, "Avrupa Birliği ülkeleri arasında sağlanan bu başarı, Türkiye'nin gelişen ekonomik hacmini ve çağdaş kimliğini göstermesi açısından önemli. Ülkemizin ekonomik profiline katkıda bulunmanın onurunu yaşıyoruz" şeklinde görüş bildirdi. Türkiye'de Visa Electron kartı kullanıcılarının toplamı ise 2001 itibarıyla 9.2 milyon seviyelerinde bulunuyor.

Rumlar'dan HSBC'ye Tepki

Kıbrıs Rum Yönetimi, Demirbank'ın kontrolünü elde eden İngiliz sermayeli HSBC bankasının, KKTC'deki Demirbank şubelerini de almasına tepki göstererek, bankanın faaliyetlerini önleme girişimi başlattı. Rum Maliye Bakanı Takis Klerides, yaptığı açıklamada, Rum Yönetimi'nin Rum Merkez Bankası'nın da katılımıyla hükümet düzeyinde konuyla ilgili çalışmalar yapacağını söyledi. Rum Merkez Bankası Başkanı Afksentis Afksentiu da, Rum Yönetimi lideri Glafkos Klerides ve Dışişleri Bakanı Yanakakis Kasulides'le istişare içinde konuyla ilgileneceğini belirtti. Rum basını ise, HSBC'nin, Demirbank'ın KKTC'deki şubelerini almasıyla, 20 yıldır ilk kez, KKTC'de faaliyet gösterecek uluslararası bir finans kurumu olduğunu yazdı. Kıbrıs Rum basını HSBC'nin Rum tarafında da şubeleri bulunduğuna dikkat çekti. Cyprus Mail gazetesi ise, HSBC'nin Rum Halk Bankası'nın hisselerinin % 22'sine sahip olduğunu duyurdu. HSBC'nin Lefkosa, Girne ve Gazimagosa olmak üzere KKTC'de üç şubesi bulunuyor.

BDDK'dan 4 Milyar Dolarlık Operasyon

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK) Başkanı Engin Akçakoca, bankalarda yapılması düşünülen operasyonun maliyetinin yaklaşık 4 milyar dolar olacağını açıkladı. Bankalara aktarılacak kaynak konusunda, 4 Ocak 2002 Cuma günü kahvaltılı bir basın toplantısı düzenleyen Akçakoca, bu alanda dünyadaki uygulamalara ilişkin bilgi verdi ve önemli olanın sürat ve kararlılıkla hareket etmek olduğunu ifade etti. Akçakoca, "bankalara bir sermaye katkısında bulunulacaksa bunun hesabının doğru ve bir defada yapılması gerektiğini", "bankacılık sisteminde yeniden yapılanmanın başarılı olması için yük ve sorumlulukların özel sektör ile paylaşılması gerektiğini", "bankalara dönük yeniden sermayelendirme çalışmasının, reel sektörün çalışması için gerekli olduğunu" vurguladı.

Akçakoca sermaye yeterlilik rasyosu ekside olan bankalar için ise Taarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na alma işleminin devam edeceğini bildirdi.

"Kamu kaynağı kullanılarak, bankaların sermaye yapısının güçlendirilmesi" konusunda konuşan Akçakoca, uluslararası uygulamaların bankacılık sektöründeki problemlerin niteliği ve boyutunu doğru tespit için önemli olduğunu, Malezya'da programın kararlılıkla ve hızlı şekilde uygulandığını, Japonya'da ise "iki adım ileri - bir adım geri" şeklindeki tarz nedeniyle hâlâ problemin devam ettiğini hatırlattı.

Bankacılık sektörünün yeniden yapılanmasında yaşanan kriz nedeniyle, bankaların zayıflayan sermaye yapısının güçlendirilmesinde özel sektörün yetersiz kaldığı durumlarda, bir kereliğine ve geçici olarak tasarlanmış kamu kaynaklarının kullanıldığını, bu kapsamda Endonezya, Japonya, Güney Kore, Malezya, Meksika, Tayland, İsveç, İspanya ve Polonya gibi birçok ülkede, kamu kaynaklarının bankaların sermaye yapılarını güçlendirme amacıyla kullanıldığına işaret etti. Bütün bu uygulamaların sonucunda, sektörün operasyonel etkinliğinin artmış, maliyeti düşmüş ve ölçek etkinliğine varmış olması gerektiğine işaret eden Akçakoca, "birleşmeler bunun için fevkalade önemli" diye konuştu.

Bir sermaye katkısında bulunulacaksa, bunun hesabının doğru ve bir defada yapılması gerektiğini, bankacılık sisteminde yeniden yapılandırma başarılı olunması için yük ve sorumlulukların özel sektör ile paylaşılması gerektiğini, sermaye yeterlilik rasyosu % 8'in üzerinde olan bankalar için problem bulunmadığını belirtirken, "bu tip bankalar başımızın tacı" yorumunda bulundu. Ancak bankaların bir kısmının sermaye yeterlilik rasyosunun % 0-8 arasında bulunduğunu hatırlatan Akçakoca, düzenleme kapsamında ana sermayenin % 5'in üzerine çıkarılmasına dönük, sermaye yeterlilik rasyosu % 0-5 arasında olan bankalar için, "sermayedar ne kadar katkıda bulunacaksa kamunun da o kadar katkıda bulunacağını" kaydetti. % 5'ten % 9'a kadar ise katkı sermayesi için "özel tertip bono" verileceğini kaydeden Akçakoca, özel tertip bononun alış satışı yapılmayan bir bono türü olduğunu söyledi. Bu tür bononun vadesinde ödenmediği takdirde hisse senedine dönüşebilir olduğunu, böylelikle taksitini vadesinde ödediği, yani sermayesini artırdığı takdirde bu bono serbest kalır, geldiği yere gider diye konuştu.

Akçakoca, yapılacak bir operasyonda bir denetim şirketince BDDK'nın belirlediği ilkeler doğrultusunda sermaye ve oluşacak zarar saptandıktan sonra, ikinci bir denetim şirketi tarafından bunların denetlenmiş olacağını, ondan sonra BDDK'nın ve Bankalar Yeminli Murakıpları'nın katkıları ile bir sonuca varılacağını kaydetti. Bu sonuca göre negatife düşmüş bir sermaye söz konusu ise hakim ortakların bunun % 0'in üzerine getirmesinin isteneceğini amacın % 8'e ulaşmak olduğunu, dolay-

siyla bir strateji değişikliğinin olmadığını, amacın işin maliyetinin asgariye indirilmesi olduğunu söyledi. Yeniden sermayelendirmenin reel sektörün sağlıklı çalışması için gerektiğini vurgulayan Akçakoca, "İstanbul yaklaşımında yeniden yapılandırma söz konusu olacağından, bankalarımızın pasif yapılarının kuvvetlendirilmesi gerekecek. Yeniden sermayelendirme, kredi riskinin sektörde büyümesini engellemek için gereklidir. Ayrıca 2000 sonu itibariyle % 11 olan takipteki kredi miktarı, 2001 Eylül sonu itibariyle % 17'ye ulaşmıştır" dedi.

Bu tür bir kaynak aktarımının maliyetinin 4 milyar dolar civarında olacağını kaydeden Akçakoca, bunun uygulanmaması durumunda bankaların bu yılı krsız ve sıkıntı içinde kapatacaklarını, Haziran ayında alınan taahhütlerin 11 Eyllle birlikte bankalar tarafından kaçırılmış vaziyette olduğunu kaydetti. Akçakoca, Mayıs ve Haziran aylarında bankalardan alınan taahhütler neticesinde 1 katrilyon liraya yakın sermaye artırımına gidildiğini, taahhütlerin zamanına uymayanlardan 5'inin Temmuz ayında, 1'inin de Kasım ayında Fon'a alındığını kaydetti. Ciddi davranmayan bankaları ayıklama görevinin BDDK'nın görevleri arasında olduğunu hatırlatan Akçakoca, sektörün kabuk ve vizyon değiştirdiğini, yönetim kurullarındaki insanların daha da bilinçlendiğini söyledi. Bankacılığın zkaynak yoğun bir iş olduğunu, Türkiye'de Őimdiye kadar ki anlayışın "ucuza mevduat al, pahalya sat" noktasında olduğunu, Şimdi ise bankanın kendi özkaynağının olması gereğinin görülmeye başlandığını anlatan Akçakoca, bu Türkiye için çok büyük bir felsefe değişikliği" diye konuştu.

Yapılacak operasyonda çıkması beklenen 4 milyar doların kaynağının nereden bulunulacağı yönündeki soru üzerine de Akçakoca, tasarıda bunun Hazine'den aktarılacak bonolarla karşılanmasının öngörüldüğünü vurgularken, "bu kaynağın dış kaynak olması gerektiğini", kaynak aktarımı operasyonunda son derece titiz davrandıklarını, bunun ikinci kez olmasının söz konusu olmayacağını, kaynak aktarılan bankalarda ortakların sermaye artışına itiraz edebileceğini, ancak bunun sonuçlarına katlanılması gereğine işaret etti. Ayrıca Akçakoca, birleşme olmadıkça gücün dağıldığına işaret ederek, bankaların aktif yapısının gclendirilmesi için uğraştıklarını ve bu operasyonun amacının, sektörü kendi ayakları üzerinde yürüyebilir hale getirmek olduğunu belirtti.

Hırsızlık Yapmayan Bankalar Yaşatılacak

Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanı Kemal Derviş, kamuoyuna "banka kurtarma operasyonu" olarak yansıyan tasarının "kurtarma değil gclendirmeye" yönelik olduğunu savundu. Hırsızlık yapmamış olan, ama

kriz nedeniyle güç duruma düşmüş bankalara Hazine'nin ya ortak olacağını ya da faizle borç vereceğini söyleyen Derviş, hediyeye yok, kimsenin cebine para koymayacağız dedi.

Derviş, bankacılık sektörüne yönelik hazırlanan yasa tasarısının, "ekonomide büyümeyi bir an önce harekete geçirmek" için hazırlandığını açıkladı. "Kurtarma" yerine "güçlendirme" sözcüğünü tercih eden Derviş, bu operasyon ile "hırsızlık yapmamış" kriz nedeniyle zora düşen ama ayakta durabilen bankaların güçlendirilmesinin amaçlandığını dile getiren Derviş, "bir banka batmışsa, sermayesini yitirmişse bu banka Fon'a gidecektir". Bu uygulama aynen devam edecek, hiçbir bankayı kurtarma diye bir şey yok diye konuştu. "Olay hırsızlık yapmamış ama ağır bir kriz nedeniyle zor duruma düşen ve kredi verebilmek için, asli görevlerini yerine getirebilmeleri için yeterli ölçüde güçlü olmayan bankayı güçlü kılmak. Hediyeye değil, sermaye ile ortak olarak ya da faizle borç vererek" diye konuştu.

TRT 1'de yayınlanan "2002'ye Bakış" programında Hürriyet Gazetesi Ankara temsilcisi Sedat Ergin, gazeteci Zeynep Göğüş ve TRT ekonomi masasından Çetin Çetiner'in sorularını yanıtlayan Bakan Derviş, bankalara yönelik yeni tasarı hakkındaki soruları da yanıtladı. Kamuoyuna "Banka Kurtarma Operasyonu" olarak yansıyan bu tasarının kamuoyuna verilen "şeffaflık" sözüne rağmen niçin sürpriz bir şekilde gündeme getirildiği sorusuna Derviş, "Meclis'te komisyona gelmiş bir tasarı, bu son şekli değil. Tartışmalar sürüyor bu kamuoyunun önünde geçiyor, saklı gizli bir şey yok" cevabını verdi. Bu tasarıya ilişkin çalışmaların hızla ilerlediğini söyleyen Derviş, genel kurulda son şeklini aldıktan sonra çok iyi anlatılması gerektiğini belirtti. Türkiye'de yaşanan krizin en önemli nedenlerinden birinin de bankacılıktan kaynaklandığını dile getiren Derviş, "kur sistemimizi düzelttik ama bankacılık sektöründe sorunu henüz halledemedik. Demek ki bankacılık sektörünü Türkiye büyürken ayakta tutmamız lazım" diye konuştu. Bankacılık sektörünün büyük darbe yediğini, bunun kısmen kendi kabahatleri olduğunu, kısmen de faiz ve devalüasyon şokundan kaynaklandığını dile getiren Derviş, "bu iş Almanya'da olsa, Amerika'da da olsa bankacılık sektörü sıkıntıya girer. Dolayısıyla bu bankacılık sektörünü ayakta tutmamız lazım. Ayakta tutabilmenin ötesinde sağlıklı tutabilmemiz gerekir. Reel ekonomiye daha uzun vadeli, bol kredi verebilecek hale getirmemiz gerekir" diye konuştu.

"Madem Devlet desteği verilecekti, neden bir ay öncesine kadar bazı bankalar Fon'a alındı" şeklindeki soruyu da Bakan Derviş şöyle yanıtladı; Fon'a hangi bankalar alındı? Sermayesini tamamen yitirmiş bankalar

alındı, yani bir banka tamamen sermayesini yitirirse, sahipleri başkalarının parasıyla iş yapmaya devam ediyorlarsa bu bankalar Fon'a alındı ve alınmaya devam edecek. Banka sahiplerinin mutlaka kendi bankalarında kendi paraları olacak. Başkalarının parasıyla bankacılık olmaz. O zaman olmadık riskler alıyor, mevduatı topluyor, riskli işler yapıyor. Buna müsaade edilmedi ve edilmeyecek. Eğer bir banka sermayesini yitirdiyse Fon'a alınmaya devam edilecek.

Devlet desteği hâlâ sermayesi olan, yani sermayesini yitirmemiş ama kriz yüzünden sermayesinin bir kısmını yitirmiş bankalar için söz konusu. Bir kere kendisi daha çok sermaye koymak mecburiyetinde. Hesapları 3 aşamalı denetimden geçecek, her zamanki denetim, ek bir denetim bir de BDDK denetimi. Hiçbir zaman bu şeffaflığa ulaşılmadı. Bu operasyonun sonucunda tüm bankaların durumu bütün şeffaflığı ile ortaya çıkacak. Hangi bankada ne kadar sermaye var, hangi bankada ayakta durma ihtimali var, hangisinde yok bunlar ortaya çıkacak. Devlet kimsenin de cebine para vermeyecek, sermayeyi güçlendirmek için hissedar olacak. Zaman içinde bankanın durumu güçlenirse, devlet payını satacak o bankadan çıkacak.

Devlet Bakanı Kemal Derviş, grup şirketlerine kaynak aktarmış bankaların da, öngörülen devlet desteğinden yararlanıp yararlanamayacakları sorusu üzerine, "burada önemli olan bunun şeffaf bir şekilde olması ve kötü niyetli olmaması" dedi. Derviş, bankaların grup şirketi kârlıysa ve iyi değerlendirilirse bir ölçüde kredi vermelerinin sakıncalı olmadığını vurguladı. "Ortak şirkete kredi vermek suç değil, ama batık bir ortak şirkete kredi verip, bunu canlıymış gibi göstermek suç" diyen Derviş sözlerini şöyle sürdürdü. Eğer kredi verme olayı usulüyle, bankacılık kıstasları içinde olduysa bu bankalar suç işlemediler. % 25 limiti getirdik, geçmişte böyle bir limit yok. Zaman içinde gerçekleştirecekler. Bankalara diyoruz ki, bunu 7 yıl içinde gerçekleştirin. Bu bankalar kendi ortak şirketlerine bir miktar krediyi usuller içinde, kötü niyet olmadan, eski yasanın müsaade ettiği ölçülerde yaptılarsa bir suçu yok. Yalnız o krediler batık bir şirkete verildiyse ve bu şirketin batık olduğu saklanıyorsa o zaman bu bağımsız denetimin bunu okraya çıkarması gerekir ve demeli ki, sizin burada canlı olarak gösterdiğiniz kredi esasen canlı değil batık kredidir ve bunun için karşılık ayırmanız lazım. Karşılık ayırdığınız zaman da sermayenizi yitirseniz Fon'a giderseniz.

SİZ DE ABONE OLUN!

«Banka-Mali ve Ekonomik Yorumlar Dergisi»ne abone olanlar,
«Banka-Mali ve Ekonomik Yorumlar Dergisi»ni önce okuyanlardır.

Adı Soyadı : .....

Firma Adı : .....

Adres : .....

Posta Kodu : .....Tel: ..... Fax: .....

- Abone olmak istiyorum.
 Yeniden abone olmak istiyorum.
 Lütfen temsilcinizi gönderin (İstanbul'da oturanlar için).

«BANKA-MALİ VE EKONOMİK YORUMLAR» Aylık Dergi, 12 sayı için 2002 Yılı Abone Koşulları;

YURT İÇİ

- 6 Aylık: 20.000.000.- TL
 1 Yıllık: 36.000.000.- TL

YURT DIŞI

- 6 Aylık 25 \$
 1 Yıllık: 50 \$

Not: Öğrencilere % 30 indirim yapılmaktadır.

Abone bedeli (.....) TL, aşağıdaki işaretli banka hesabınıza havale edilmiştir.

Akbank T.A.Ş.
Nuruosmaniye Şubesi
Hesap No: 35875-4

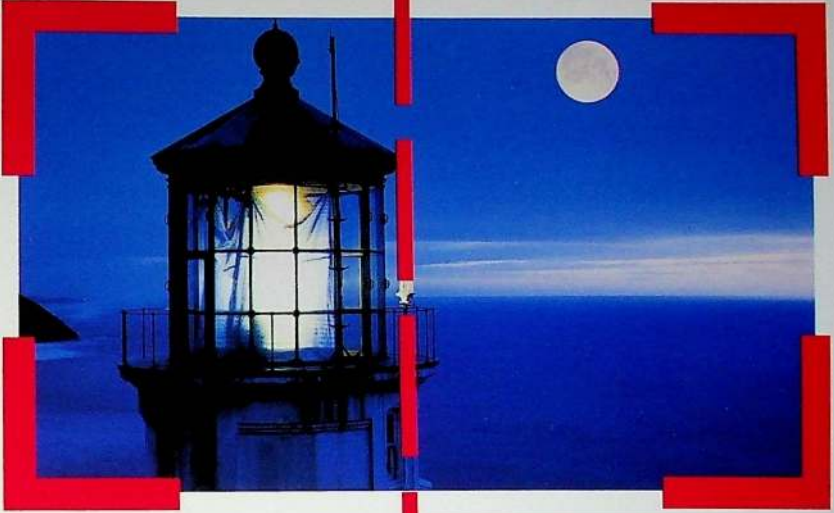
Garanti Bankası
Nuruosmaniye Şubesi
Hesap No: 6259897

T. İş Bankası
Cağaloğlu Şubesi
Hesap No: 530979

«EKONOMİK MALİ YAYINLAR SAN. VE TİC. A.Ş.» adına, abone bedeline ilişkin, bankaya yatırdığınız maktubuzun (ve öğrenci iseniz, öğrenci kimliğinizin) fotokopisini, yukarıdaki abone formu ile birlikte lütfen, «Banka-Mali ve Ekonomik Yorumlar Dergisi; Binbirdirek Mahallesi, Suterazisi Sokak, No. 6 / 2; 34400 Sultanahmet – İSTANBUL » adresine gönderebilir ya da şu numaraya Fax geçebilirsiniz: (0 – 212) 518 66 43 • Tel: 518 17 32 - 516 11 45 • e-mail: ekonomikyorumlar@hotmail.com

Yatırım bankacılığı
hizmetlerinde önünüzü
gösteren bir ışık var:

**Kurumlara yönelik
finansal çözümlerde
Yapı Kredi Yatırım farkı !**

DENİZ FENERİ:

Siğ, kayalık, tehlikeli
suları işaret eder,
denizcileri uyarır ve
onlara seyrüsefere
elverişli derinlikteki
yolları gösterir.
Gece karanlığında bile,
güçlü ışığıyla, koby,
güvenli yol almayı sağlar.
Mendirek girişlerinde parlar,
fırtınalı havalarda sığınacak
limanları işaret eder.
Bir deniz feneri, kendini,
millerce uzaktan gösterir,
uzak görüşlülüğün
avantajlarını sunar.

Hepsi birarada...

Başarısı uluslararası kurumlarca tanınmış, deneyimli
uzmanlardan oluşan profesyonel bir kadro.

Yatırımcıları en iyi bilgilendiren sektör ve şirket araştırmaları.

Yurtiçine yayılmış geniş şube ağına sağladığı
etkin plasman gücü.

Yabancı yatırım bankalarına ve fonlara etkin ulaşım ve işbirliği.

Sadece Yapı Kredi Yatırım'da.

Yatırım bankacılığı hizmetlerinde, yolunuzu, en hızlı ve
en güvenli biçimde Yapı Kredi Yatırım aydınlatıyor.

**YKY uzmanları, kuruluşunuzla işbirliğine ve
her aradığınızda hizmet sunmaya hazır.
Halka arz, finansal ortaklık (private equity),
stratejik ortaklık, şirket evlilikleri,
proje finansmanı konularında YKY
uzmanlığından yararlanın.**

Halka arzda lider.

**YAPI KREDİ
YATIRIM**

YAPI KREDİ YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş.
Yapı Kredi Plaza Büyükdere Cad. Levent 80670 İstanbul
Tel: (0 212) 280 10 30 (pbx) www.yky.com

Hayat bir yolculuksa, yeriniz önde olmalı.

